

Филаџелиста

Часопис Савеза филаџелиста Србије

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

Србија у светској класици	Тарифе и поштанска историја: Демократска
Нерегистрована целина	Федеративна Југославија
Краљевине Србије	1944-1945 (2)
Непознате српске (?)	Такмичарски изложак у
заробљеничке карте из 1915. године	тематској филателији
Српски заробљеници и новац	Нова излагачка пракса
Приказ ретких цензурних	Библиотека ПТТ музеја
штамбиља у употреби у	Документа
Новом Саду у I св. рату	

273/274

Филателиста

Часопис Савеза филателиста Србије

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

Излази четири пута годишње.
Цена појединачног примерка
за читаоце у Србији 200 РСД.

Published four times a year
by Union of Philatelists of Serbia
Price for abroad: 3 EUR + postage

Address:
Union of Philatelists of Serbia
Kosovska 47, 11000 Belgrade, Serbia
Tel/Fax +381 (0) 11 323 09 29

Цене огласа за домаће огласиваче:
1/4 стране, ц/б 500 РСД
1/4 стране, у боји 700 РСД
1/2 стране, ц/б 1.000 РСД
1/2 стране, у боји 1.400 РСД
1/1 страна, ц/б 2.000 РСД
1/1 страна, у боји 2.800 РСД

РЈ „СРБИЈАМАРКА“
Палмотићева 2, Београд
Тел +381-11-30 63 260
Факс +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs

Продавница
„ФИЛАТЕЛИЈА“
Таковска 7, Београд
Тел +381-11-33 43 248

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР
Александар БОРИЧИЋ
Ђорђе РАДИЧЕВИЋ
Слободан МЕАНЦИЈА
Предраг АНТИЋ
Александар КРСТИЋ
Овај двоброј уредио гост-уредник
Војислав БЕГОВИЋ
Марија ВЛАХОВИЋ
Специјални прилог: „Пошта Србије“
***

Рукописи се не враћају. Марке или
други материјал послат због
снимања враћамо у препорученом
писму или по договору.

Прештампавање дозвољено уз
навођење извора и аутора, уколико
није другачије наведено.
***

Издавач:
Савез филателиста Србије
e-mail: sfs@ptt.rs

Графичка обрада и припрема за
штампу:

ЈП Пошта Србије
РЈ „Србијамарка“

Штампа
ЈП Пошта Србије
РЈ „Хибридна пошта“
Тираж: 500 примерака

ПОСЛЕ ТРИ ГОДИНЕ

Каки наставак, као позитиван епилог прекида, повезан је са размишљањем о потреби промене претходне праксе. У својој дугој историји Филателиста је имао краће прекиде у свом излажењу, али никада такве који су претили гашењем. Последњи, од децембра 2013, је заиста потрајао - без јасног изгледа када и како ће овај проблем бити решен. Савез је остао без средстава за било коју активност.

У великој несразмери стоје резултати српских излагача и подршка Поште и институција културе Савезу филателиста Србије. Међународна федерација, на захтев земаља-чланица, доставља списак изложака награђиваних последњих 10 година на њеним изложбама (в. стр. 39, "Countrywise Awards List February 2017"). На основу тих података FIP утврђује годишњу чланарину за земљу-чланицу. Такође, ови подаци опредељују потребан број изложака за квалификовање националних комесара (в. стр. 85, "Number of qualifying exhibits for Commissioners").

Друштвени оквири значај деловања организоване филателије видљиви су путем изложби, публикација и јавних наступа филателиста. Пример за то је изложба „Мозаик изворних сведочанстава - Србија у Великом рату“ приређена у галерији Радио-телевизије Србије (децембра 2014) којом је представљен део приватне колекције Александра Боричића, председника Савеза филателиста Србије. Поставка је изазвала велико интересовање филателиста и стручне јавности. - (...) у тренуцима када нам се наивно чинило да готово нема документа, писма, фотографије или плаката који није био познат генерацијама историчара што су се истраживачки посветили феномену Великог рата и није се нашао под лупом историографске анализе - једна приватна збирка настала дугогодишњим напорним трудом ентузијасте и заљубљеника у прошлост у потпуности је демантовала такво, већ укорењено и распрострањено схватање - написао је историчар доцент др Александар Животић.

Ауру историјских докумената сликовито описују речи Меше Селимовића: „Видљиви траг нечије руке што је давно записала неравне редове, пркоси смрти, а речи и њихов смисао живе непрекидно, као изворкоји не пресушује, као светло које се не гаси“.

Последњих година у Србији, на изложбама различитог историјског садржаја, све више је поштанско-историјских докумената, иако те изложбе у својој поставци нису филателистичке. Мислимо да та чињеница доприноси ширењу интересовања научне заједнице за филателију.

ПТТ музеј 2016. године покреће пројекат „Култура путем поште“ у коме учествују српски филателисти преко својих најистакнутији представника (Предраг Антић, Милан Радовановић). Ови догађаји, изванредно посећени и медијски пропраћени, наговестили су другачији однос према Филателији, у првом реду Поште. Овај број часописа излази као знак таквог наговештаја.

Крајем 2016. године, из штампе је изашла нова књига вишетомне монографије „Неми сведоци“ проф. др Милана Радовановића под насловом „Савезници и Срби у Великом рату (1916-1918)“. До сада најобимнија, ова књига поштанско-историјским средствима документује драматичне догађаје повлачења српске војске на албанску јадранску обалу, пребацивање из Драча и Валоне на Крф и у Бизерту у чему су помоћ пружили

француски, италијански и енглески бродови. Доласком Српске владе и војске на Крф почиње са радом "Министарска поштанска станица". Највећим делом, Француска пошта вршила је пријем и отправљање српске поште. Историја и поштанска историја се у овој књизи прожимају у мноштву оригиналних докумената (многи приказани први пут). Пред собом имамо конкретну филателију, испуњену смислом, наратив велике историјске и културне вредности. Наша препорука је да се свакако прочита.

До сада незабележен публицитет у Великој Британији добило је пригодно издање „Британске хероине Првог светског рата у Србији“. Међу бројним приказима су текстови на сајту Владе Велике Британије, у „Би-Би-Си Њузу“, Единбуршком „Скотсману“. Специјализовани „Стемп & Коин март“ магазин посветио је целу страну издању наше поште. Блог Британске библиотеке за Европске студије из фебруара 2016. године под насловом „Србија слави британске хероине Првог светског рата у Србији“ доноси детаљан приказ овог издања. Британска амбасада у Београду посветила је Фејсбук страницу сећању на догађаје Првог светског рата у Србији. Не могу да замислим бољи (и директнији) пут од овога којим су информације о једном нашем у свим аспектима одличном издању марака стигле до сакупљача. Аутор је мр Марина Калезић, академски сликар. Извесно је да ни пословни успех издавача неће изостати.

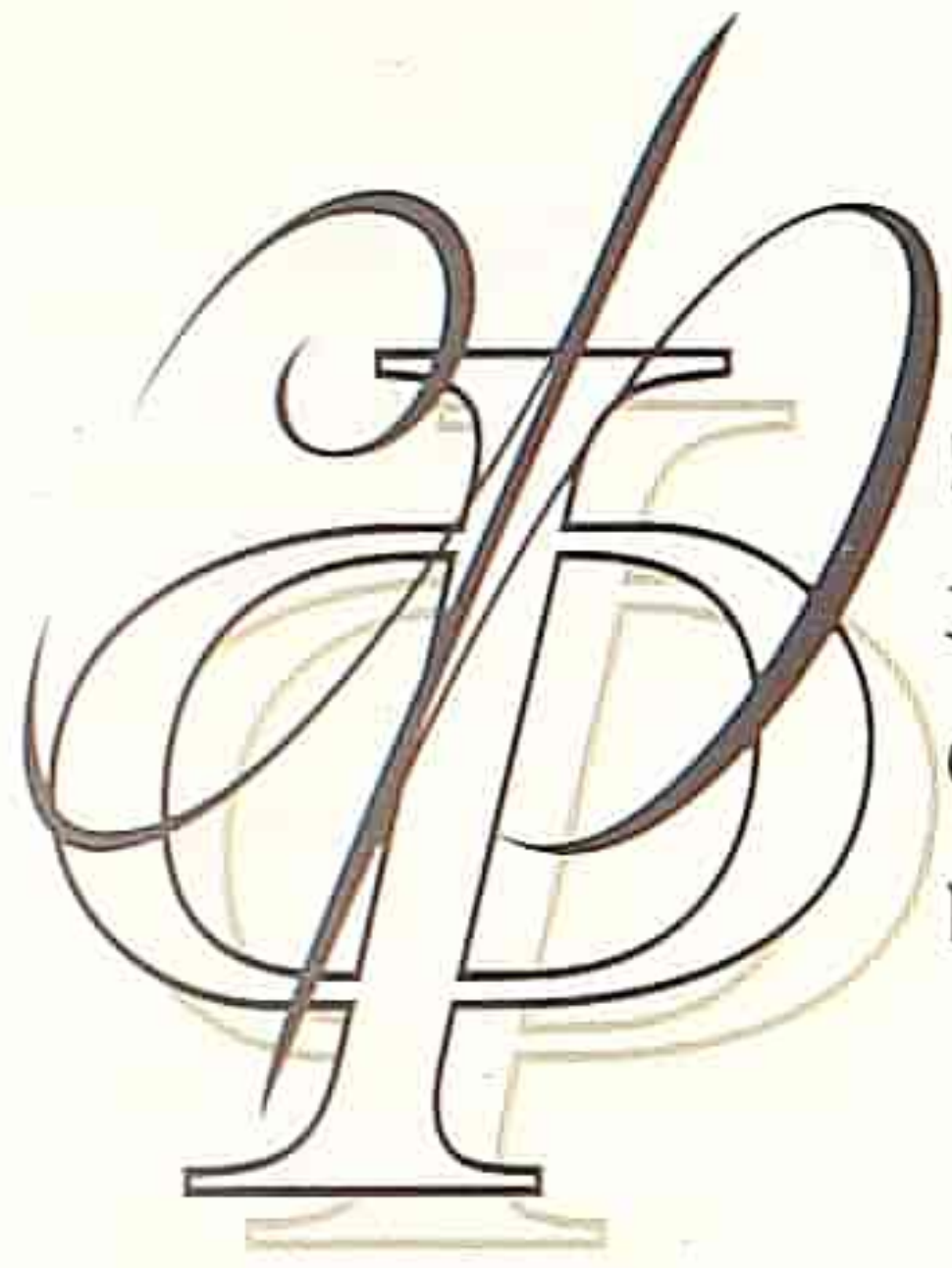
Нови број ФЕПА Њуза изашао је крајем јануара. Покрива најважније догађаје од јуна до децембра 2016. године и садржи информације о предстојећим међународним изложбама и догађајима у првој половини 2017. године. Доноси и друге корисне написе из рада Европске федерације.

Специјализована Светска филателистичка изложба „PRAGA 2018“ обележиће 100-годишњицу оснивања Републике Чехословачке, 100-годишњицу издавања првих чехословачких марака и 100-годишњицу завршетка Првог светског рата.

18. мај 2016, „Култура путем Поште“: Предраг Антић,
„Прва поштанска марка Србије“

СРБИЈА У СВЕТСКОЈ КЛАСИЦИ

Филателистички Клуб Монте-Карло¹ и ОЕТП (Монегашки биро за поштанске марке у Кнежевини Монако) најављују изузетан филателистички догађај, од 30. новембра - 2. децембра 2017, "MonacoPhil 2017".

TERRASSES DE FONTVIEILLE
PRINCIPALITY OF MONACO

30 NOV.
02 DEC.
2017

20

MonacoPhil

17

3 EXHIBITIONS:

- 100 iconic stamps and documents
- The philately of North and South America
- The 100th anniversary of the King of Philatelists, Ferrari de La Renotière

AT THE ESPACE L O FERR

- 80 stands operated by postal administrations and international stamp dealers

<http://www.monacophil.eu>

"MonacoPhil 2017" имаће три изложбе: 100 светских реткости поштанских марака и докумената, Филателија Северне и Јужне Америке, 100-годишњица Фераријеве збирке. У комерцијалном делу, посетиоци ће моћи да посете 80 штандова поштанских управа и дилера марака.

Први пут у Монте Карлу на изложби "MonacoPhil 2006" представљене су прве четири књиге "Edition d'or". У овој едицији је до данас објављено 48 књига - монографија у којима су представљене престижне колекције награђиване великом златном или Гран При медаљом на ФИП изложбама. Монографије су приредиле аукцијске куће „Коринфила“ (Corinphila Auktionen) и „Келер“ (Heinrich Köhler), партнери у "Global Philatelic Network" групи.

¹Клуб Монте-Карло основан је 1998. године указом принца Ренијеа III од Монака с циљем да у Кнежевини Монако окупи светски престижне колекционаре који ће приказивати велике филателистичке реткости. Чланство у клубу је ограничено на институције и стотину престижних колекционара; клуб приказује филателистичке реткости на бијеналним изложбама.

Седиште Клуба је у Монаку у згради Музеја поштанских марака и кованог новца.

Циљ је да се најбоље и најпознатије збирке марака нашег времена учине доступним будућим генерацијама сакупљача. Документовање збирки у књигама ове едиције је опипљиво и трајно признање филателистима за њихово животно дело.

Ове године, институције и угледни приватни колекционари, чланови Клуба Монте-Карло, изложиће по један раритет из својих колекција на изложби „100 светских реткости поштанских марака и докумената“, коју ће пратити луксузни каталог „100 најређих марака и докумената у свету“.

Прилика је да се у кратким цртама подсетимо на садржај изложка Предрага Антића из кога потиче експонат из реда светских раритета.

Колекција Предрага Антића „Principality of Serbia“ документује целокупно подручје марака и поштанске историје Кнежевине Србије, често са најважнијим постојећим објектима. Тако, колекција садржи најстарије познато писмо са санитарним жигом Београда из времена аустријске окупације 1739. године и писмо првог дана отварања поште у Београду 25. маја 1840. У изложку су такође приказани жигови различитих карантинских станица, са аустријским маркама франкирана писма и новине Аустријске поште у Београду, са турским маркама франкирана писма Турске поште поништена турским поштанским жиговима и франкирана писма Аустријског паробродског друштва. Марке за новине и писма Кнежевине Србије, од 1866. године, детаљно су приказане са различитим издањима, перфорацијом и врстом папира. Колекција Предрага Антића је јединствена и по томе што је Бечко штампање приказано на целој витрини (16 листова). Садржи неке од најважнијих објеката у овом колекционарском подручју; између осталог, изузетно ретка двобојна, тробојна и четворобојна франкирања писама маркама Бечког штампања првог издања 1866. године, веће партије марака на писмима, половљене марке, различита зупчања, варијетете штампарске плоче као и најређа писма за удаљене прекоморске дестинације могу се наћи у колекцији пре и после приступања Кнежевине Србије Светском поштанском савезу. Сви објекти су описани на енглеском језику.

Изложак Предрага Антића „Кнежевина Србија“ приказиван је у шампионској класи на Светским изложбама: St. Petersburg 2007, WSC Israel 2008 i INDIPEX 2011.

Монографија коју је објавила група the Global Philatelic Network има 186 страница, од којих 154 у пуном колору приказују изложбене листове колекције. Повез: тврд са заштитним омотом; штампа: на енглеском и немачком језику; објављено: 2012. године.

На страни 6: докуменат из колекције Предрага Антића „Кнежевина Србија“, приказан на изложби у Монаку од 3. до 5. дец. 2015), а потом у Њујорку на изложби „World Stamp Show-NY 2016“ (28. мај - 4 јуни 2016), као један од 100 светских раритета.

*Musée des Timbres**et des Monnaies*

Serbie

Avant le 1er octobre 1869, les lettres en provenance de l'étranger ne peuvent être affranchies que jusqu'au bureau autrichien de Belgrade et les lettres retrouvées sont rarissimes.

Leipzig, capitale de la Saxe, est membre de la Confédération de l'Allemagne du Nord entre 1867 et 1871 et cette lettre pour Valjevo transite par le bureau autrichien qui la remet au bureau serbe de Belgrade.

Ce dernier applique un demi-timbre de 40 para pour le port intérieur. Un seul coupé en deux de cette émission, au portrait de Michel III Obrenovitch, est connu utilisé à Belgrade.

Unique, c'est certainement une des pièces les plus importantes de Serbie.

Predrag Antic

Serbie

Club de Monte Carlo - World Rarities / Raretés mondiales

Akthem Al Manaseer	<i>Iraq 1918 1¼ piastre</i>	Pedrag Antic	<i>Serbia 1867 ½ 40 para</i>
Fernando Aranaz	<i>Cuba 1914 Morane Crash</i>	Claes Arnrup	<i>Denmark 1851 FDC 2Sk</i>
Pascal Behr	<i>S. Australia 1872 3d (4d)</i>	Jan Berg	<i>Gauthier Brothers 1857</i>
Paolo Bianchi	<i>Assini / Gold Coast 1863</i>	Alberto Bolaffi	<i>UK 1841 tricolor franking</i>
Federico Borromeo	<i>Trinity 1847 Lady McLeod</i>	Maurice Boule	<i>Mozambique / Cape 1858</i>
Stephane Boule	<i>France 1871 Camp mail</i>	Giorgio Colla Asinelli	<i>Sardinia 1858 8-fold rate</i>
Antonio Cuesta	<i>Philippines 1854 block 20</i>	David Feldman	<i>Spain 1850 2 blocks of 6</i>
Davit Franco	<i>Turkey 1875 French bur.</i>	Luis Frazão	<i>Cape Verde 1877 domestic</i>
Carlos Gutierrez Garzon	<i>Spain 1851 2+6 reals</i>	Maurice Hadida	<i>Morocco 1877 Spanish reg.</i>
Rolf-Dieter Jaretzky	<i>Moldova 1858 2x81 parale</i>	Pierre Kaiser	<i>Belgium 1858 plate / year N°</i>
Chris King	<i>Schleswig-H. 1862 tricolor</i>	Patrick Mase lis	<i>New York before 1664</i>
Bernardo Naddei	<i>Naples 1860 block of 8</i>	Yigal Nathaniel	<i>Japan 1874 13 times franking</i>
Jean-Claude Porignon	<i>Belgium 1849 block 4 x 40c</i>	Ludvik Pytlicek	<i>Czechoslovakia 1919 overpr.</i>
Jacques Stes	<i>Belgium 1882 Leop.II proof</i>	Paolo Vaccari	<i>Tuscany 1855 reg. franking</i>
Erwin van Tendeloo	<i>Belgium 1857 to HongKong</i>	Jean Voruz	<i>Switzerland 1849 federal FD</i>
Takashi Yoshida	<i>Switzerland 1850 fed. stamp</i>		

Club de Monte Carlo - Special Exhibition / Exposition particulière

Paolo Bianchi	<i>Mozambique: The First Three Issues</i>
David Feldman	<i>The "Emerald" Collection of Green Imperforates</i>
Jacques Stes	<i>Léopold II - Genèse des diverses émissions 1869-1905</i>
Jean Voruz	<i>Geneva Postal Services 1839-1862</i>

Among the world's rarities: diagonally bisected 40 para Prince Michael stamp (Serbia 1867 ½ 40 para). Exhibition "MonacoPhil 2015"

(Ўрупегуо В.Б.)

Musée des Timbres

et des Monnaies

Serbie

Cette combinaison d'affranchissement à 100 paras est unique entre les mains d'un collectionneur. Composée d'une paire du 40 paras et de deux exemplaires du 10 paras à l'effigie du prince Michel III, oblitérés sur une lettre recommandée de Shabatz pour Belgrade en 1866, c'est une grande rareté de la philatélie serbe.

Predrag Antic

Serbie

Никола Коља Љубичић

НЕРЕГИСТРОВАН ТЕЛЕГРАФСКИ БЛАНКЕТ ЦЕЛИНА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

О сада није био познат и каталошки обрађен образац Краљевског српског железничког телеграфа са одштампаном марком – призна-ница за примљени телеграм (Тж 15.).

Вредносна ознака 5 пара² са ликом краља Александра Обреновића V у левом и државним грбом у десном углу бланкета.

КРАЉ. СРП. ДРЖАВНА ЖЕЛЕЗНИЦА Тж 15.

СРБИЈА
5 ТЕЛ. 5

Број 20

ПРИЗНАНИЦА

Кр. срп. желез. телеграф приима је данас један телеграм да га отирави у *у међународној радњи*

НА ПЛАЋЕНО	ДН. ПР.
За 2 речи	2 90
За речи повратног одговора	
За 5	5
За признаницу	5
Свега . . .	3.00

16/10/08
у *Ја*
Примио *Велимир*

ИЗВОД ИЗ ЗАКОНА О ТЕЛЕГРАФУ.

Сваки телеграм мора бити написан читко.
Последице непотпуне адресе сноси сам поши-
љаоц.

Телеграми за Србију могу бити написани на овим језицима: на српском, свима словенским, француском, немачком талијанском, енглеском и латинском, а за иностранство, на свима европ-ским језицима. Телеграми који вређају законе, власти, морал или личности не примају се. Кад на телеграму стоји само „одговор плаћен“, значи да је плаћен само за 10 речи: ако се хоће више да плати, мора се ставити број речи уз „одго-вор плаћен“. Право на употребу плаћеног одго-вора губи се после петнајест дана од дана при-јема телеграма са плаћеним одговором. За сваку реч, за Србију наплаћује се 5 пара, но такса за телеграме са мање од 10 речи, равна је такси телеграма од 10 речи.

Сл. 116. 6. 1908. Признаница Краљевског српског железничког телеграфа за примљени телеграм "у међународној радњи" (колекција аутора)

Прво издање телеграфских бланкета (признаница државног телеграфа о плаћеним таксама за телеграм) са вредносном ознаком уведено је у употребу 1885. године. Последње је штампано 1914. године.

² Продајна цена образца (5 пара) исказана је на обрасцу као ставка у рубрици НАПЛАЋЕНО.

Међутим, до сада, ниједан телеграфски бланкет српске државне државне железнице није био познат и каталошки обрађен.

На слици 1 приказана је признаница Краљевске српске државне железнице (Тж. 15) издата предаваоцу телеграма у "железничкој телеграфској стацији".

Проналазак овога документа има велики значај за историју српског телеграфа. Министар грађевина Јеврем П. Гудовић, 17. августа 1884. године прописује "Правилник за железничке телеграфе у Краљевини Србији". Овде приказујемо део Правилника који уређује "Употребу железничког телеграфа".

Члан 8.

Време службе

На железничким стацијама вршиће се по правилу свуда непрекидна (данно-ноћна) служба.

Члан 9.

Употреба железничког телеграфа

Железничко-телеграфске стације овлашћене су да отправљају сваковрсне депеше које се односе на техничку или саобраћајну службу железнице и на администрацију исте. А односно отправљања свију других депеша, морају се придржавати члана 10. ових правила.

Члан 10.

Примање и отправљање приватних депеша

Односно примања и отправљања приватних депеша на железничко-телеграфским стацијама, важе она законска наређења, која су прописана за државне телеграфе.

Железничко-телеграфске стације обвезане су примати приватне депеше:

а, од свакога, ако у месту нема државне телеграфске стације;

б, ако пак у месту постоји каква државна телеграфска стација, онда само од оних лица, која са возом стижу, путују или пролазе.

Непосредно отправљање приватних међународних депеша преко границе српске краљевине забрањено је.

Овакове депеше морају се увек отелеграфисати најближој државној контролној стацији, или ако је иста у близини, онда ће се послати под печатом на даље отправљање и то на потпис.

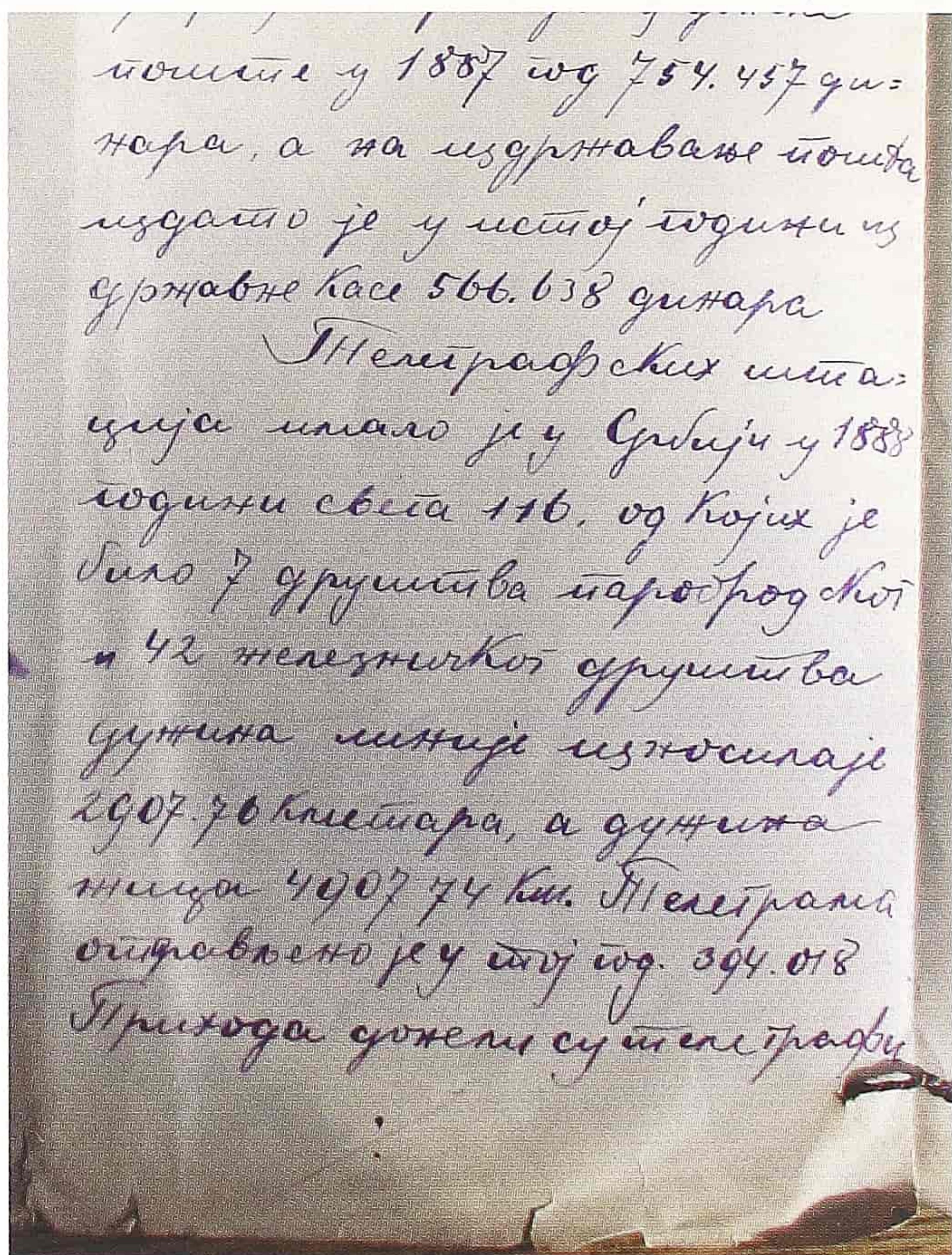
Члан 11.

Веза са државним телеграфским водовима

Железничке управе обвезане су, да дозволе везу њихових водова са државним телеграфом у сваком случају и на сваком месту, ако то управа државног телеграфа за нужно вађе.

Сл. 2 "Српске новине" број 191 од 31. августа 1884. године.

Посетишите сасстанке филателиста у Београду
улица Светиої Саве 16-18/II
недељом од 9.00 до 14.00 часова.

Сл. 3 Фрагмент оригиналног извештаја о српској пошти и телеграфу за 1888. годину (колекција А. Боричића)

Сл. 4 "Српске новине"
31. јули 1887. год.

РАСПИС

ОБИМА ТЕЛЕГРАФСКИМ ШТАЦИЈАМА

Главна дирекција за грађење и експлоатацију прве српске железнице отворила је железничке станице телеграфске у местима: Бела Паланка, Црвена Река, Света Петка, Сићево и Бања.

Према члану 10-ом правилника за железничке телеграфе од 27-ог августа 1884 г. Жбр. 2.379, који има силу закона, ове станице овлашћене су да примају и отправљају и приватне депеше.

Тбр. 2.219. Из поштанско-телеграфског одељења министарства народне привреде, 9 јуна 1887 год., у Београду.

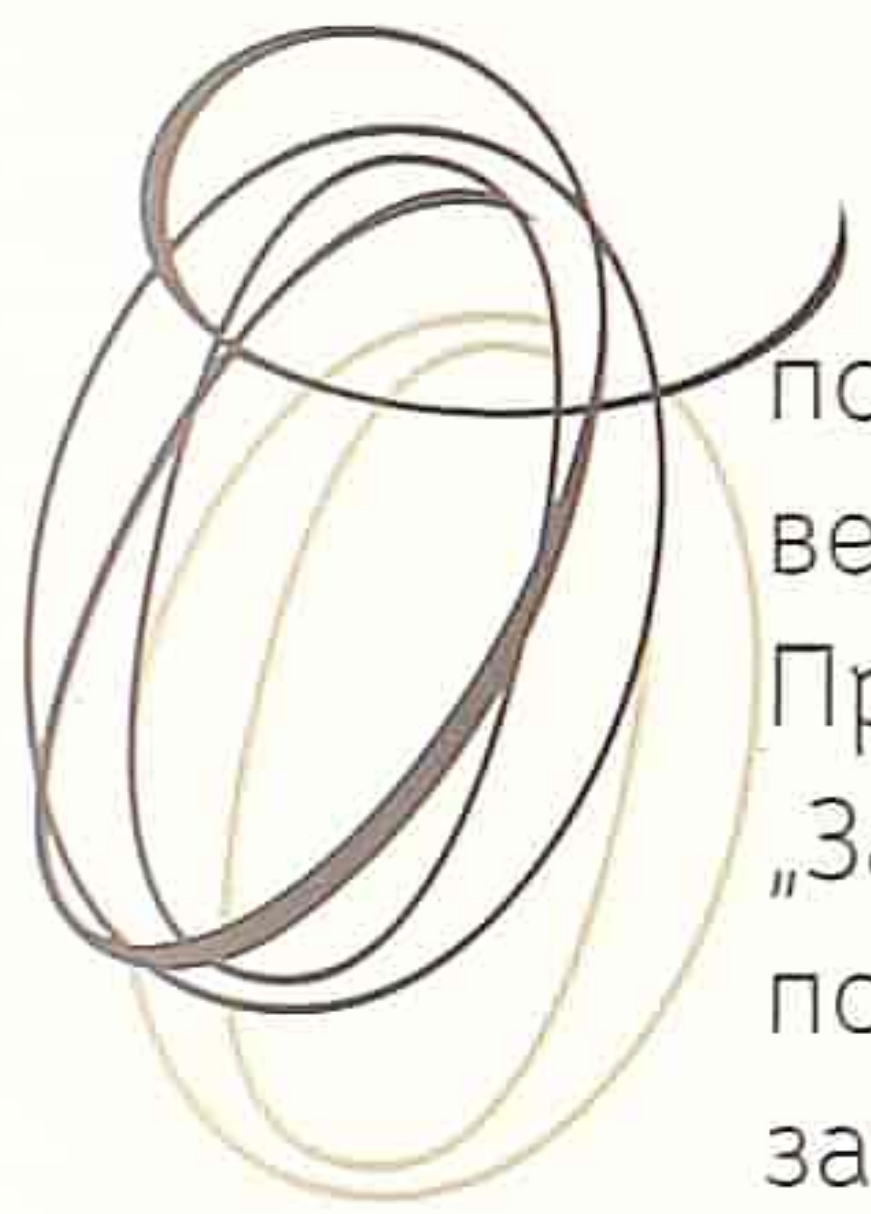
Према извештају о приходима Државне касе за 1888. годину, остварени приход Државног телеграфа био је 394.018 динара.

У Србији 1888. године било је 166 телеграфских станица, од којих 7 Паробродског друштва, а 42 Железничког друштва (сл. 3).

Prisoner of war letters were one of the important sources of information for the states in war. This was the reason that the POW mail was subject to strict censorship. The Austro-Hungarian prisoners of war in Serbia (more than 50,000 in 1915) used a common pathways of the correspondence - through the Serbian Red Cross and the Prisoners of War Command where they were examined. As a neutral country, the United States of America represented the interests of the Austro-Hungarian monarchy in Serbia. For the information of the Austro-Hungarian prisoners of war in Serbia US consulate in Nis used the Serbian postal stationeries with additionally printed text on them. In this paper two until now unknown POW postcards for domestic postal services in Serbia are shown and described.

Проф. др Милан Раговановић

НЕПОЗНАТЕ СРПСКЕ(?) ЗАРОБЉЕНИЧКЕ КАРТЕ ИЗ 1915. ГОДИНЕ

пошти аустроугарских заробљеника у Србији током периода 1914-1915 већ је у више наврата писано (1, 2, 3)

Према Ђуковићу (4):

„Заробљеничка писма су била један од извора важних обавештајних података за супротну ратујућу страну па су над заробљеничком поштом завеле строгу цензуру. Заробљеницима је саопштено да садржај њихових

писама може бити само личне и породичне природе. Није било дозвољено писати о проблемима и догађајима изван тог оквира, нарочито не о проблемима војно-политичке природе. Долазећа и одлазећа пошта морала је проћи кроз војну цензуру, која је контролисала садржај писама. Сумњиву садржину текста је прецртавала тако да се није могла прочитати. Српска страна није овом проблему поклањала пажњу док није утврдила да заробљеници писма сумњивог садржаја упућују преко конзулата САД у Нишу, који је штитио интересе аустроугарских грађана у Србији за време рата. Слање писама заробљеника илегалним каналима није било дозвољено ни Хашким конвенцијама. У заробљеничку преписку се убацивала и аустроугарска обавештајна служба.“

Посланик САД у Букурешту Чарлс Вопичка (Charles Voricka) је у децембру 1914 године посетио ратну престоницу Србије – Ниш, у коме је био конзулат САД. Према његовим подацима (5):

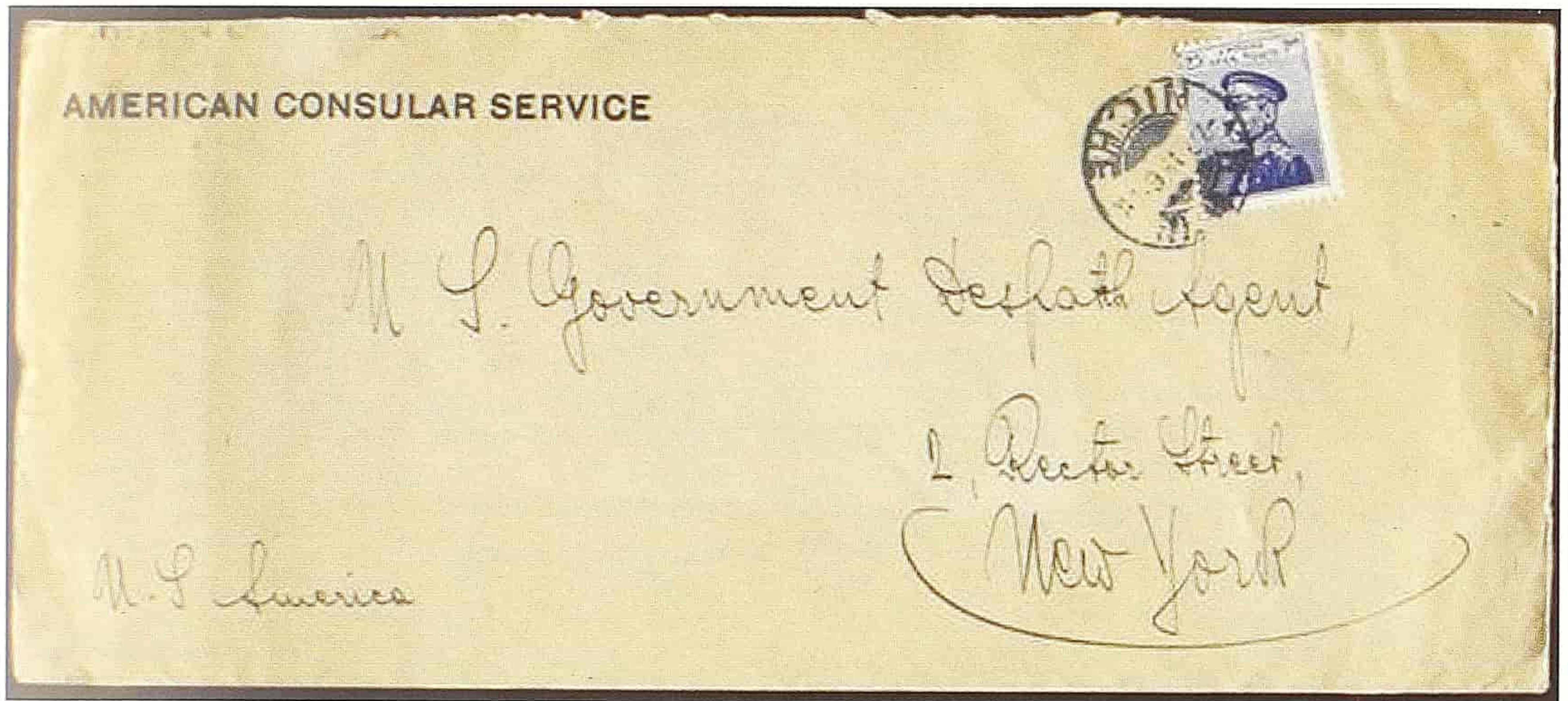
Сл.1 Амерички конзулат у Нишу

Сл.2 Српски владика на степеништу своје куће у Нишу са амбасадором САД г. Вопичком, његовом супругом и ћерком.

„Пре него што сам напустио Ниш поделио сам српској деци поклоне послате од стране америчке деце, на којима су се она касније захвалила Америци.

Поред тога, за ратне заробљенике у Америчком конзулату сам обезбедио једну собу за писање. Последица овога је била и то што сам задњег дана мог боравка у Нишу понео са собом 10.000 поштанских карата, које су написали ратни заробљеници Аустро-Угарске. Сва ова пошта била је предмет српске цензуре."

Сл.3 Службено писмо упућено из Америчког конзулата у Нишу за САД

Укратко, г Чарлс Вопичка је 11. септембра 1913. године именован од стране председника САД В. Вилсона за амбасадора САД за Румунију, Србију и Бугарску са седиштем у Букурешту. Обим послова се осетно повећао избијањем Великог рата, јер је поред постојећих обавеза Вопичка био и председник Међународне комисије за Србију, а заступао је и немачке и аустроугарске интересе у Србији. Такође, заступао је и енглеске интересе у Турској, као и немачке и турске интересе у Румунији. Повукао се из дипломатске службе 1920. године. (6)

Надаље, према Ђуковићу (4):

„Амерички конзулат у Нишу почео је да прима заробљеничку пошту без знања Заробљеничке команде, да врши њену цензуру по упутству својих претпостављених и у службеном коверту, без печатења воском, ради лакшег отварања од српских власти шаље за Букурешт. Српске власти су утврдиле да овим каналом заробљеничка пошта одлази из Србије без ваљане цензуре. Конзулат САД је у јануару 1915. године саопштио да услед великог броја пошиљки пошта заробљеника се неће више упућивати преко

конзулата, већ преко Заробљеничке команде, која је после цензуре заробљеничку пошту, преко конзулата САД, упућивала адресантима."

Пример исправно коришћене заробљеничке карте на релацији Србија - Аустро-Угарска дат је на следећој слици.

Сл.4 Српска војничка дописна карта упућена из Ниша за Сремску Митровицу, Аустро-Угарска са уобичајеним и прописаним жиговима Српског Црвеног крста ("SOCIETE SERBE de la CROIX ROUGE") и цензуре - "У ЗАРОБЉЕНИЧКОЈ КОМАНДИ / ПРЕГЛЕДАНО" уз два парафа цензора плаве боје

Надаље ће бити описане две непознате карте коришћене од стране Конзулата САД у Нишу за преписку са ратним заробљеницима Аустро-Угарске у Србији.

„У случају да се карта није могла доставити, предати је АМЕРИЧКОМ КОНЗУЛАТУ, Ниш са назначењем из ког разлога испорука није извршена.

Умољавају се заробљеничке команде и поште да ако се заробљеник не налази у означеном месту да карту за њим пошљу.“

Доштампа је извршена и на полеђини (Сл.6). Тако на десној страни пише:

„Ниш,...(простор за датум).. 1915 год.“

а испод:

„Амерички конзулат у Нишу извештава Вас, да Вам је под данашњим испослао преко... (простор да се наведе институција - пошта на пример).. у Нишу суму од Динара... (простор за износ) ..у сребру“, а на левој страни, вертикално у односу на текст са десне стране:

„ИЗВЕШЋЕ О ПОШИЉЦИ НОВЦА / AVIS D'ENVOI D'ARGENT / GELDSENDUNG AVISO“

У конкретном случају на карти се налази поштански жиг Ниша, а поменути текст „РАТНОМ ЗАРОБЉЕНИКУ“ је прецртан и дописан са „Интернираног“ и упућена је за Пожаревац, а затим преупућена за Костолац. Са полеђине се уочава да је карта послата из Ниша 31. јула 1915 године, преко „поште“ и да је послато „56,10“ динара. Карта је цензурисана жигом црвене боје са датумом - „ПРЕГЛЕДАЛА ГЛАВНА ВОЈНА ЦЕНЗУРА“ уз параф цензора, такође црвене боје.

Овој карти се може придодати и следећа целина са доштампом.

Историјски музеј Србије: детаљ са изложбе „Француско-српска болница у Седесу“ Формирана једним делом од привремених ратних установа војног санитета на Солунском фронту (9. маја 1916. године) и од једне пољске болнице српске Моравске дивизије, одмах је прешла и убрзо је искључиво била под командом Француза.

Сл.7

Слично претходно описаној карти и овде се испод текста „Дописна карта“ налази само „Заробљенику“, а испод главне адресне линије текст – „Заробљеничка Команда“ и „..... Чета“. Нажалост није било могуће наћи и полеђину, јер је карта давно „скинута“ са интернета па се не може приписати активности Америчког конзулата. На карти се налази и трореди цензурни жиг Ниша – „ПРЕГЛЕДАЛА / ГЛАВНА ВОЈНА ЦЕНЗУРА / НИШ“ љубичасте боје, као и два парафа цензора – плаве и црвене боје. Оно што може ипак да се утврди је чињеница да је ова карта била предвиђена за преписку са ратним заробљеницима аустроугарског порекла у унутрашњем поштанском саобраћају Србије.

Коначно може се закључити:

1. да је прва описана карта била коришћена од стране Америчког конзулата у Нишу за преписку са ратним заробљеницима Аустро-Угарске само у Србији, одн. за унутрашњи поштански саобраћај;
2. да је вероватно и друга описана карта била предвиђена за исту или сличну намену као и прва;

3. да нема (за сада) података о договору (куповини, преузимању, поклањању) између српских меродавних чинилаца (поште, војних снага, Владе) и Америчког конзулата о коришћењу српских карата (целина) за доштампу.

Без обзира на изнесено, обе приказане карте – „српске (?) заробљеничке карте“ – су до сада биле непознате.

Literatura

1. Radovanović M., Die Post der österreichischen Kriegsgefangenen in Serbien 1914-1915, ARGE Feldpost Österreich-Ungarn, Rundbrief Nr.115, November 2013,
2. Radovanović M., Österreichische medizinische Hilfe fuer Kriegsgefangene und Serben im Ersten Weltkrieg (1914-1915), ARGE Feldpost Österreich-Ungarn, Rundbrief Nr.121, Juni 2015,
3. Dietz H., Radovanovic M., Es war ein Todesmarsch, ARGE Feldpost Österreich-Ungarn, Rundbrief Nr.125, Juni 2016,
4. Đuković I., Austrougarski zarobljenici u Srbiji 1914-1915, IP Signature, Beograd, 2008):
5. (<http://www.ebay.ca/itm/1921-SIGNED-Vopicka-SECRETS-of-BALKANSRomania-SERBIA-Bulgaria-MACEDONIA-Turkey-/380849003304>),
6. (http://flps.newberry.org/article/5418478_8_0859)

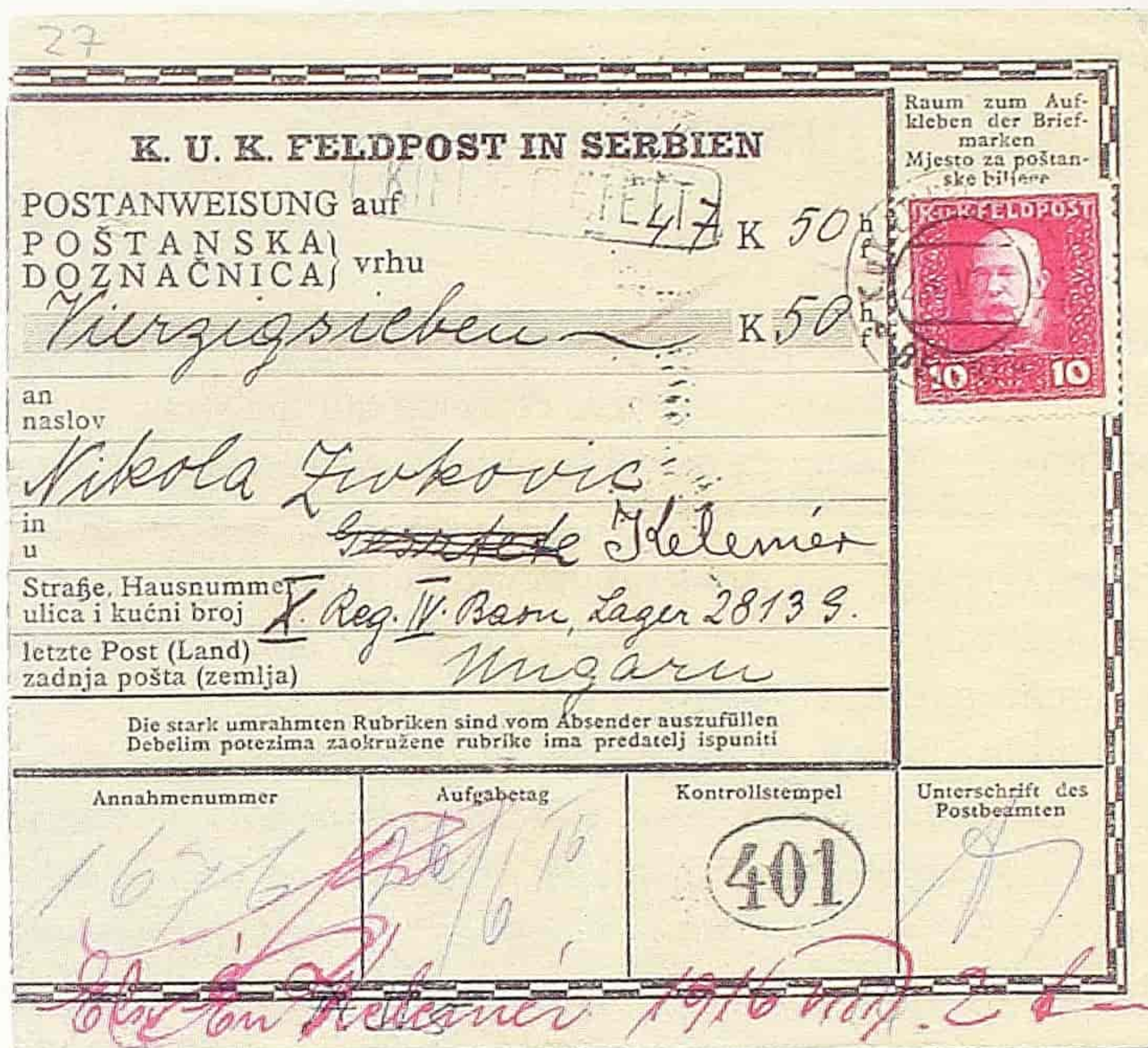
Проф. др Милан Радовановић

СРПСКИ ЗАРОБЉЕНИЦИ И НОВАЦ

Зављење поштанском историјом Србије у Великом рату је, као што је познато, сложено и веома обимно. Оно обухвата са једне стране поштанску историју Краљевине Србије на свом тлу у периоду од 1914-1915 и изван земље у егзилу на територији Краљевине Грчке од 1916-1918 године. Надаље, како је Србија у периоду 1915-1918 била окупирана, њена поштанска историја односи се и на Србију под окупацијом од стране Савезника - Аустро-Угарске, Немачке и Бугарске. Област проучавања је додатно и заробљеничка пошта и сл.

Током проучавања поштанске историје Србије у делу који је био заузет од стране Аустро-Угарске уочена је појава недовољно познатих жигова. На следећој слици приказан је образац новчане упутнице којом се 47,5 круна из Београда (поштански жиг К.и.К Etappenpostamt, Belgrad од 26. јуна 1916 године) шаље ратном заробљенику српског порекла у Гештете (Gesztete). Упутница је преупућена из овог места за Келемер (Kelemer). Уобичајена двојезична (немачко-хрватска) новчана упутница франкирана са 10 хелера (издање Франц Јозеф) на којој се и налази правоугаони жиг на мађарском језику "Исплаћено".

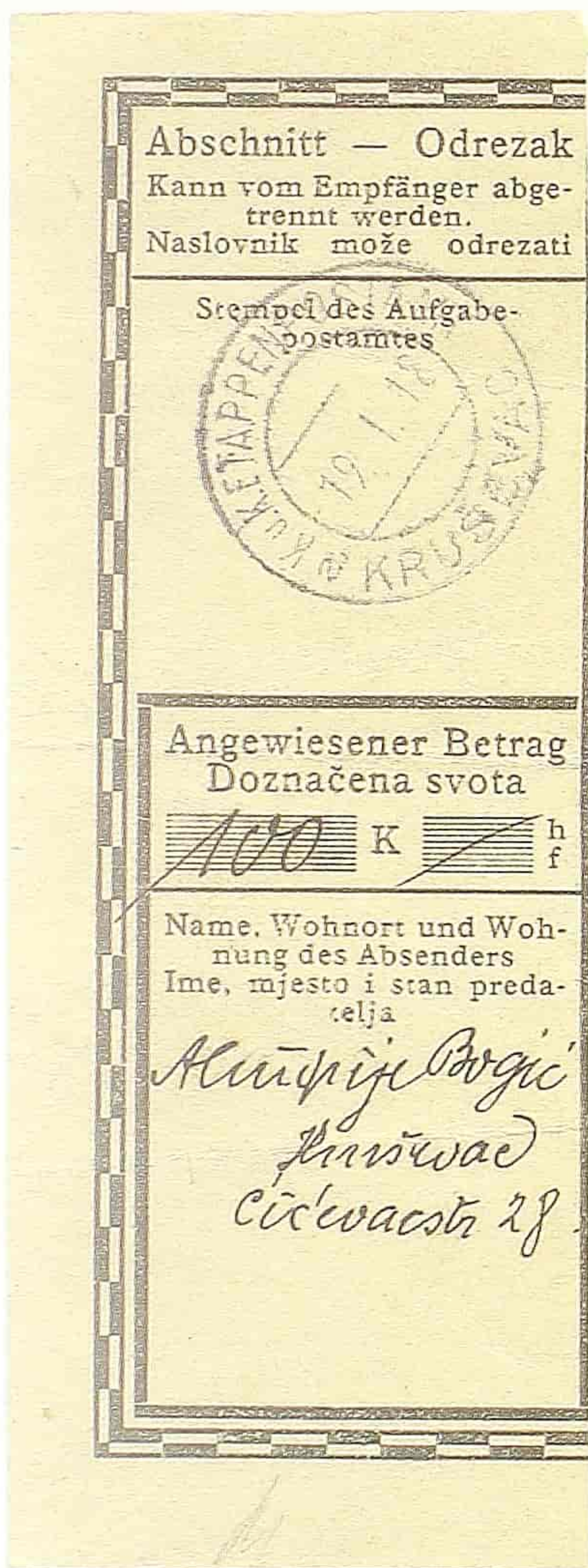

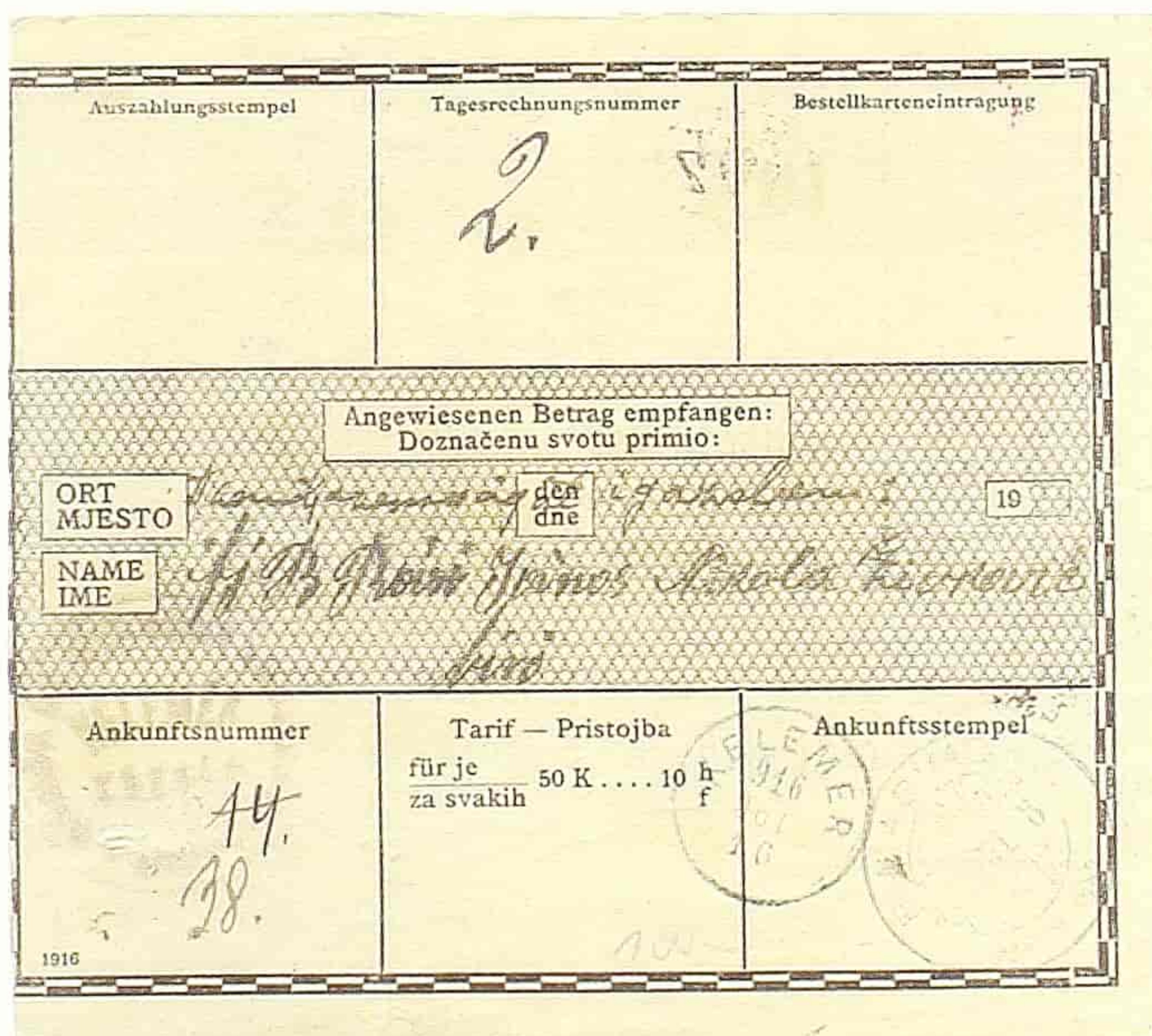
Сл.1 Предња страна новчане упутнице

На полеђини (сл.3) налазе се три долазна жига, од којих је читљив само један – Келемер са датумом 1. август 1916 (?). Одавде се могло израчунати време испоруке новца: 35 дана. Оно што је касније привукло пажњу је овални жиг црне боје са бројем 401 у средини у рубрици "Kontrollstempel" ("Контролни жиг").

Треба напоменути да овом обрасцу недостаје део који је одсечен и који остаје примаоцу новца. Ови одсечци су веома ретки. Један од њих је дат на следећој слици.

Сл.2

Сл. 3 Полеђина новчане упутнице

Како се касније показало и на следећим новчаним упутницима, поред уобичајених поштанских жигова полазних и долазних жигова, налазио се и овални жиг са троцифреним бројем који је увек почињао са бројем "4"

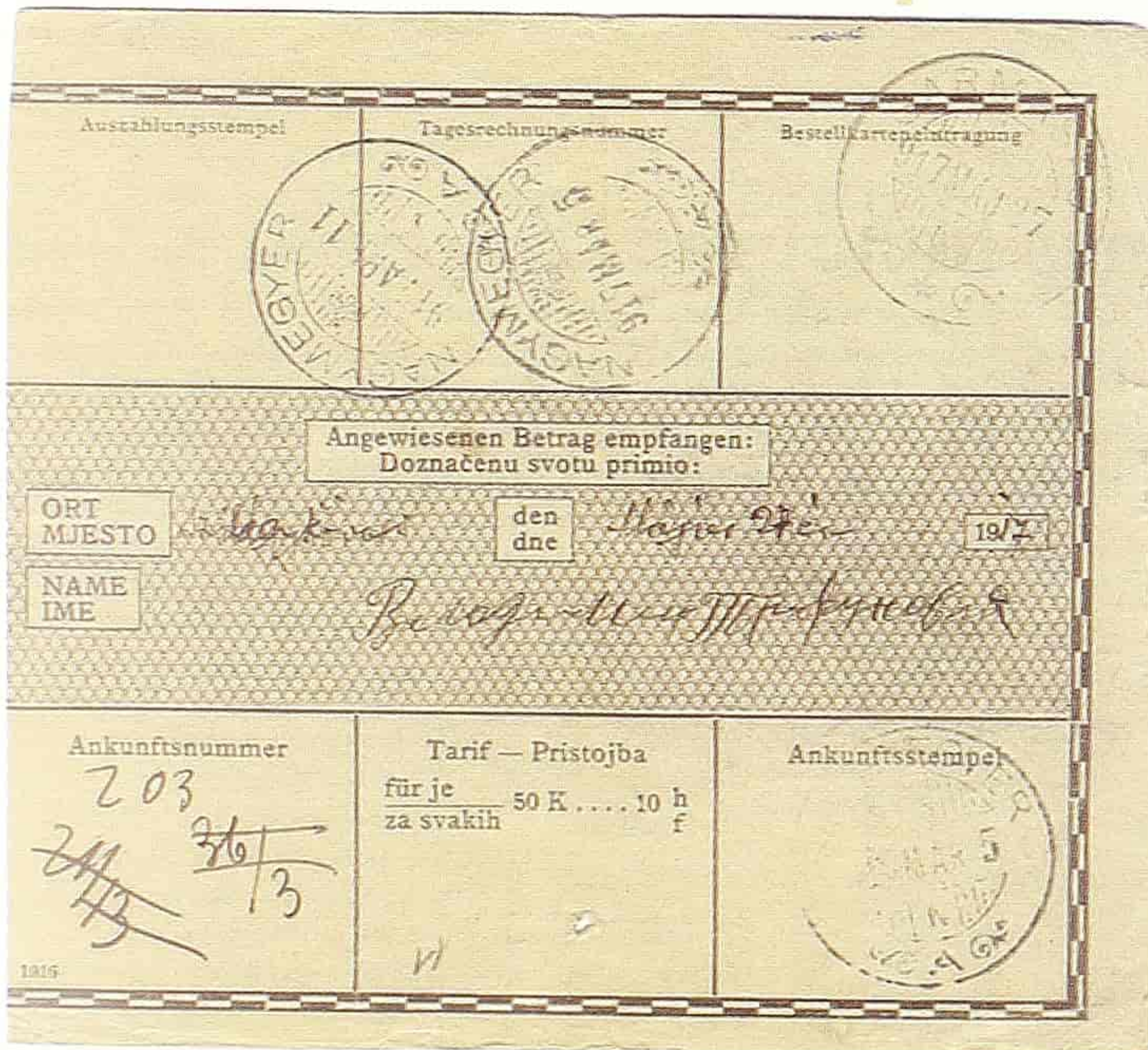
Следећи пример новчане упутнице којом се 10 круна из Аранђеловца (поштански жиг K.u.K Etappenpostamt, Arandelovac 2. marta 1917 године) шаље ратном заробљенику српског порекла у заробљенички логор у близини Нађмеђера. Упутница је франкирана са 20 хелера (Франц Јозеф) и преупућена за место Силађи (Szilagy) на неуобичајен начин. Уместо уобичајене праксе да се прецрта стара адреса и допише нова поштар (?) је налепио цедуљицу на којој је нова адреса Силађи (Szilagy) и оверио поштанским жигом: "POSTOFFIZIER DES K.u.K KRIEGSGEFANGENENLAGERS bei NAGYMEGYER" са датумом 1. април 1917. године.

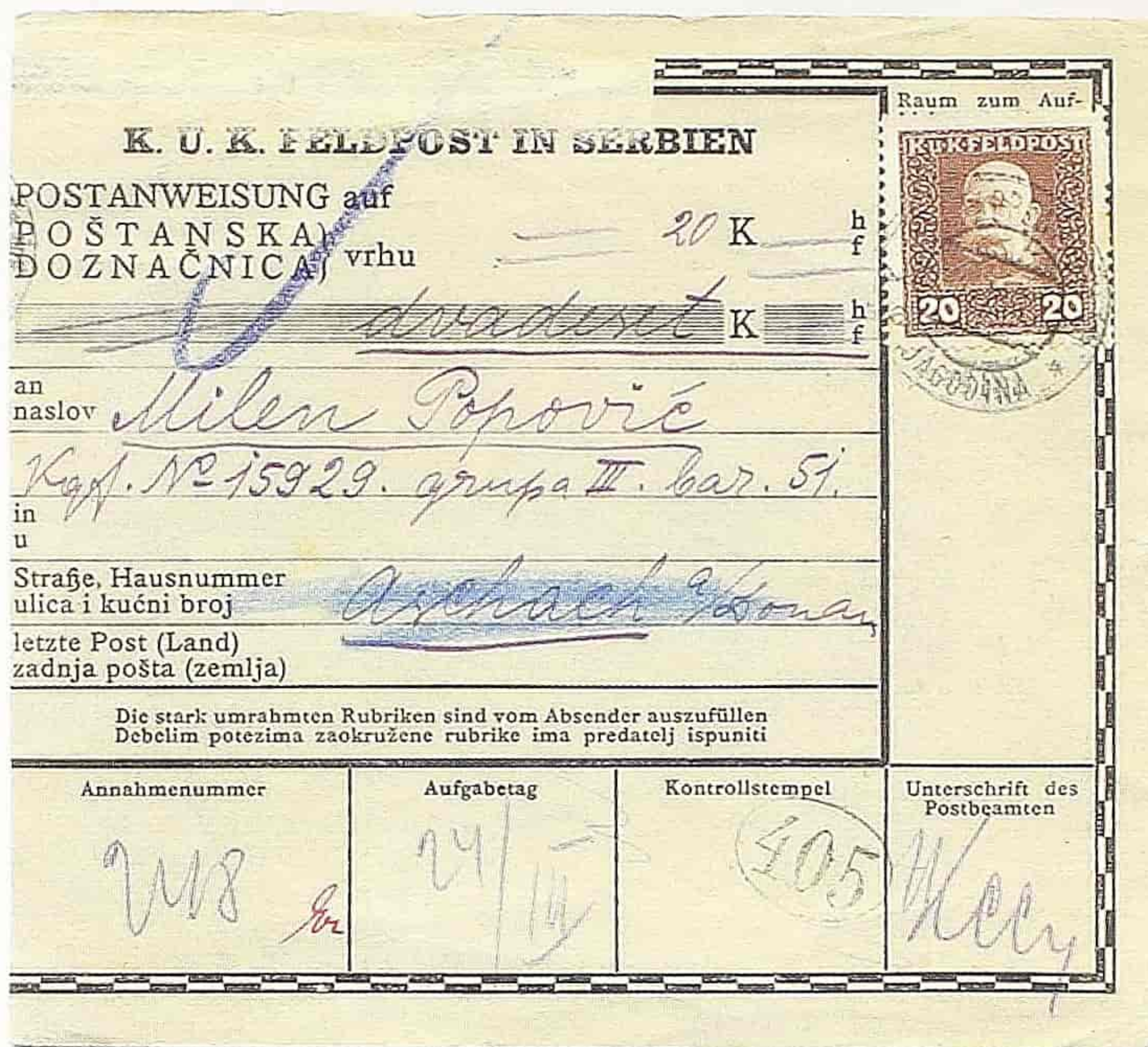
Сл. 5

Сл. 6

После и другог примера уоченог "Контролног жига" на новчаним упутницама обрађена је пажња на ову карактеристику па је нађено још неколико. И ови жигови ће бити изложени, како следи.

Прва следећа новчана упутница имала је Контролни жиг са бројем 405 и упућена је из Јагодине (K.u.K Etappenpostamt, Jagodina) 24. марта 1917. године за Ашах (Aschach).

Сл.7

British war heroines honoured by Serbia

Serbia has issued a sheetlet of six stamps devoted to heroic British women of World War I.

Designed in co-operation with the British Embassy in Belgrade, they celebrate a small selection of more than 600 British (mostly Scottish) women who served in the Balkan theatre of the war as doctors, nurses and drivers, and in one case as a frontline soldier in the Serbian Army, while promoting gender equality and female suffrage.

Captain Flora Sandes was the only British woman to bear arms in the war, as well as the only female officer in the Serbian Army. She went on to fight for Yugoslavia when it was attacked by the Nazis during World War II.

Dr Elsie Inglis was the founder of Scottish Women's Hospitals in Serbia (the organisation also set up hospitals in other allied

countries such as France, Russia and Greece) and a suffragette.

Evelina Haverfield served as the chief administrator of SWH in Serbia, and also set up one of the country's first orphanages.

Dr Elizabeth Ross, one of the first women to obtain a medical degree at the University of Glasgow, travelled to Serbia as

a volunteer doctor but died in the typhoid epidemic of 1915.

Dr Katherine MacPhail did humanitarian work in Serbia throughout the war, and later opened Belgrade's first paediatric ward in 1921.

Dr Isabel Emslie Hutton, an eminent psychiatrist, joined SWH in 1915 and served in France and Greece as well as in Serbia.

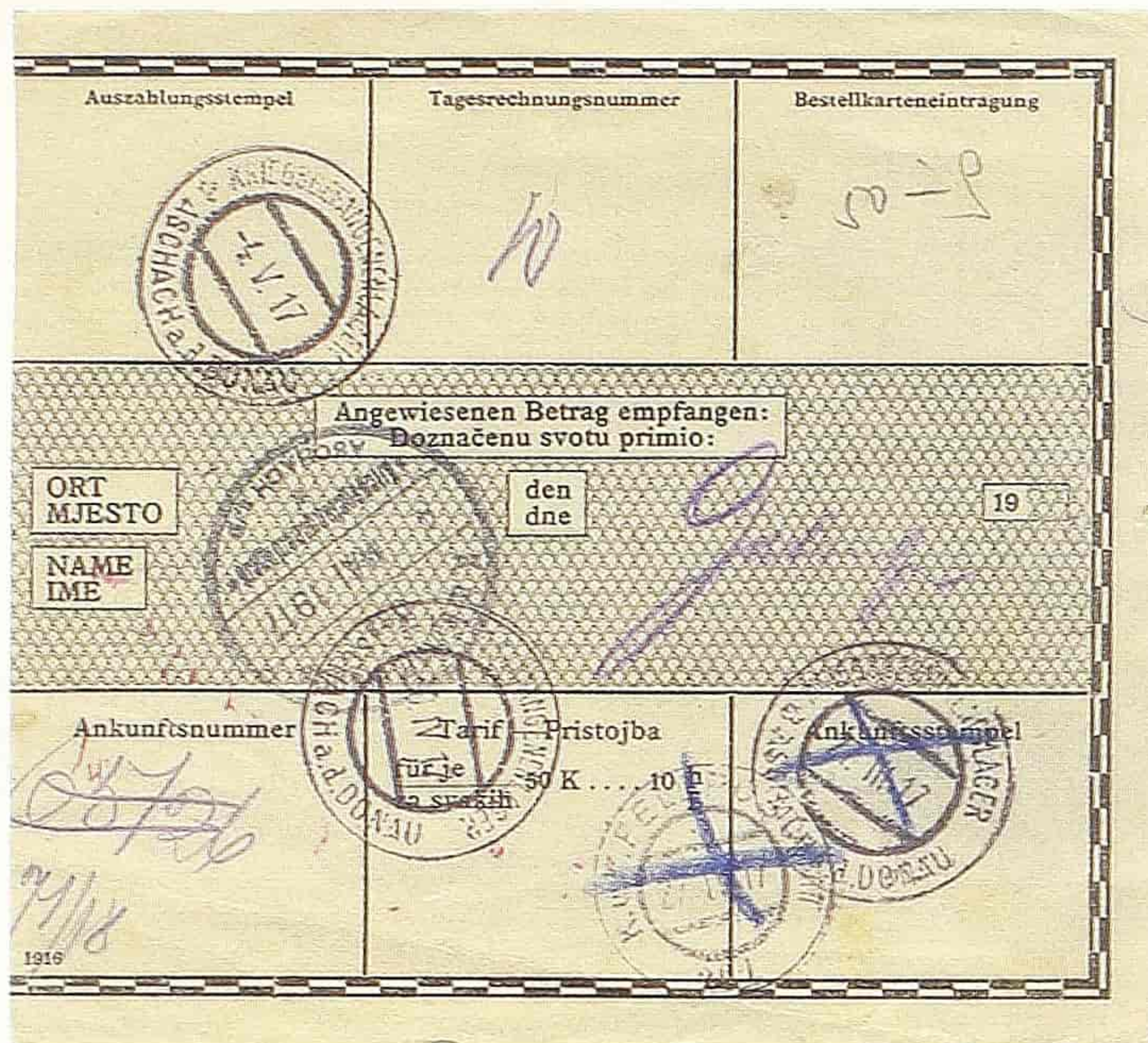
Inscribed in two languages, and imperforate on one or two sides, the stamps were issued on December 8.

"Stamp magazine":

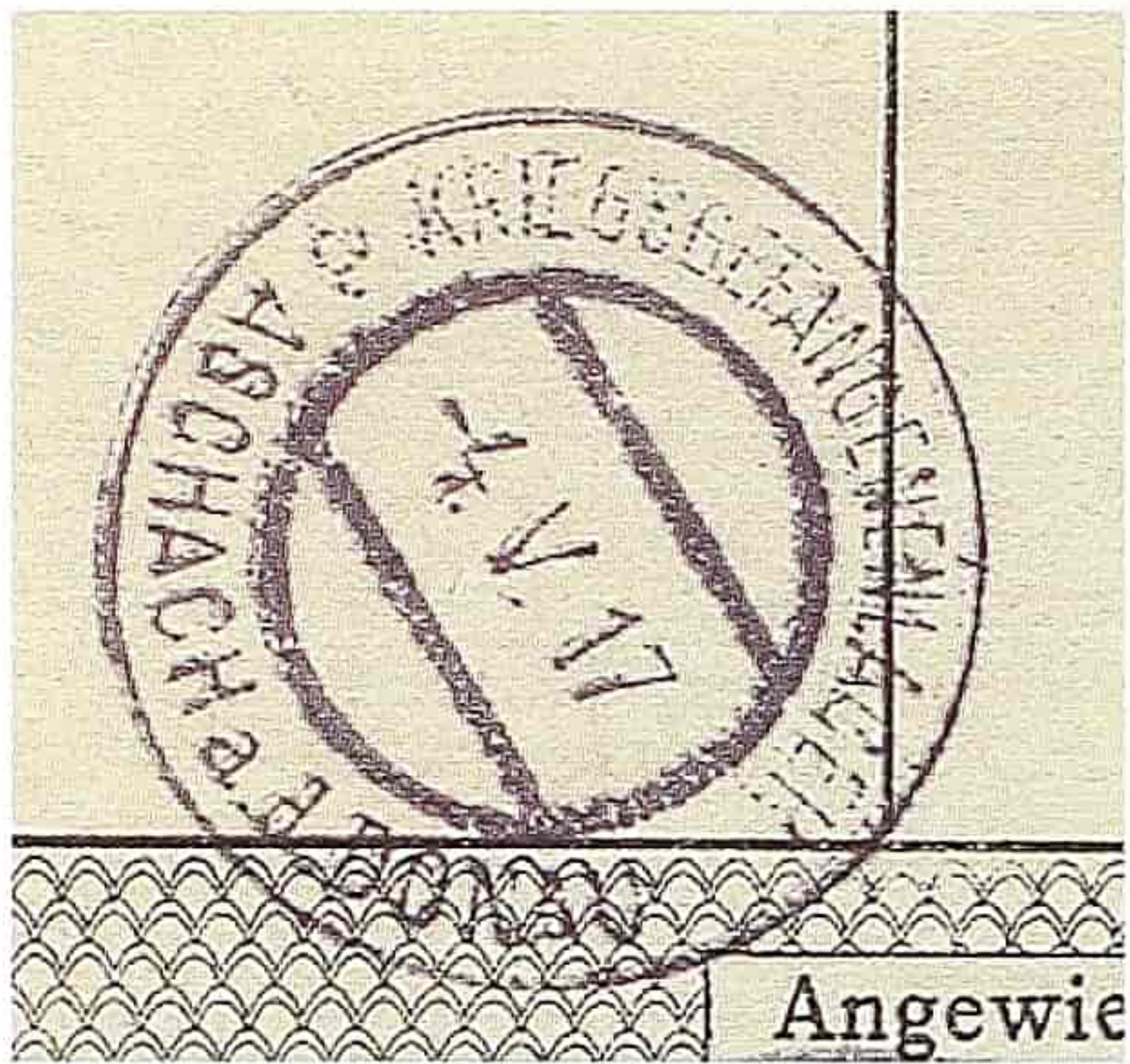
"Британске хероине Првог светског рата у Србији".

Аутор мр Марина Калезић, академски сликар

Сл. 8 Полеђина новчане упутнице са претходне слике

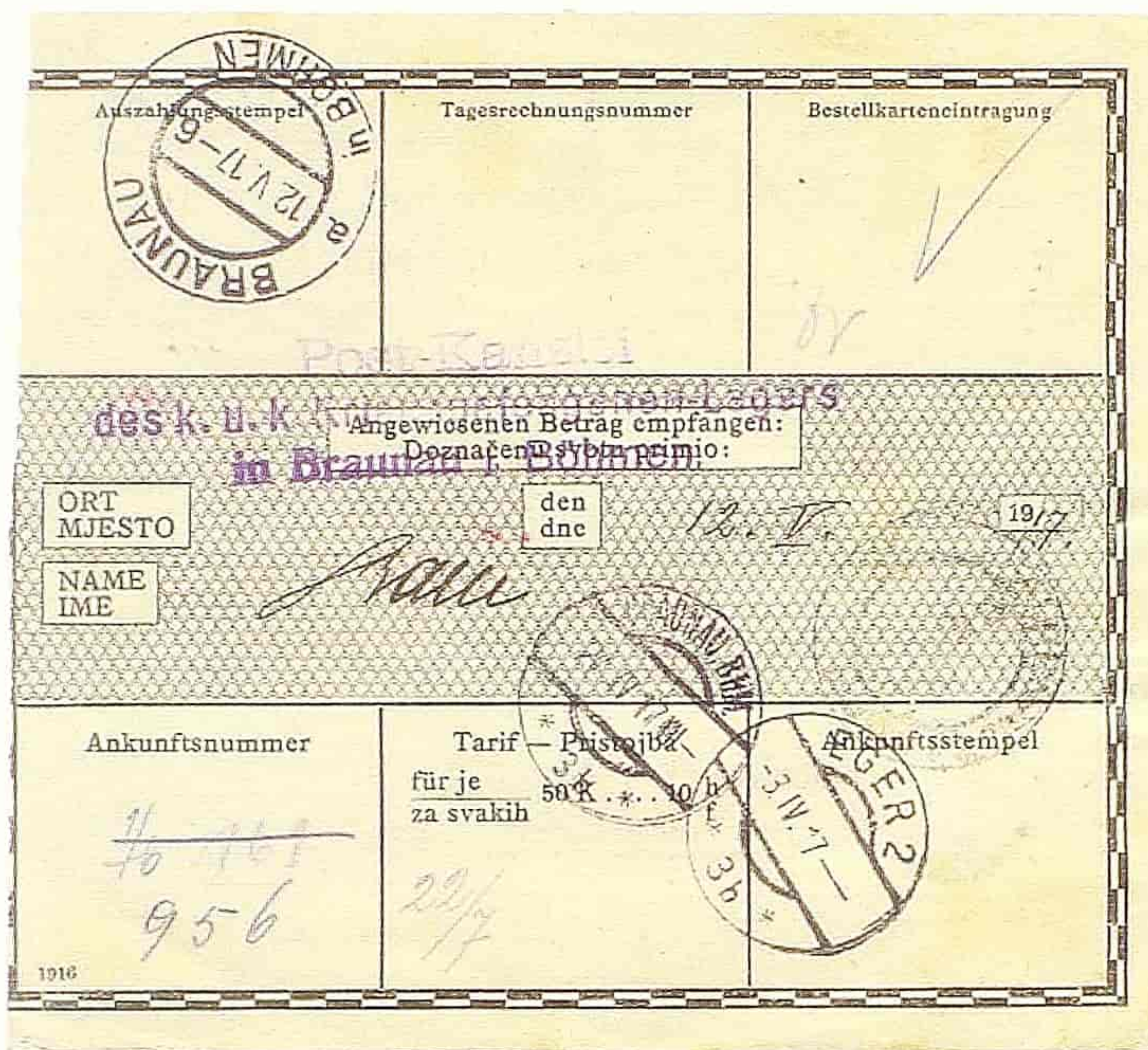
На полеђини ове новчане упутнице налазе се чак пет долазних жигова: поштански жигови " KUK GEFANGENENLAGER/ ASCHACH a.d.DONAU /a" (24.III.17), " KUK GEFANGENENLAGER/ ASCHACH a.d.DONAU /a" (20.IV.17), "Kuk GEFANGENENLAGER/ ASCANSCH a.d.DONAU /a" (4.V.17), жиг војне поште "K.u.K.FELDPOSTAMT 261"(27.IV.17) и логорски жиг Ашаха са датумом (8. мај. 1917) и са текстом: "K.u.K Kommando / des / Kriegsgefangenenlager / Aschach". Полазећи од датума слања новца (24. III) и приспећа, време испоставе износило је 45 дана.

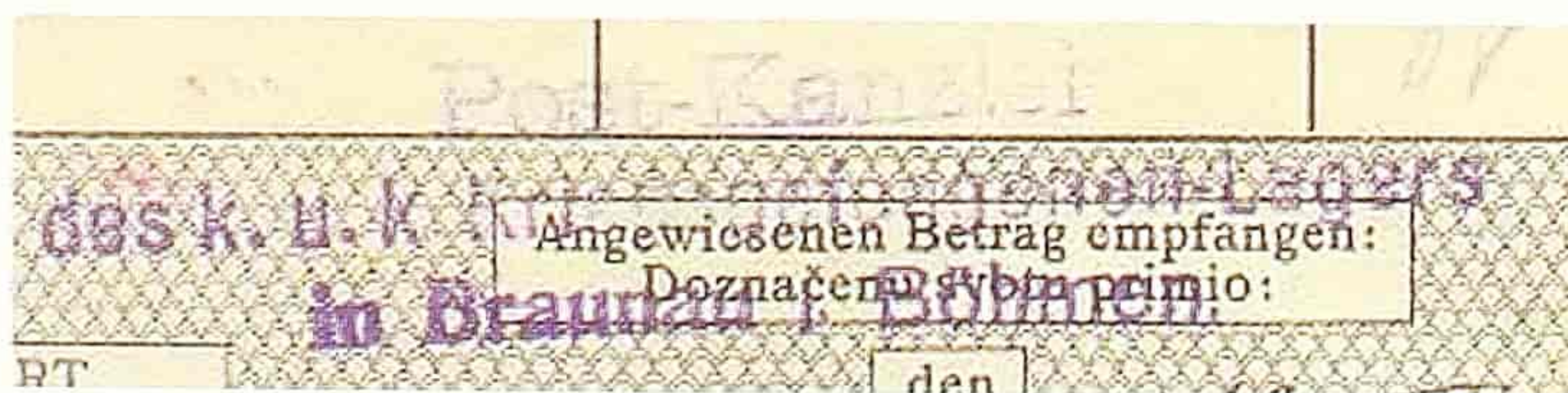
Сл. 9 Издвојени поштански жиг логора за ратне заробљенике Ашах - "GEFANGENENLAGER/ ASCANSCH a.d.DONAU /a".

Следећа новчана упутница имала је контролни жиг са бројем 410 и упућена је из Пожеге (К.у.К Etappenpostamt Požega) 31. марта 1917 године за Егер, па преупућена за Браунау. Износ новчане пошиљке био је 20 круна.

K. U. K. FELDPOST IN SERBIEN			
POSTANWEISUNG auf POŠTANSKA) DOZNAČNICA) vrhu		20 K	h f
<i>Zwanzig Kronen</i>		K	h f
an naslov	<i>Dragoljub Veselinović</i>		
in u	<i>K.u.K. Reservehospital № 4. Siedl 95</i>		
Straße, Hausnummer ulica i kućni broj	<i>14/3-17 ~~Strasse Eger~~ ~~Fabrika~~</i>		
letzte Post (Land) zadnja pošta (zemlja)	<i>Rechy Böhmen</i>		
Die stark umrahmten Rubriken sind vom Absender auszufüllen Debellm potezima zaokružene rubrike ima predatelj ispuniti		<i>Braunau</i>	
Annahmenummer	Aufgabetag	Kontrollstempel	Unterschrift des Postbeamten
<i>625</i>	<i>31/3</i>	410	<i>[Signature]</i>

Сл.11 Полеђина новчане уплатнице са долазним жиговима Егера (3.IV.17) и Браунауа (8.IV.17 и 12.V.17). Карактеристичан је трореди жиг поштанског бироа у Браунауу: "Post - Kanzlei / des k.u.k. Kriegsgefangenenlagers /in Braunau / Bohmen" ("Поштанска канцеларија царског и краљевског логора за ратне заробљенике у Браунау, Чешка"). Време испоруке било је 43 дана

Сл. 12 Издвојени жиг "Post - Kanzlei / des k.u.k. Kriegsgefangenenlagers /in Braunau / Bohmen"

Auszahlungsstempel 	Tagesrechnungsnummer <i>120</i>	Bestellkarteneintragung <i>120</i>
Angewiesenen Betrag empfangen: Doznačenu svotu primio: <i>100</i> den dne <i>19</i> NAME IME <i>Jovan Jovanovic</i> ORT MJESTO <i>MURVANSKI</i>		
Ankunftsnummer <i>53</i>	Tarif — Pristojba für je 50 K . . . . 10 h za svakih f	Ankunftsstempel

9626

Сл.14 Полећина упутнице са слике 13

И последњи примерак новчане упутнице са бројем 420 приказан је на сл.15. Она је упућена из Пожеге ("K.u.K Etappenpostamt / Požega in Serbien, a" 6. октобра 1917 године за Липовац у Хрватској. Послати износ је 160 круна. Упутница је франкирана са 35 хелера (Франц Јозеф марке).

Fédération
Internationale de Philatélie

K. U. K. FELDPOST IN SERBIEN

POSTANWEISUNG auf
 POŠTANSKA) 160 K h
 DOZNAČNICA) vrhu K h

Ho sendet kruna

an
 naslov *P. n. gospodin*
Grbanović Luka

in
 u *Lipovac*

Straße, Hausnummer
 ulica i kućni broj

letzte Post (Land)
 zadnja pošta (zemlja) *kraj Lida Slavonija*

Die stark umrahmten Rubriken sind vom Absender auszufüllen
 Debelim potezima zaokružene rubrike ima predatelj ispuniti

Annahmenummer *18*

Kontrollstempel *420*

Unterschrift des Postbedienten

Сл.15

Anzahlstempel *1*

Tagesrechnungsnummer

Bestellkarteneintragung

Angewiesenen Betrag empfangen:
 Doznačenu svotu primio:

ORT
 MJESTO *Lipovac*

NAME
 IME *Luka Grbanović*

den
 dne *14/10*

191*8*

Ankunftsnummer *28*

Tarif — Pristojba
 für je 50 K . . . . 10 h
 za svakih f

Ankunftsstempel

1016

Сл.16

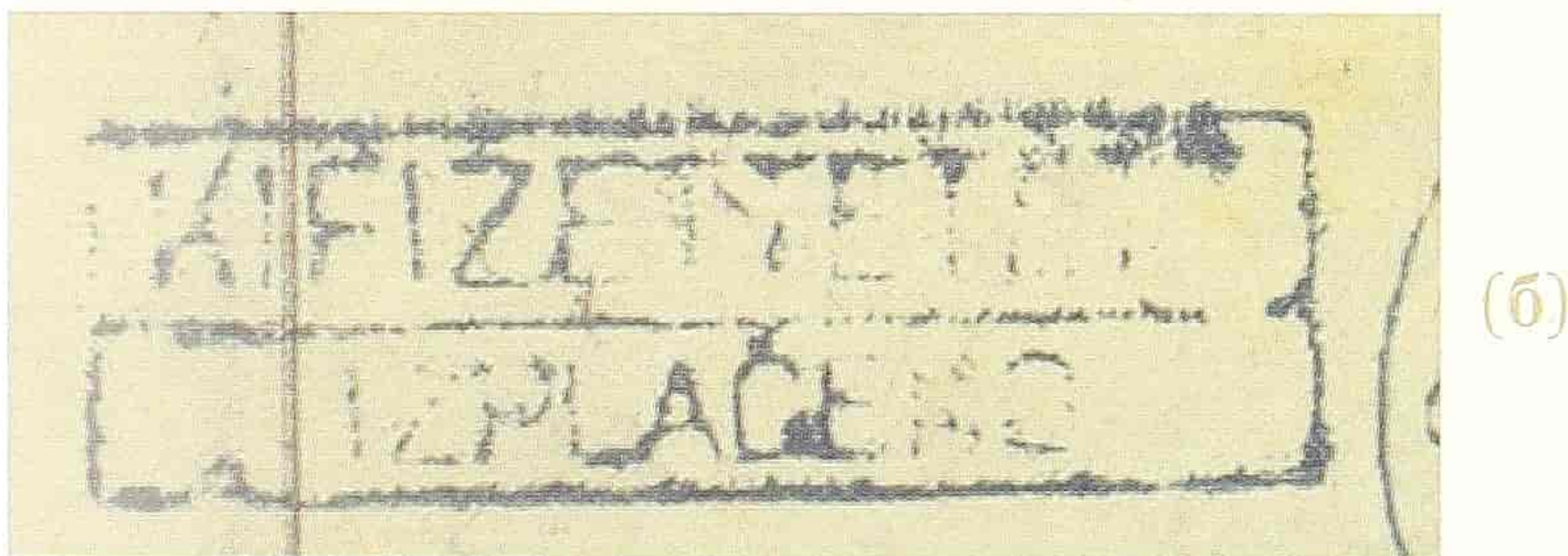
Ова упутница није коришћена за ратног заробљеника српског порекла, већ, вероватно, за аустро-угарског (хрватског) држављанина у Славонији, о чему сведочи и долазни поштански жиг Липовца - једини поштански жиг на полеђини.

На већини новчаних упутница налази се и жиг "ИСПЛАЋЕНО" на мађарском језику или двојезично на мађарском и хрватском језику (сл. 17 – "а" и "б")

(a)

(б)

Сл.17

Како на свим новчаним упутницама на полеђини стоји и тарифа за учињену поштанску, услугу која износи 10 хелера (форинти) за послатих / испоручених 50 круна, учињена је мала анализа по овом критеријуму. Послате суме новца износе, респективно према редоследу приказивања новчаних упутница: 47,5 круна, 10 круна, 10 круна, 20 круна и 10 круна, а наплаћена поштанска услуга је два пута већа од прописане. Уместо 10 хелера на свим упутницама је двоструко већа цена од 20 хелера са изузетком прве новчане испоруке од 47,5 хелера која је наплаћена коректних 10 хелера. Чињеница је да прва новчана упутница потиче из 1916 године, а остале из 1917 године. Да ли је у међувремену дошло до повећања тарифе а да није назначено на обрасцу? Да ли су српски заробљеници и интернирана лица плаћали двоструко више? За сада нема одговора.

Упутница за Липовац је коректно наплаћена са 35 хелера: 3x10 хелера за 150 круна уз додаток од 5 хелера за још 10 круна.

Такође је извршена и анализа времена доставе новца разликом познатих вредности датума времена доставе и слања. Одговарајућа времена доставе новца . респективно према редоследу приказивања новчаних

упутница у овом раду износе: 35 дана, 37 дана, 45 дана и 43 дана. Пета вредност није могла да буде израчуната због нечитких података.

Коначно, одговор је нађен у књизи Х. Раинера "Stempelhandbuch der K.u.K Feldpost in Oesterreich-Ungarn, 1914-1918". Новчане поштанске упутнице Аустро-Угарска је увела раније, али су исте почеле да се примењује на окупираним територијама тек 21. априла 1916. године. За ове новчане упутнице коришћени су такозвани "контролни жигови" овалног облика са три арапска броја, почињући са бројем 401 за Београд и завршавајући са бројем 424 за Младеновац. Ови контролни жигови коришћени су у поштанским објектима прве класе.

Додатно, према Вемићу (5): "Пљачкање заробљеника било је многобројно и разноврсно. Од почетка пљачке су вршене путем разних претреса у којима је одузиман новац, накит, сатови и други предмети од вредности. Српским логорашима нису дозвољавали пријем новчаних поштиљака од својих породица, него су тај новац стављали на депозит који никада више нису добили. Уместо новца добијали су новчане бонове који су били по четири, пет пута обезвређени у односу на добијени новац. Бонове су могли користити само у логорским кантинама где су куповали храну .која им је на разне начине била ускраћивана кроз следовања."

На следећој слици приказан је логорски новац ("Lagergeld") коришћен у заробљеничким логорима Ашах и Гредих.

Сл. 18. Примери логорашког новца из логора Ашах (Aschach) и Гредих (Grödig)

Abstract

During the occupation of Serbia in the Great War money was sent out to the the Serbian prisoners of War in Austria-Hungary and Germany. Postal money orders Austro-Hungary introduced in the occupied territories on 21 April 1916. For these money orders were used so-called " Control marks " (oval shape) with three Arabic numerals, beginning with the number 401 for Belgrade and ending with the number 424 for Mladenovac. These practically unknown "Control marks" for postal money orders were used in postal offices of the first class.

СЛИКАРИ, РАТНИЦИ, СВЕДОЦИ

Нека од изложених дела рејродукована су на поштанским маркама и илустрированим дописницама Србије

На изложби у Галерији Српске академије наука и уметности (1. фебруар - 2. април 2017) "Сликари / Ратници / Сведоци" представљено је преко стотину слика службених ратних сликара, исто толико фотографија службених фотографа српске војске, дописника и фотоаматера, али и сликарки, добровољних болничарки, као и дела других уметника учесника у рату, било у својству војних обвезника или добровољаца.

Ратни сликари и фотографи: Самсон Чернов, Надежда Петровић, Драгољуб Павловић, Милоје Игрутиновић, Драгиша Стојадиновић, Коста Миличевић, Драгомир Глишић, Риста Марјановић.

Званичну одлуку о успостављању звања ратног сликара донео је Штаб Врховне команде 20. августа 1914. године. О томе је написан „Упут за употребу ратних сликара придодатих штабовима виших јединица на војишту“ а потписао га је војвода Радомир Путник. У њему пише следеће:

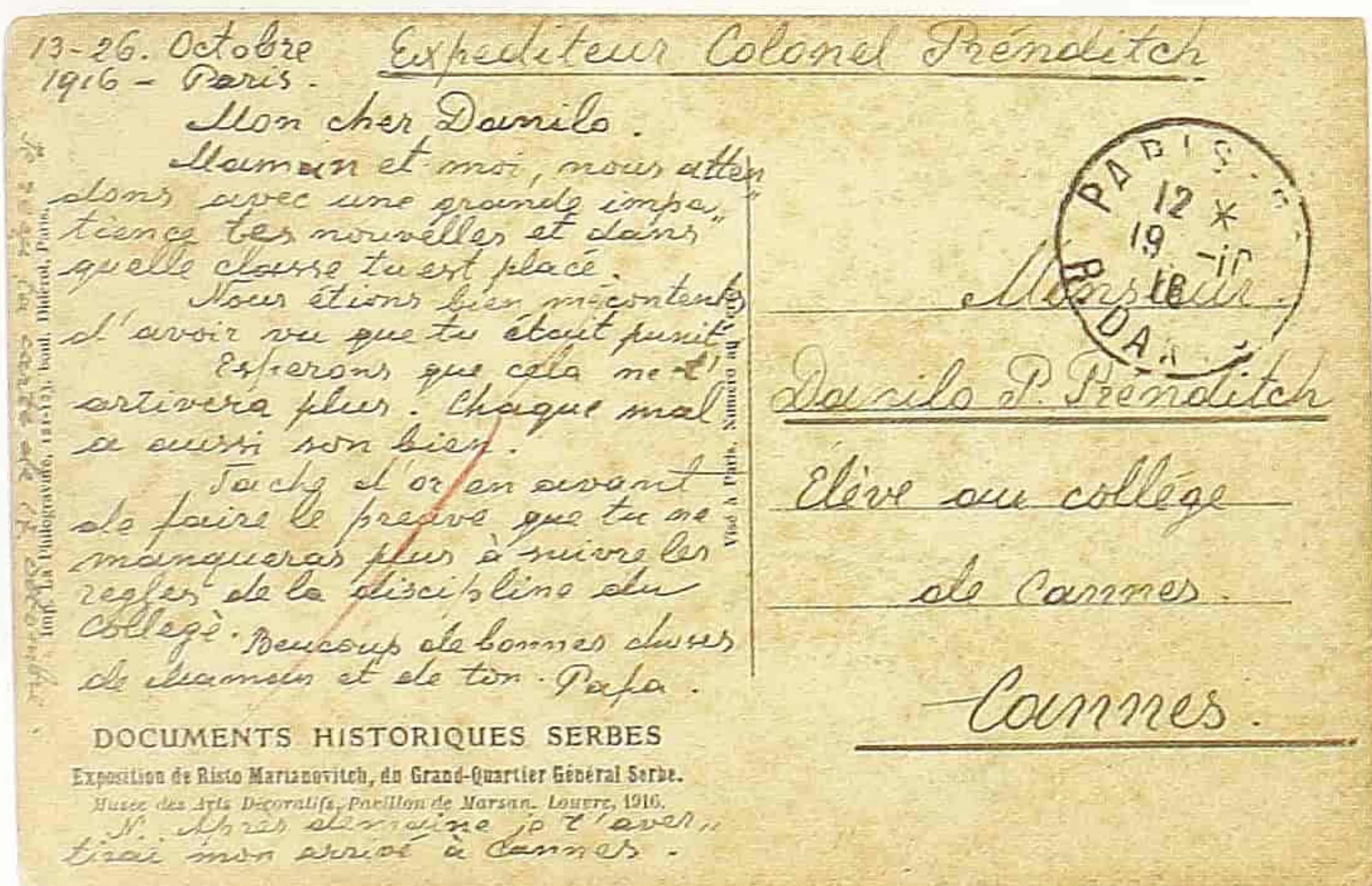
„Да би се најважнији momenti борбе као и осталих ратних догађаја сачували за Историју и у сликама, придају се штабовима виших јединица на војишту ратни сликари. Ратни сликари дужни су носити собом своје фотографске апарате, и са њима снимати важније momente борбе као и остале ратне епизоде, а изричито трагове свирепства и варварства, која буде непријатељ оставио за собом, као и остала значајна документа, чију садржину треба сачувати. Материјал за израду скица сликари ће сами изабрати, а материјал за израду фотографских снимака сликари ће добити од Врховне Команде”.

N° 11. — EN ALBANIE. — Les derniers blessés des derniers combats.

Срп. Р. Мариановић

Фото-разгледница израђена на основу фотографије српског ратног фотографа Ристе Марјановића, чије су фотографије приказане на Савез-ничкој изложби ратне фотографије у павиљону Марсан, музеја Лувр, 1916 године.

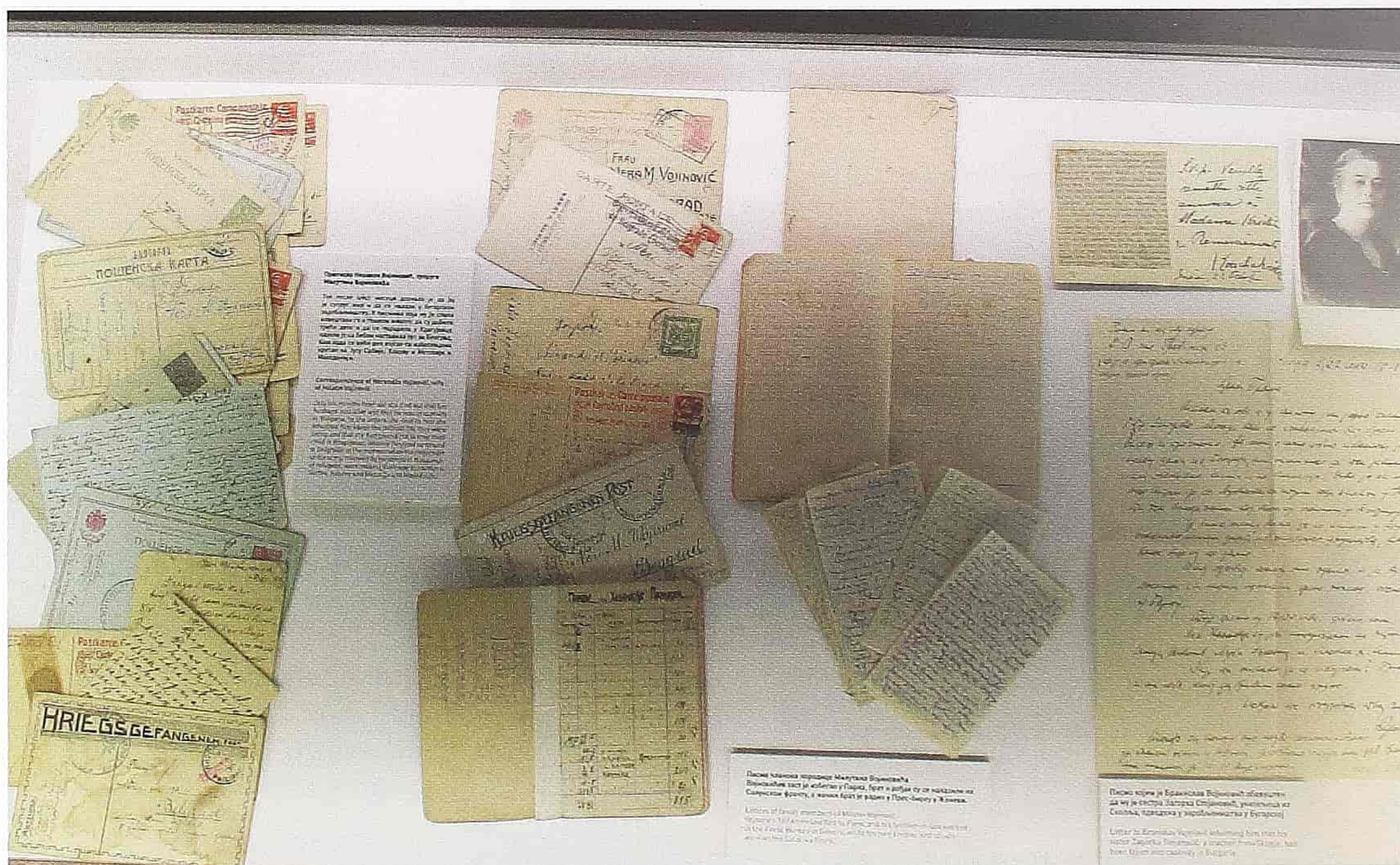

26. окт. 1916. Фото-разгледница (аверс) из серије Documents historiques Serbes No 11, штампана у Паризу.

МОДЕРНО ВИЗУЕЛНО СВЕДОЧЕЊЕ О ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Историјски музеј Србије: истовремено две изложбе "Србија 1915-1916" и "Француско-српска болница у Седесу, Солун"

Историјски музеј Србије, изложба "Србија 1915-1916": витрина са фамилијарном преписком чланова једне српске породице развезане ратом на војишту и у избеглишту.

(уреднио: В.Б.)

НОВИ МЕЂУНАРОДНИ КУПОН ЗА ОДГОВОР

Ликовно решење новог Међународног купона за одговор усвојено је на 26. Конгресу УПУ одржаном од 20. септембра до 7. октобра 2016. године у Истанбулу. Извршни биро УПУ обавестио је поштанске управе да иницијалне поруџбине могу подносити до 15. априла 2017. године. Нови купон ће се наћи у употреби (код поштанских управа које га буду поручиле) од 1. јула 2017. године са важношћу до 31. децембра 2021. године.

Образац нової купона

ОГЛАС

Купујем следеће персонализоване поштанске марке Србије

043

044

052

057

104

Контакт: Владимир Милић

E-Mail: vladimir.milich@gmail.com

тел (Србија): + 381 62 40 70 40

тел (Немачка): + 49 160 911 43 960

WhatsApp или Viber

Countrywise Awards List February 2017

Serbia

Antic, Predrag

[Serbia] 5817

1 XX *The principality of Serbia*

Belgica 2001	93	G	
Philakorea 2002	95	LG	
España 2004	95	LG	SP
WSC 2004	95	LG	SP
Washington 2006	96	LG	SP
España 2006	97	LG	
St. Petersburg 2007	0	CC	
WSC ISRAEL 2008	0		
INDIPEX 11	0	CC	

2 TR *Kingdom of Serbia 1880-1903*

EFIRO '08	85	LV	
CHINA 2009	91	G	
INDIPEX 11	90	G	
Brasiliana '13	90	G	
Singapore '15	88	LV	
New York 2016	89	LV	

Boricic, Aleksandar

[Serbia] 6040

2 PH *Postal history of Montenegro 1799-1919*

España 2004	80	V	
WSC 2004	83	V	
España 2006	85	LV	
St. Petersburg 2007	88	LV	
EFIRO '08	86	LV	
PRAGA 2008	87	LV	
CHINA 2009	85	LV	
LONDON 2010	87	LV	
PORTUGAL 10	90	G	
WSC Indonesia'12	90	G	
Brasiliana '13	90	G	
Philakorea '14	90	G	

3 PH *The Usage of Postage Due Issues of Serbia*

INDIPEX 11	88	LV	
AUSTRALIA'13	80	V	

4 PH *Occupation of Montenegro in WW2*

Philakorea '14	80	V	
----------------	----	---	--

5 PH *First World War in Serbia*

Singapore '15	88	LV	
WSC Philatapei 16	88	LV	

6 PH *Serbia Postal History 1840-1915*

New York 2016	90	G	
---------------	----	---	--

7 PH *Partisan Correspondence of Yugoslavia 1943-1945*

WSC Philatapei 16	87	LV	
-------------------	----	----	--

Knezevic, Mihajlo

[Serbia] 6226

1 TR *Montenegro 1874 - 1913*

España 2004	81	V	
PRAGA 2008	78	LS	
LONDON 2010	73	S	

2 PH *Postal History of Principality Serbia to 1866*

PRAGA 2008	83	V	
------------	----	---	--

Krstic, Aleksandar

[Serbia] 1404

3 PH *Serbia in First World War 1914-1918*

PORTUGAL 10	86	LV	
AUSTRALIA'13	90	G	
Philakorea '14	90	G	
New York 2016	90	G	

Ljubicic, Nikola

[Serbia] 5049

2 PS *Postal Stationery of Serbia Types and Usage 1873-1918*

España'2000	91	G	SP
Washington 2006	93	G	SP
WSC ISRAEL 2008	93	G	SP
LONDON 2010	90	G	
WSC Indonesia'12	90	G	
Brasiliana '13	90	G	
Singapore '15	85	LV	

Mrdja, Miodrag

[Serbia] 3049

1 RE *Serbia: Revenues 1881-1919*

Australia 99	92	G	
St. Petersburg 2007	92	G	
EFIRO '08	92	G	

Radicevic, Djordje

[Serbia] 4143

1 TR *Bosnia and Herzegovina*

Australia 99	81	V	
Stamp Show 2000	82	V	
EFIRO '08	85	LV	
PORTUGAL 10	86	LV	

2 TR *Serbia 1880-1920*

WSC ISRAEL 2008	86	LV	
Brasiliana '13	85	LV	

Radicevic, Dragutin

[Serbia] 7728

1 TR *Bosnia and Herzegovina 1906-1918*

Philakorea '14	80	V	
----------------	----	---	--

Radovanovic, Milan

[Serbia] 6444

1 PH *Serbia in War 1916-1918*

Washington 2006	78	LS	
INDIPEX 11	83	V	
WSC Indonesia'12	82	V	

Stepanovic, Zoran

[Serbia] 4528

1 PH *Bosnia and Herzegovina 1826-1918 - the cancellations study (Prev.:Postal cancellations of Bosnia and Herzegovina 1826-*

WIPA 2000	83	V	
St. Petersburg 2007	85	LV	
WSC ISRAEL 2008	87	LV	
PRAGA 2008	85	LV	
CHINA 2009	90	G	
LONDON 2010	88	LV	
Brasiliana '13	88	LV	
Singapore '15	87	LV	
New York 2016	90	G	
WSC Philatapei 16	92	G	

2 PS *The Postal Stationery of the Kingdom of Yugoslavia 1920-1941*

AUSTRALIA'13	85	LV	
--------------	----	----	--

Zivkovic, Ratomir

[Serbia] 7919

Иван Тангл, Нови Сад

ПРИКАЗ РЕТКИХ ЦЕНЗУРНИХ ШТАМБИЉА У УПОТРЕБИ У НОВОМ САДУ У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Abstract

Military censorship was introduced in Novi Sad with the first month of the WW I, and through the years great number of postmarks were used of all shapes and forms, most numerous being circular. However, the rarest happen to be linear postmarks, of which I am presenting 2 forms, the single- and the double-lined. While the single-lined was mentioned in literature, the double-lined was not described before, and certainly deserves further research.

Војна цензура са седиштем у Новом Саду у I светском рату била је надлежна како за територију Бачке тако и Срема. Велики број објеката у одлазу, долазу или транзиту носи штамбиље и помоћне ознаке овдашњих цензурних служби. Инспирисан разноликошћу варијација штамбиља што сам их последњих година прикупио, систематизовао и изложио у форми једновитринског експоната, одлучио сам да скренем пажњу на најређе од њих.

Штамбиљи у употреби су били различитог облика. Најчешћи су кружни у различитим диманзијама и формама, једнокружни и двокружни са различитим типом слова и садржајем текста. Од јесени 1916. уводе се кутијасте штамбиљи са троредним текстом и нумеричком ознаком 1-14 (колико ми је сада познато). Све претходно је већ описивано у радовима Иштвана Газде (објављено у Будимпешти 1981. г., а најскорије 2013. г. од стране Габора Нађа. У Југославији су на ову тему најпознатија истраживања Војислава Вишацког, објављена највише у часопису "Филателиста".

Читаоцима скрећем пажњу на најређу форму цензурних штамбиља у Новом Саду – линијске штамбиље.

Док о њима у мађарској литератури нисам нашао ни помена, В. Вишацки наводи постојање једноредне линијске цензуре као врло ретке.

Међутим, ни у његовом опису не наводи се дворедни линијски цензурни штамбиљ кога овде такође приказујем.

Заједничка карактеристика (осим велике реткости) је да су оба у употреби ране јесени 1916. године, када је дошло до преименовања цензурних установа из *Цензурних комисија (Zensurkommission)* у *Цензурна месџа (Zensurstelle)*. Овде ваља нагласити да су сви војни штамбиљи у Новом Саду били искључиво на немачком језику (отуда и случајеви словних грешака код израде)!

К. у. к. Zensurstelle in Ujvidék.

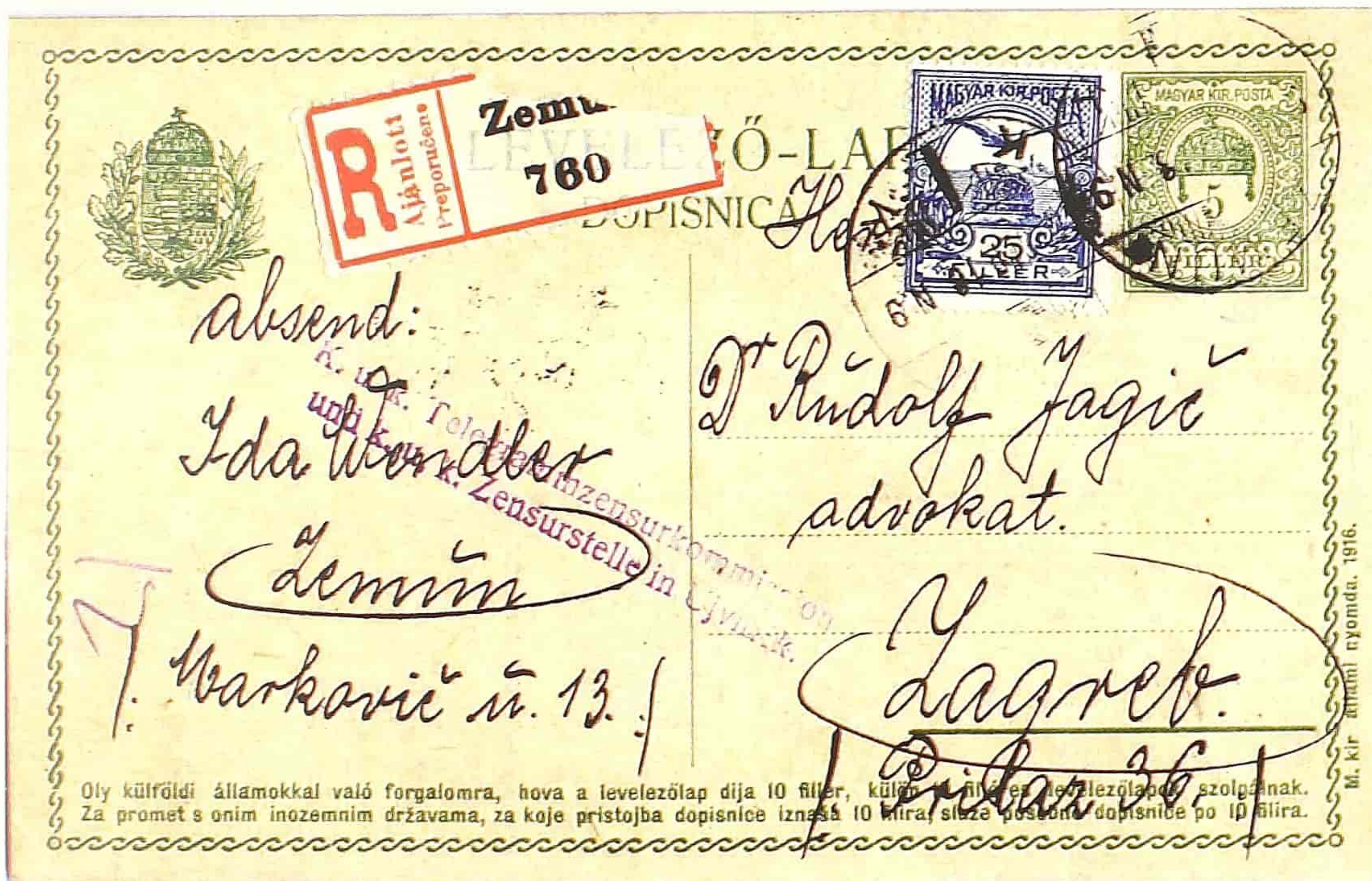
Једноредни линијски штамбиљ дужине 50 мм
са текстом у фонту Антиква

Препоручено писмо послато из Чалме 8. октобра 1916. г. за Загреб,
цензурирано у транзиту.

К. у. к. Telegrammzensurkommission und k. u. k. Zensurstelle in Ujvidék.

Дворедни линијски штамбиљ. Дужина текста 50 мм,
висина оба реда 7 мм, фонт Антиква.

Двојезична мађарско-хрватска дописна карта од 5 филера (издања 1916 г.) дофранкирана са 25 филера за препоручено слање, Послата из Земунa у Загреб 16. 09. 1916. г.

Овај облик линијског штамбиља је још ређи. Није поменут у наведеној литератури. За разумевање специфичности употребе дворедног штамбиља мора се знати да су градови где су и телеграми и писма цензурисани у истој установи били ретки, (познати су баш Нови Сад и Загреб) и тамо су први штамбиљи коришћени 1914. г. имали текст прилагођен за обе врсте цензуре.

Приказани кружни штамбиљ са текстом:

"K.U.K. TELEGRAMMCENZURKOMMISSION UND K.U.K. ZENZURSTELLE / IN UJVID K "

користи се врло рано, на самом почетку И светског рата, тј. у августу 1914., а среће се до октобра исте године, односно до почетка употребе нових штамбиља, у којима се више у тексту не помиње телеграмска цензура. Али две године касније (септ. 1916.) исти се штамбиљ поново (на кратко) користи као прелазно решење, до израде нових одговарајућих штамбиља са називом (К.у.К.) CENZURSTELLE.

Карта послата из Новог Сланкамена, жиг 06.09.1914. (горе) и из Новог Сада за Печуј од 14.09.1916. (доле), са истим цензурним штамбиљем, који у међувремену није коришћен.

Као што је приказани једнокружни штамбиљ на задовољавајући начин решио усклађивање са новим прописом јер у тексту садржи појам CENZURSTELLE, не би било изненађење да се докаже употреба и дворедног линијског штамбиља у рану јесен 1914. године, али до сада ми такав објекат није познат.

IZVORI / SOURCES:

- Gazda I. (H) - Postai cenzúra Magyarországon IA-IB. rész, Philatelica 85/1, 85/2, Budapest 1985.
- Višacki V. (SER) - Vojne censure na teritorijama Jugoslavije (II) "Filatelista" 242, Beograd 2000

FIP И FEPA ИЗЛОЖБЕ И ДОГАЂАЈИ КОЈИ СЛЕДЕ

Датум	Назив	Место	Категорија
24-28. мај 2017	FINLANDIA 2017	Тампере	FEPA Patronage.
28. мај 2017	FEPA CONGRESS	Тампере	FEPA member federations.
3-7. август 2017	BANDUNG 2017	Бандунг	Specialized FIP Patronage.
24-29. октобар 2017	BRASILIA 2017	Бразилија	World exhibition. FIP Patronage.
14-30. април 2018	TEL AVIV 2018	Тел Авив	World Exhibition.
15-18. август 2018	PRAGA 2018	Праг	World Spacialized. FIP Patronage, FEPA Recognition.

Patronage = покровитељство

Recognition = признање

***

У техничком приређивању првог дела рада "Тарифе и поштанска историја: Демократска Федеративна Југославија 1944-1945" (в. "Филателиста" број 271-272) пошквало се више техничких грешака које су ушлицале на прећедност текста. На ову околност указао нам је и сам аутор, достављајући нам нов - сажет прећед поштанских тарифа ДФЈ 1944-1945, као бићну прећедноставку за праћење насавка овог рада. Извињавамо се аутору и читаоцима због учићеног пропуста.

ПРВА ПОШТАНСКА ТАРИФА ДФЈ ВАЖЕЋА ОД ДЕЦЕМБРА 1944

(изостављене мање коришћене поштанске услуге)

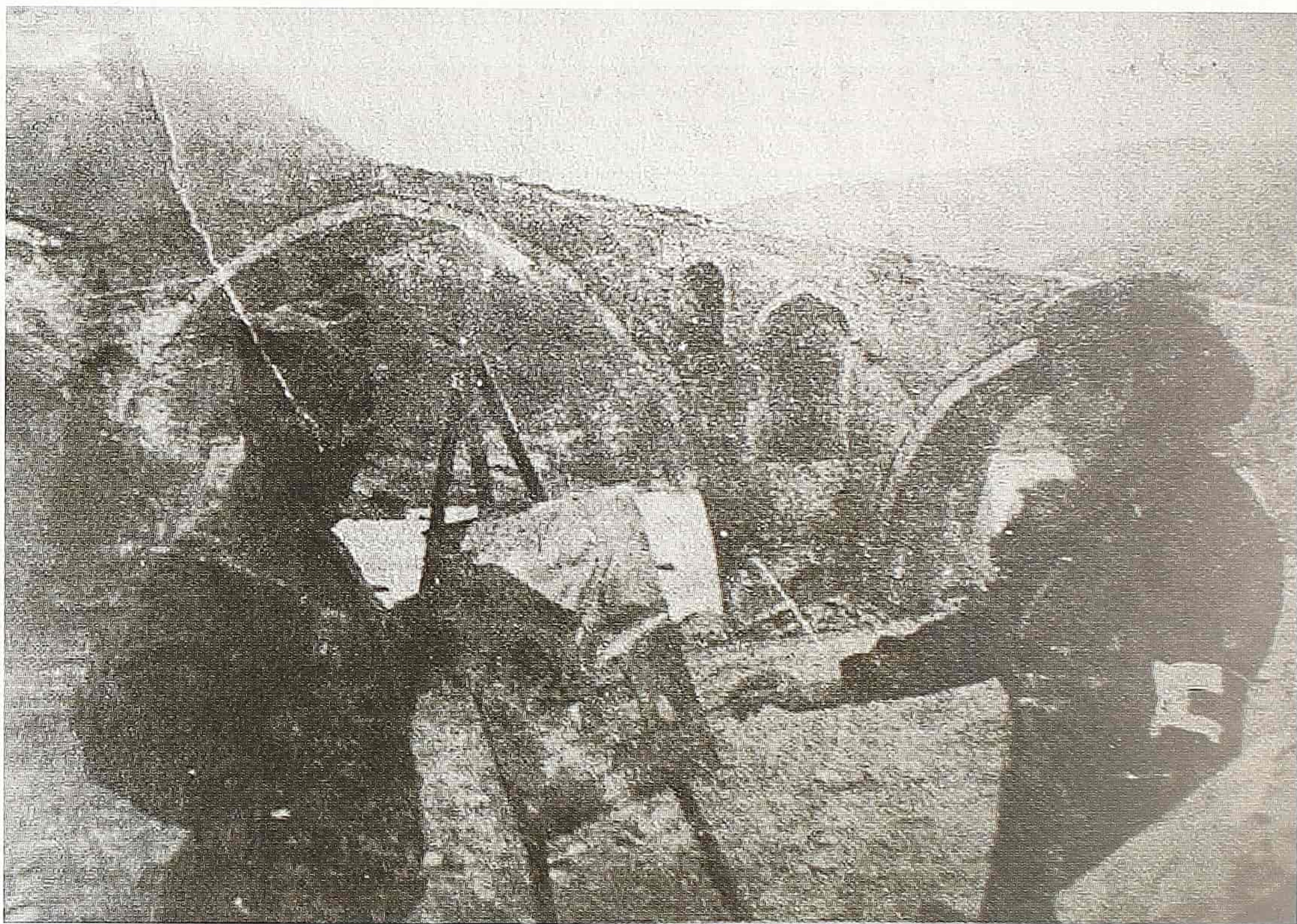
Српски окупациони динар	
1. Писма	
а) у месном (локалном) саобраћају	5.-
б) у међмесном саобраћају	
- до тежине од 20 гр	10.-
- до тежине од 50 гр	15.-
2. Дописнице	
5.-	
3. Честитке	
-отворене	5.-
-затворене	10.-
4. Штампане ствари-тисковине	
-до 50 гр	5.-
-до 100 гр	10.-
5. Пословни папири до 100 гр	
10.-	
9. Поштанске упутнице	
-до износа од 1000 дин	10.-
-до износа 1000 до 2000 дин	20.-
-до износа 4000 до 5000 дин	50.-
11. Посебна руковања	
11.1 препорука (допунска такса)	15.-
11.2 експресна пошиљка (допунска такса)	15.-
11.3 пост-рестант пошиљка (допунска такса)	
-за обичне пошиљке	5.-
-за све друге пошиљке	10.-
12. Поштански обрасци	
-поштанска упутница	3.-
-завој за вредносна писма - мањи	5.-
- " " већи	10.-

ПРВЕ ПОШТАНСКЕ ТАРИФЕ У ДИНАРИМА ДФЈ ОД 20. АПРИЛА 1945. И ОД 10. МАЈА 1945.

IX Препоручено руковање		
-у домаћем саобраћају	5.-	4.-
-у међународном саобраћају	6.-	5.-
XIII Поштанске упутнице у домаћем саобраћају		
-до 100 дин	3.-	3.-
-преко 100 до 500 дин	5.-	5.-
-преко 1000 до 2000 дин	9.-	9.-
-преко 4000 до 5000 дин	15.-	15.-
XV Вредносна писма у домаћем саобраћају		
а) такса по тежини - као код препоруч. писма исте тежине		
б) такса по вредности		
-преко 100 до 500 дин	без тарифе	
-преко 500 до 1000 дин	без тарифе	5.-
-преко 1000 до 5000 дин	без тарифе	10.-
XVIII Експресне пошиљке (на ужем доставном подручју)		
-за писмоносне пошиљке, вредн. писма и упутнице	5.-	4.-
-за пакете до 3 кг	15.-	10.-
XXVII Међународни купон за одговор	8.-	8.-
XXX Пост-рестант руковање		
-за писма и дописнице	1.-	1.-
-за препоручене и друге пошиљке	2.-	2.-
XXXV Поштанске вредноснице и обрасци		
-дописница за домаћи саобраћај	2.-	1.-
-дописница за међународни саобраћај	3.-	2.-
-пошт. упутница за домаћи саобраћај	0,50	0,50
- " " међународни саобраћај	0,50	0,50
-телеграфска упутн. за домаћи саобраћај	0,50	0,50
-царинска декларација	0,50	0,50
-завој за вредносна писма - мањи	1.-	1.-
- " " - већи	1,50	1.-

Молимо читаоца да при коришћењу ових тарифа прати текстуалне напомене око тарифа из претходног броја часописа 271-2.

Тарифа од 10. маја 1945. је допуњена - измењена у делу међународног саобраћаја са важношћу од 1. јула 1945. Експресна пошиљка за иностранство тарифирана је са 8.- динара.

Надежда Петровић ради своју чувену слику „Везиров мост“ 1913. године

Борђе Радичевић, атестатор СФС

ТАРИФЕ И ПОШТАНСКА ИСТОРИЈА: ДЕМОКРАТСКА ФЕДЕРАТИВНА ЈУГОСЛАВИЈА 1944-1945

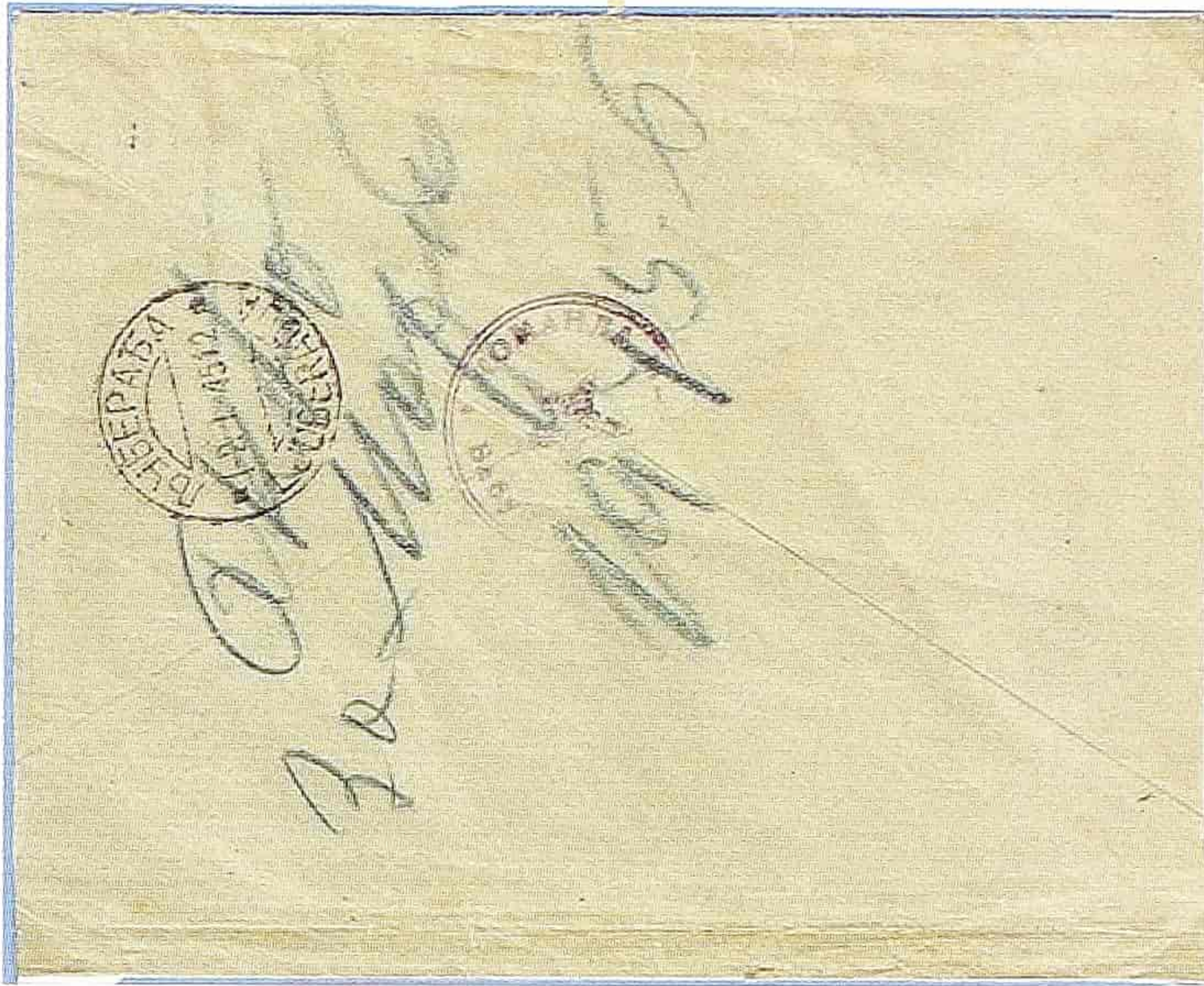
(Наставак из броја 271/272)

стајемо у првом периоду послератне поштанске историје Југославије, Демократске Федеративне Југославије, на начин да пратимо употребу поштанских марака, целина и других вредносница издатих у окупационим динарима. Ради подсећања, да нагласимо да њихова употреба обухвата период прве поштанске тарифе у српским окупационим динарима из децембра 1944, те прве две тарифе од 20. априла односно 10. маја 1945. године у ДФЈ-динарима. При томе, скрећемо пажњу да је већ приказани упоредни преглед поштанских тарифа од 20. 04. и 10. 05. 1945 ("Филателиста" 271/272, страна 11 до 17) доста непрегледан; недовољан размак између две колоне, које треба да постоје, а осим тога у реченици којом почиње презентација те две сасвим посебне тарифе, нема везника "и" између речи "... од 20. априла 1945" и "10. маја 1945". Исто тако, недостају обележена заглавља-колоне, за те две тарифе које су паралелно приказане.

Овом напоменом обраћамо се пре свега мање упућеним филателистима, уз препоруку да при даљем читању овога рада и тумачењу описа појединих објеката, обавезно користе први део објављен у броју 271/272 овога часописа.

Прилог у овом броју наставља са презентацијом филателије и поштанске историје овог раног периода "Друге Југославије". Пре наставка текста, односно означавања редоследа поштанских објеката, по већ започетој нумерацији у претходном броју, приказаћемо полеђину слике бр. 2, коју смо приказали у претходном броја часописа, која потврђује континуитет рада поште Љубераћа у првим месецима нове државе, на делу трајно ослобођене територије. Жиг на полеђини писма носи датум 2. I. 45.

Слика 2(б). Полеђина писма упућеног из места Велико Боњинце³
(приказаног на слици 2 у првом делу рада). Жиг места "Љубераћа, 2. I. 45".⁴

Када је у питању употреба дописне карте " Вук " од 2 динара са претиском - грбом нове државе и допунском вредношћу од 3 динара, осим изнете напомене о начину њене употребе и у наредном периоду после увођења ДФЈ-динара и нових тарифа, врло значајно је приказати веома ретке примере дофранкираних поштанских карата "Вук" са маркама издања " Тито " у окупационим и ДФЈ-динарима. Покушаћемо да приказом два таква случаја разјаснимо и необичност примене ове дописне карте у периоду нових - знатно већих поштанских тарифа у ДФЈ-динарима.

Провизорно издања "Манастири" с краја 1944 / почетка 1945. не обилује већим бројем особености-варијетета. Вредност од 7+3 дин. са заштитном мрежом, позната је двоструко зупчана (први верикални ред неких табака). Међутим, особеност која је својевреме објављена у љубљанском часопису "Знамка", као типична на марци од 3+2 дин. са мрежом, није скоро виђена. Претисак "+" лежи под косим углом у односу на текст претиска новог назива државе. Прегледали смо више целих табака ове вредности и нисмо уочили ову особеност. Вероватно да постоји више штампања-плоча ове вредности.

³ Велико Боњинце је насеље у Србији у општини Бабушница у Пиротском округу.

⁴ Љубераћа је насеље у Србији у општини Бабушница у Пиротском округу.

Провизорно издање "Манастири" са претиском, које је било у течају у периоду прве поштанске тарифе у окупационим динарима, као и периоду важности прве две птт тарифе у ДФ)-динарима од 20. априла и 10. маја 1945. године иако на први поглед са доста сачуваних поштанских објеката до данашњих дана, ређе се сусреће употребљено у прва два месеца употребе, а поготову у децембру 1944. До сада ми није познат поштански објекат са овим издањем са мрежом са датумом из 1944. године.

Сл. 5

На слици 5 приказано је писмо са маркама 3+2 дин. (са заштитном мрежом) Редовног издања (помоћног) "Манастири" са претиском и повећањем номиналне вредности (пар) свега 10 окупац. динара, на трговачком писму са адресом, упућеном из Бруса 30. 1 45 за Београд. Печат цензуре "Цензурисано Београд, Војни цензор 5" с лица и с наличја писма. Бандерола којом је писмо затворено по цензурисању са натписом "Отворила Војна цензура Београд". Одговарајућа франкатура од 10 окупационих динара, према првој поштанској тарифи у окупац. дин. важећој до 20. априла 1945.

Слика 6. 7+3 дин. истог издања на писму упућеном из поште "Ниш 1" 2. II 45 за Јагодину. Печат цензуре у Нишу и трака којом је писмо затворено. Одговарајућа франкатура 10 окупац. дин. за просто писмо прве стопе тежине. На садржају писма такође печат цензуре

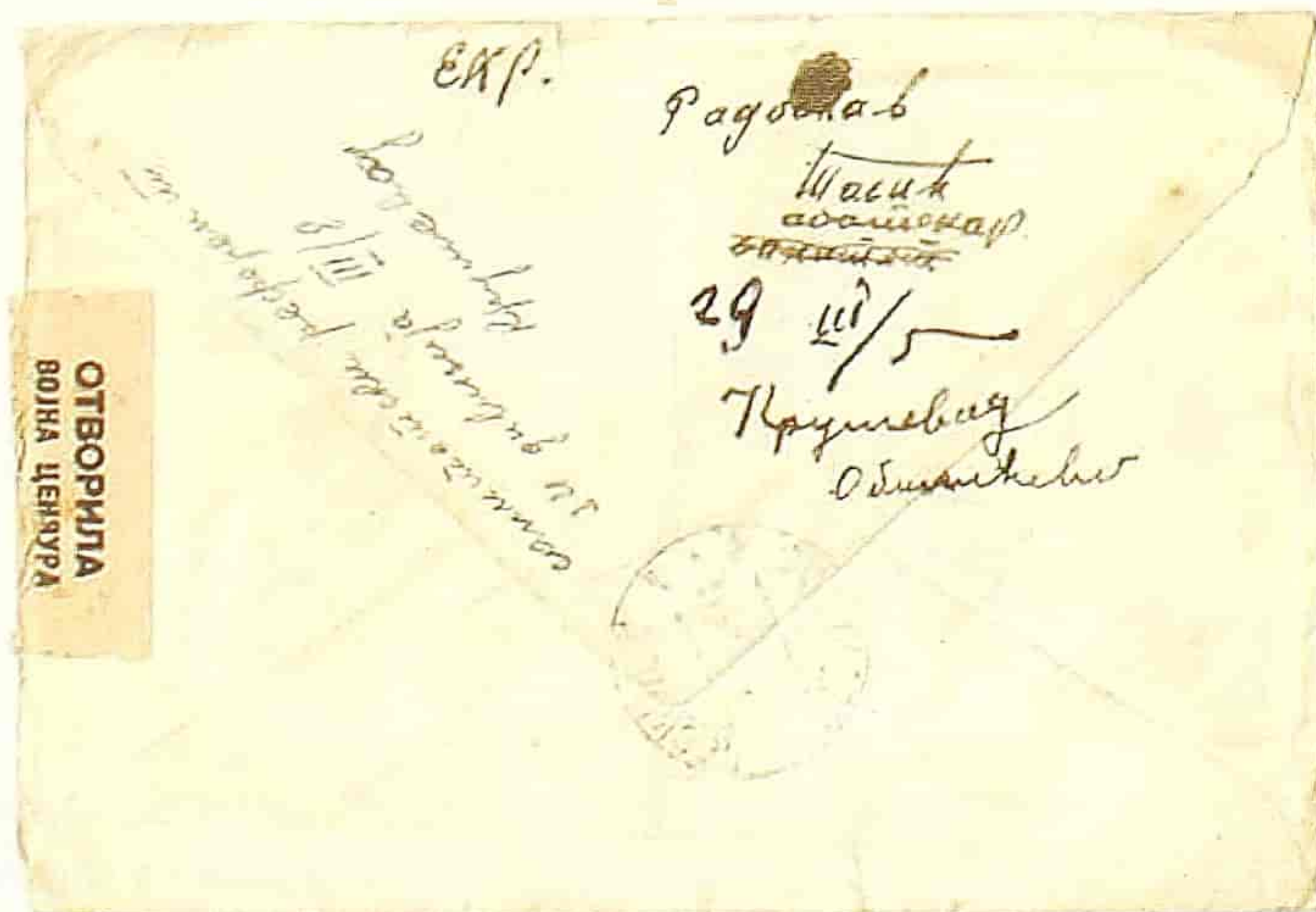

Слика 7. 3+2дин. и 7+3 дин. (пар) укупно 25 дин. истог издања на препорученом писму из Панчева 7. II 45 за Сомбор. Налепница за ознаку препоруке са бројем и ручним жигом "Панчево", правоугаони печат цензуре у Панчеву и бандеролом "Поштанска цензура". Одговарајућа франкатура 10 дин. за писмо и 15 дин. за препоруку према поштанској тарифи у окупационим динарима, важећој до 20. априла 1945.

Сл. 8

На слици 8 приказано је препоручено писмо са марком 4+21 дин. истог издања али без заштитне мреже, са комплетним садржајем, упућено из Крушевца 29. III. 45 за Лесковац. Ознака "R" руковања са бројем 3102, бандерола за затварање писма после цензурисања са текстом "Отворила Војна цензура". Долазни жиг „Лесковац, 1. IV 45" на полеђини. Одговарајућа франкатура 10 дин. за писмо и 15 дин. за препоруку, укупно 25 окупационих динара.

Слика 9. Полеђина препорученог писма приказаног на слици 8

Слика 10. 7+3 дин. истог издања без заштитне мреже на писму упућеном из Сењског рудника (жиг виолет боје " Сењски рудник 1, 10. IV 45) за Београд. Печат цензуре у Јагодини. Одговарајућа франкатура 10 дин. за просто писмо прве стопе тежине у важећим окупационим динарима.

Сл. 11

На слици 11 приказана је полеђина препорученог писма послатог из Бајмока, 20. IV 45 за Суботицу са маркама 3+2 дин. и 7+3 дин. (пар) истог издања са заштитном мрежом. "R" руковање означено рукописно са бројем препоруке. Посебну занимљивост писма чини да је упућено првог дана важности нове пtt тарифе у ДФЈ-динарима. Отпремна

пошта пропустила је писмо по дотадашњој тарифи од 10 окупац. динара +15 окупац. дин. за препоруку, уместо 2 ДФЈ-динара за писмо плус 5 ДФЈ-дин. за препоруку. То значи да је писмо требало дофранкирати са још 115 окупационих динара.

Слика 12. Предња страна писма послатог из Бајмока за Суботицу

Слика 13. 3+2 дин., 7+3 дин. и 4+21 дин. истог издања без заштитне мреже на писму упућеном из Петровграда (данас Зрењанин) 21. V 45 за Нови Бечеј. Печат Војног цензора и бандерола за затварање писма по цензури са уштампаним текстом Војне цензуре Петровград. Одговарајућа франкатура 40 окупац. динара, што одговара важећој тарифи од 2 ДФ)-динара, важећој од 10. маја 1945. за просто писмо до 20 гр.

Провизорне порто-марке с краја 1944 од 10 и 20 окупац. динара нису познате по варијететима у штампи или по неким другим особинама. У погледу њихове употребе, као оригинално употребљене и жигосане веома су ретке, посебно на исечцима и целим поштанским објектима. Уникатни или прецизније речено једини познати примерак њихове употребе приказаћемо на наредној слици.

Слика 14. Нефранкирана разгледница упућена вероватно 31. I 45 из Беле Паланке за Београд. Ознака "Т" и "10 дин" у оловци. У доласку портирана са порто-марком од 10 дин. провизорног издања и жигосана жигом "Београд" са нечитљивим датумом. Аутентичност објекта не би се могла ничим оспорити. Једини познати примерак.

Дописна карта-целина са ликом маршала Тита од 5 окупац. динара издата је у српско-хрватској варијанти језичкој варијанти. Постоје три варијанте ове карте према дужини цртице у трећем реду наслова карте. Такође, ова карта постоји и у типу наслова на македонском језику, који је знатно ређи. У погледу употребе ове дописне карте важе све оне напомене, које су већ дате у вези са претиснутом дописном картом са мотивом Вук Караџић.

Редовно издање са ликом маршала Тита у окупационим динарима из фебруара-априла 1945. је у филателистичком смислу доста занимљиво. Познато је да постоје најмање два штампања и да постоје сачувани комади са ознакама плоче на рубовима марака. Такође, код једне од плоча постоје типичне грешке у штампи код вредности од 10 и 30 динара. Веома се ретко налазе и при прегледу већих партија табака.

Слика 15. Вредности од 10 и 30 дин. (у пару) са ознаком плоче II и I на рубу

Издање је веома занимљиво за сакупљање, како са становишта традиционалне филателије, тако и поштанске историје, а познато је да улазе и у теме, које припадају тематској филателији. Издање је било у важности током примене поштанске тарифе у окупационим динарима, као и током примене прве две тарифе у новом ДФЈ-динару. Већ то је довољан разлог да се прикажу бројне, занимљиве франкатуре са маркама овог издања. Све то уз напомену да се сачувани цели поштански објекти са маркама овог издања, релативно ретко налазе.

На слици 16 приказане су марке од 5 и 10 дин (пар) на препорученом писму упућеном из Тетова 18. 4. 45 за Земун, са налепницом за препоруку и правоугаоним печатом Војне цензуре у Тетову.

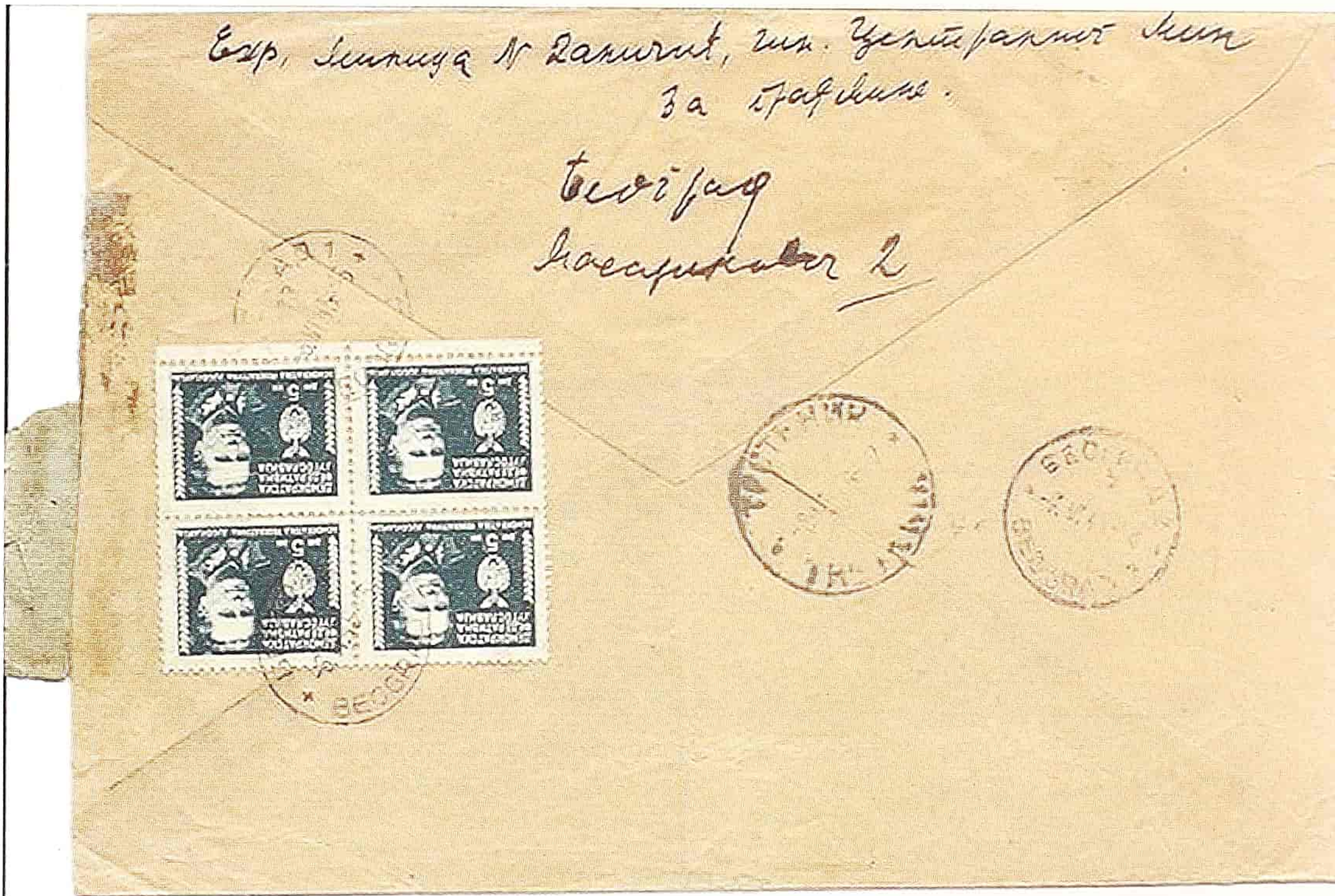

Слика 17. полеђина писма приказаног на слици 16 са транзитним жигом "Главне војне поште Скопје"

Сл. 18

На слици 18 приказана је веома занимљива франкатура са 7 марака од 10 дин (трака од 4, пар и соло марка с лица писма. Почетак маја 1945. Препоручено писмо из Београда за Трстеник, са етикетом за препоручено руковање, печатом војног цензора и бандеролом за затварање писма по цензури.

Слика 19. Полеђина писма са четверцем вредности од 5 дин.,
полазним и долазним жигом 7. V. 45

An advertisement for the European Stamp Exhibition Finlandia 2017. It features a purple stamp with a stylized 'F' and the value '100'. The text reads: "EUROPEAN STAMP EXHIBITION FINLANDIA 2017 TAMPERE 24.-28.5." and "THE LARGEST PHILATELIC EXHIBITION IN THE WORLD IN 2017".

EUROPEAN STAMP EXHIBITION
FINLANDIA
2017
TAMPERE 24.-28.5.

THE
LARGEST
PHILATELIC
EXHIBITION
IN THE WORLD
IN 2017

1945 MAIL WITH 1st ISSUE OF TITO'S STAMPS

Letter from Požarevac to Beograd 6.VI.1945 - censored in Požarevac

Letter from Sarajevo to Vrlika 8.V.1945 - censored in Sarajevo

На слици 20 приказана су два писма са маркама издања Тито у окупационим динарима.

На првом, препорученом писму упућеном из Пожаревца б. VI. 45 за Београд употребљена је трака од 4 вредности од 30 дин. укупна франкатура 120 окупационих динара. Писмо из периода важности птт тарифе у ДФЈ-динарима од 10. маја 1945. Такса за просто писмо до 20 гр 2 дин и такса за препоруку 4 дин. укупно 6 дин. односно 120 окупационих динара.

На другом писму упућеном из Сарајева 8.V.45 за Врлику, употребљена је вредност од 25 дин (пар) и од 5 дин, укупно 60 окупац. динара.

Такса према тарифи важећој од 20. априла 45 од 3 дин односно 60 окупац. динара.

ISSN 0966 - 7059

Jugopošta

Journal of
The Yugoslavia Study Group

www.yugosg.org

The Postal Rates of the Yugoslav Territories (Second Edition)

by Geoff Barling

Number 70A

November 2008

Monograph Number 3

1945 STATIONARY CARDS

1st provisional card in Yugoslavia used with Tito stamps 1st issue from Zemun to Zagreb

Registered card provisional issue used from Novi Sad to Vršac, 25.VII.1945 used with stamps from Tito second issue

На слици 21 приказане две дописне карте. Препоручена дописна карта " Вук " од 2+3 окупациона динара, дофранкирана са паром од 10 и паром од 30 окупационих динара издања "Тито", упућена из Земунa 10. VII 45 за Загреб. Укупна франкатурна вредност

надопуне 80 окпац. дин. што одговара важећој птт тарифи од 10. маја 1945. од 4 ДФ)-динара. Веома леп пример дофранкирања ове дописне карте, која је. како смо већ истакли, све до повлачења, сачувала првобитну франкатурну вредност као и даље важећу без икакве надопуне вредности.

Слика 22 . Писмо упућено из Сомбора 20. VI 45 за Апатин. Мешовита франкатура издања "Манастири" са претиском од 3+2 дин. и 4+21 дин. издања Тито I од 10 динара. Франкатурна вредност 40 окупац. дин. односно 2 ДФ)/динара, према важећој птт тарифи од 10. маја 1945.

Посећите сасјанке филателиста у Београду
улица Светиої Саве 16-18/II
недељом од 9.00 до 14.00 часова

Слика 23. Предња страна препорученог писма упућеног из Сарајева 10. V 1945. са црвеним пригодним жигом "Први конгрес УСаОЈ" за Тузлу. Писмо тежине 65 гр припада трећој стопи тежине. Налепница "R" за препоручено руковања, четвртасти печат цензуре и бандерола за затварање. Писмо је с лица франкирано са марком од 10 дин. (пар и блок од 4).

Слика 24.

Полеђина писма приказаног на сл. 23 са марком од 5 дин. (5 четвараца - укупно 20 марака), поништено истим пригодним жигом. Укупна франкатурна вредност писма $60+100=160$ окупац. динара или 8 ДФЈ -динара. Одговарајућа франкатура - 4 дин. за писмо треће стопе тежине и 4 дин. за препоруку. Веома занимљива и ретка вишеструка франкатура на правилно франкираном објекту.

БИБЛИОТЕКА ПТТ МУЗЕЈА

Библиотека ПТТ музеја је основана 1958. године. Располаже фондом од неколико хиљада монографских, стручних и серијских публикација. Фонд претежно чини стручна литература из области ПТТ саобраћаја, технолошки правилници, упутства, пројекти, дела из историје

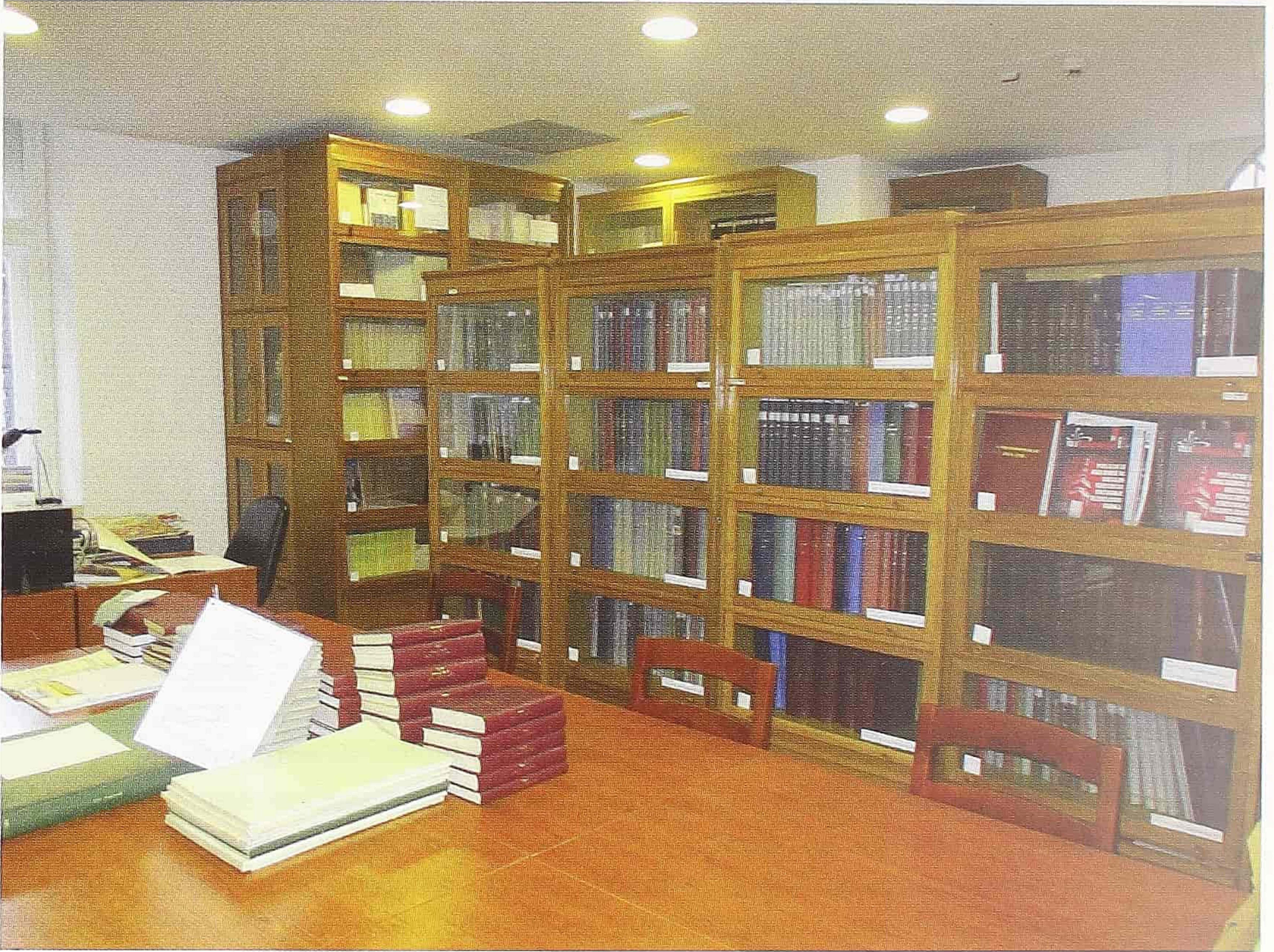
књиге из области филателије, велики број новина и часописа, као и сва посебна издања музеја (најпознатији ПТТ Архив, последњи број 26 изашао 1989. године).

Основу фонда чини некадашња Библиотека Министарства пошта и телеграфа из периода између два рата. У библиотеку су пристизале књиге и часописи као предмети размене између ПТТ управа земаља - чланица Светског поштанског савеза и Међународне телеграфске уније.

Библиотеци су своју литературу поклањали и стипендисти Краљевине Србије и Краљевине Југославије, школовани у иностранству - у Аустрији, Француској, Белгији, Немачкој и Русији.

После Другог светског рата библиотека је свој фонд попуњавала на исти начин, разменом између поштанских управа, међумузејском и међубиблиотечком разменом, радом Заједнице југословенских пошта, телеграфа и телефона и преузимањем издања ПТТ штампарије.

За филателисте, драгоцен извор података је ПТТ Весник. Први број изашао је из штампе 1889. године, као службени лист Поштанско-телеграфског одељења Министарства народне привреде. Излазио је, са краћим прекидима током Првог и Другог светског рата, све до 2002. године.

Београд, Мајке Јевросиме 13: библиотека ПТТ музеја

А када сте већ ту, у библиотеци, обиђите сталну поставку музеја. Ако имате мало среће, да нисте једини посетилац у том тренутку, имаћете одлично стручно вођење. Од велике помоћи корисницима био би апарат за фотокопирање/скенирање чак и по цену да се услуга наплаћује. Овако, понесите папир и зашиљите оловку.

(уредио В.Б.)

Горан Суша, Краљево

ТАКМИЧАРСКИ ИЗЛОЖАК У ТЕМАТСКОЈ ФИЛАТЕЛИЈИ

Пратећи излошке на нашим такмичарским изложбама од ЈУФИЗ VIII наовамо у тематској филателији, приметио сам да се није много променило или готово ништа у презентовању изложака и филателистичког материјала.

И сам учествујући на наше последње три националне изложбе, а са жељом да постигнем што бољи резултат, почео сам да пратим излошке на светским изложбама и семинаре комисије Ф.И.П. за тематску филателију.

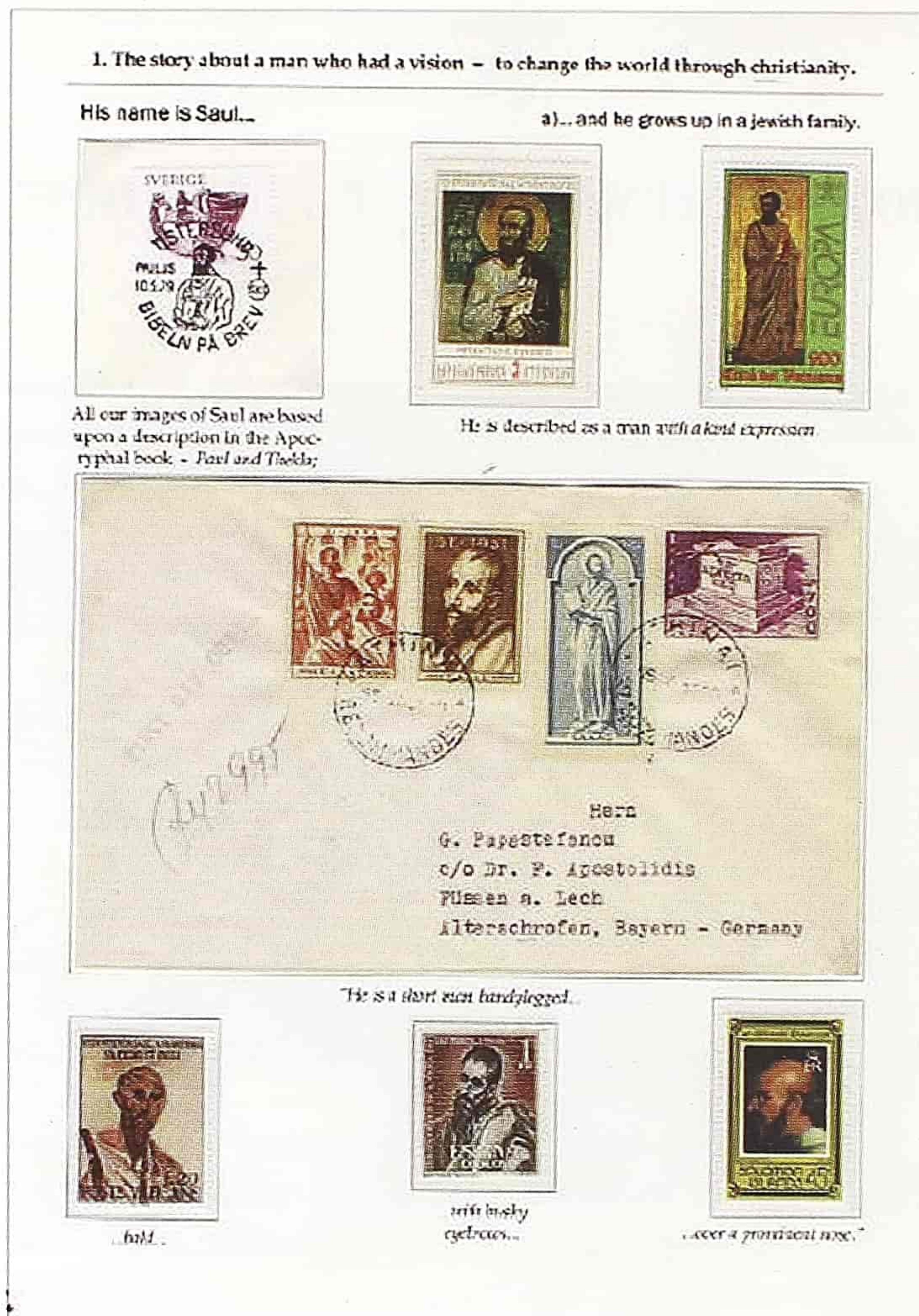
Изнећу овде нека своја запажања упоређујући наше тематске излошке са светским, као и новине у тематској филателији са последњег семинара светске изложбе у Тајпеху 2016. одржане у октобру месецу, где је предавање одржао Петер Сухадолц, председник Ф.И.П. за тематску филателију, са жељом да се наши излагачи бар мало потруде и приближе своје излошке светским излошцима.

У праћењу историјата развоја тематских изложака, излошци на нашим изложбама нису одмакли даље од мотивских изложака који спадају у 2,5-3 генерацију по номеклатури Ф.И.П. (сл.1) од 4-4,5 генерације (сл.2) које доносе златну медаљу на светским изложбама.

На изложбеним листовима код нас углавном преовладавају, у горњем делу низови серија са мотивом, и у доњем делу листа та иста серија на фдц. или путовалом писму. Текст је углавном у горњем делу где је затворен, а доле се само понегде објашњава филателистички објекат, ако је неки специјалитет.

Тематски текст се уопште не провлачи као прича кроз цео изложак, да чини целину између објеката, већ се објекти парцијално наглашавају као приказани мотив.

Пример за врхунске тематске излошке смо имали на СРБИЈАФИЛА XV, управо Петера Сухадолца „Историја планинарства“, Кнут Раск „Шах - рат на 64 поља“, који су на светским изложбама освајали златне медаље.

Изложбени лист обилује разновршношћу приказаног материјала али пажљиво искомби-нованог са тематским текстом између објеката, и филателистичким текстом испод објекта који објашњава тај објекат.

Сл. 1 Изложак треће генерације. У тематској филателији учињен је крупан корак када је прихваћено да се поштанске марке комбинују са другим материјалом да би се илустровала изабрана тема.

Fig. 1 Topical philately took a huge step – became thematic philately – then the philatelic material was mixed – not only using stamps to illustrate the topic.

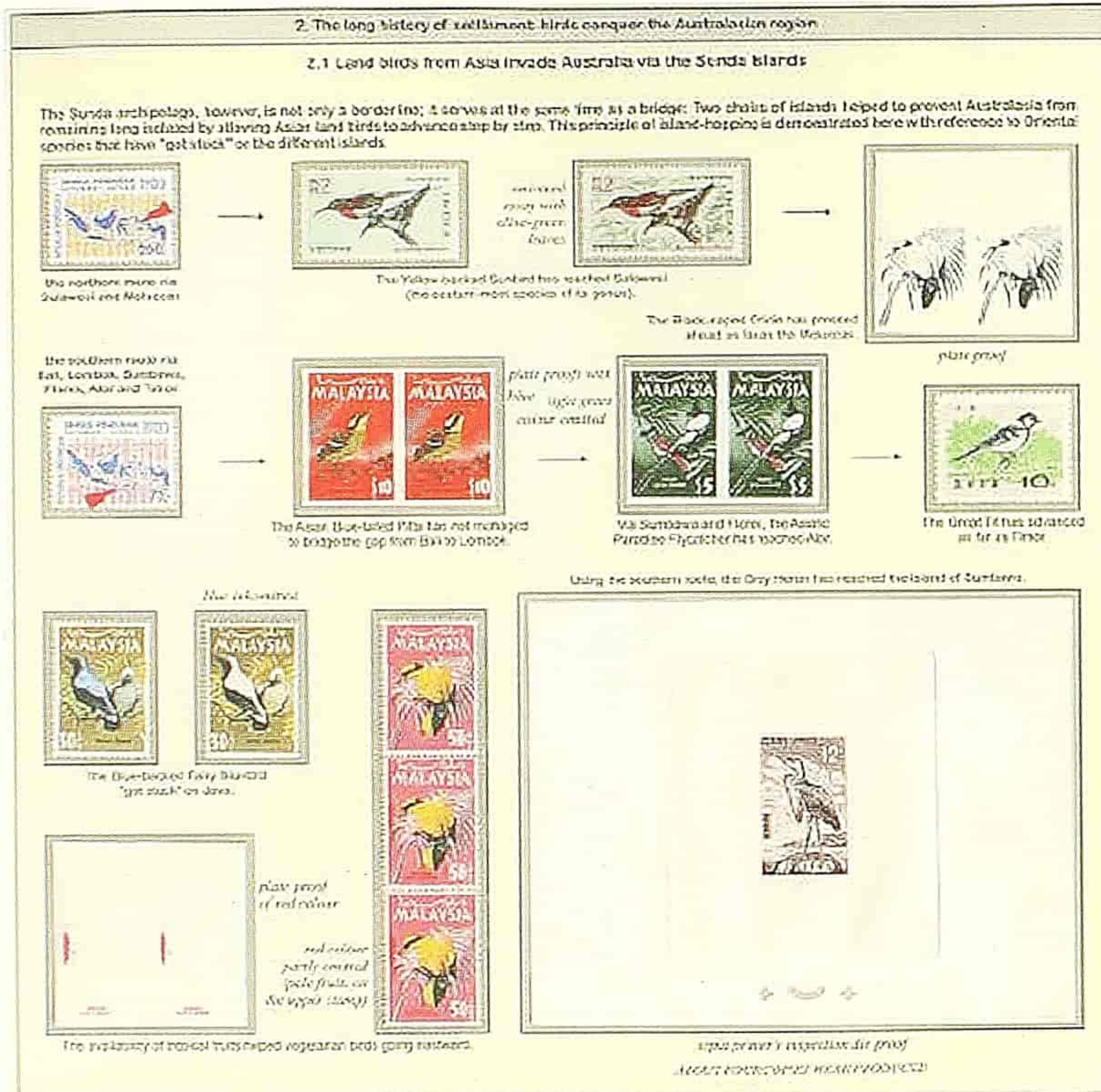
Комбинацију чине појединачне марке различитих издања, фламови, жигови и путовале поштанске целине.

Основно код уводног листа је да објасни тему која мора да буде лајт мотив који се као прича провлачи кроз цео изложак, са наглашавањем појединих значајних целина у излошку и раритетних објеката везаних за тему.

Новине које су виђене на изложби у Тајпеху 2016. и приказане на семинару за тематску филателију у односу на досадашње излошке, па чак и горе наведени излошци почињу да застаревају, се односе на иновативност у начину презентовања, и састоје се у следећем:

Изложбени листови су формата А3, у односу на досадашње А4, што омогућава приказ материјала у односу на величину пратећег текста, као и могућност приказивавања

већих целина објеката без преклапања, савијања или заузимања целог листа у односу на раније. Ивице писама не прелазе ивице као раније и даје могућност постављања два писма и целине са маркама на једном листу без преклапања објеката.

Сл. 2 Изложак четврте генерације
Fig. 2 4th generation Thematic exhibit

1. Australasia - a definition from the zoogeographical point of view

1.1 Australasia has its own unique ornithological character

"All swans are white".
Up until the 18th century, this sentence could be found in most logics manuals as an example for an irrefutable truth.

How must the early Australian settlers have felt when they suddenly encountered dark, almost black variants ...

... of the ever snow-white creature symbolic of kings and rulers?

1859 Perkins & Bacon die proof for the first stamp printed locally in Western Australia
THREE EXAMPLES OF THIS IMPORTANT PROOF ARE KNOWN IN PRIVATE HANDS.

The settlers were at least so impressed that they chose to have the first stamps issued for their colony of Western Australia depicting Black Swans instead of the usual portraits of the sovereign or symbols of sovereignty.

The ship later sent back home to England depicts these remarkable unusual bird.

Bavarian stationery, stamp impaled on private order
ONLY FOUR COPIES RECORDED

Money: greenish cyan-blue colour missing

These sheets escaped the normal reaction of the printers creating the most remarkable variety of Norwegian stamps post 1818. Two of this sheet, numbered 20457 and 20458 showed this variety on all 120 stamps. The sheet just over the upper one row. The original block of 20 shows here covers from the latter sheet and is today with 12 colour variants the LARGEST REMAINING ONE! after the Hove sheet have been split.

For long time, this 6d stamp in golden bronze colour was famous for being the rarest regular stamp of Western Australia. But now it is considered to be a colour variant of the 1857 black bronze stamp and not a different issue. The bronze red had possibly not been distributed equally over the printing plate so that different shades from black bronze to golden bronze came into existence.

Сл. 3 Лист из изложка Дамиана Лагеа
Fig. 3 Thematic philately was drawn to its 4th generation with Damian Läge's⁵ exhibit about "Australasian Birdlife".

⁵ Damian Läge, Chairman FIP Thematic Commission

Горе наведено даје бољу прегледност и естетски лепши изглед целе једне витрине где уместо досадашњих 16 листова А4 има 8 листова А3 формата. (сл.3)

Посебан акценат је у тематском тексту о односу на филателистички, где се овај користи само на указивање великих реткости материјала, јер објекти сами по себи визуелно су довољни да прикажу тематски мотив.

Како ће материјал целокупно бити приказан зависи од самога излагача и његове вештине одабира објеката, као и маштовитости и техничког умећа компоновања изложбеног листа.

Изложак у Сингапуру 2015. године. Тоно Путранта секретара Ф.И.П. за тематску филателију је оцењен златном медаљом (91 поен) на тему „Лавови“, представља пример задње генерације квалитета изложка у тематској филателији. (приказ лист бр.4, један изложбени лист.

5.3 Traveling around the world
 We visited France and made show at Belfort. In this city, we found a big sculpture of lion, the sculpture dominates the local landscape

1874, engrave, trial color proof, (1) orange, (2) violet and (3) green color

1874, perf. 13
 issue stamp in brown color

The Lion of Belfort is a sculpture made by Frédéric Bartholdi. It was finished in 1880 and is entirely made of pink sandstone

Frédéric Bartholdi, was a famous architect of the Statue of Liberty in New York, so his work was in no doubt

1874, perf. 13 1/2
 specimen with small punch hole cancel from Waterlow & Sons Printer

Pierre Philippe Marie Aristide Desfort-Rochereau, achieved fame by successfully defending besieged Belfort, this earned him the sobriquet the Lion of Belfort

1872, engrave

1859, engrave, perf. 13
 issue stamp
 surface for red cross

The lion monument was built to honor the Siege of Belfort. The lion symbolizes the heroic resistance of Belfort during the Franco-Prussian War

1917, France non denominated military postcard, free postage, used 21 Apr 1917

the blocs it is made of were individually sculpted then moved under Belfort castle to be assembled

1915, France non denominated military postcard, free postage, used 11 June 1915

the sculpture is 22 meters long and 11 meters high

1917, Sors postal stamp

1919, Surcharge sors postal stamp

На крају се надам да ће и изложци на нашим наредним изложбама бити прилагођени новинама у тематској филателији у свету за којом ипак доста заостајемо управо из горе наведених разлога.

Нова излагачка класа

РАЗГЛЕДНИЦЕ

У последњих неколико година, многе европске земље на својим локалним и националним изложбама прихватају изложке разгледница. Одбор FEPA сматра да треба охрабрити и помоћи промоцију ове излагачке класе на европском нивоу како би се омогућило излагање преко националних граница, користећи јединствене критеријуме за оцењивање таквих изложака. У припреми завршног акта Одбор FEPA је посебно проучавао правила Француске, Немачке, Скандинавије и Велике Британије. Нека од њих су веома обимна и детаљна.

Правила за састављање, излагање и оцењивање изложака разгледница у коначном тексту су кондензована, како би постала јасна и лако доступна. Код оцењивања је усвојена дистрибуција 30-35-30-5 која се користи за све друге међународне класе, осим Тематске филателије (35-30-30-5).

Нова излагачка класа ствара нове могућности, нове изазове и (евентуално/вероватно) нове излагаче, али и нове проблеме. Један од њих је проналажење квалификованих судија. Постоји уверење да је увођењем разгледница на изложбама FEPA омогућено већем броју сакуљача да задовоље свој излагачки интерес у филателији. Тако ће према извештају о прихваћеним изложцима за Финландију 2017, фински излагачи учествовају са пет изложака разгледница: Из финској рати на независност нације (5), Париз ноћу (8), Развој околних селишта до града (5), Немачка империја на мору (8) и Бишка за Тампере 1918 (5).

Нова излагачка класа биће званично представљена на изложби Finlandia 2017 у Тампереу.

Tampere. — Jämmerfors, 15 octobre 1902

La bise souffle à déjà neige! Je vous souhaite
bonne santé et une température plus favorable
Je vous embrasse
A. J. J. J.

48812 Kirjakauppa Särlands Bokhandel, G. F. Lillia.

www.delcampe.net

pierrot47

1902. Тампере - индустријско предграђе

Смернице за оцењивање изложка разгледница (Guidelines for judging picture postcard exhibit)

1. Увод

- 1.1 Циљ ових смерница је да да помогну жирију, а излагачима пруже практичне савете о томе како да користе посебна правила за излагање разгледница.
- 1.2 Посебна правила за излагање разгледница укључују опште принципе о томе које објекте може да садржи изложак разгледница и како тај изложак треба обрадити и представити.
- 1.3 Ова упутства нису свеобухватна. Сваком изложку се приступа као посебној појави.
- 1.4 Излагач може користити синопсис да подробније представи изложак који ће послати жирију пре изложбе. Синопсис не замењује уводну страницу или план, али их допуњује представљајући ближе концепт, обраду, избор, истраживање, знање и презентацију изложка. Препоручује се да синопсис садржи највише два листа формата А4 (једнострано одштампана).

2. Дефиниција изложка разгледница

2.1 Изложак

Изложак разгледница (A Picture Postcard exhibit) може имати географски (топографски) приступ, укључујући, на пример, илустрације неког места или области. Такође може бити развијен тематски. Одређени догађај може бити приказан у облику репортаже, или као изложак објеката одређеног аутора, уметника, или издавача - штампара, као тема. Идеје и креативност могу довести до различитих поставки изложка.

2.2 Разгледница (The Picture Postcard)

Димензије, облик и материјал разгледница могу бити различити. Нагласак је на слици, а не на употреби или филателији (ако елементи филателије постоје). Разгледнице могу бити неупотребљене или употребљене (послате путем поште). Неупотребљене разгледнице треба да имају одштампане адресне линије, ознаку места где треба налепити поштанску марку или друге ознаке франкирања, што показује да је разгледница требало да буде послата ван коверта (не у писму).

3. Критеријуми за оцењивање изложака разгледница

3.1 Идеја, план и обрада

Мора да постоји јасна веза између наслова, садржаја и обраде, укључујући и информације излагача о приступу теми, односно избору разгледница да би илустровао тему, и коришћења изабраног материјала. Оригиналност, машта, и креативне идеје се посебно цене.

Идеја и план биће оцењени у складу са кохезијом између наслова, плана и развоја приче кроз цео изложак.

Наслов и план морају бити представљени на уводној страни и бити написани на једном од службених језика ФИП (енглеском, шпанском, француском и немачком, прим В.Б.). Обрада укључује оцењивање избора разгледница, места на коме су приказане у оквиру приче (изложка), као и одговарајући текст који се односи на разгледницу.

3.2 Знање и истраживање

Истраживање је предуслов за познавање теме, и оно мора бити документовано у кратком тексту. Текстови треба да садрже основне информације о теми, а могу садржати и информације о фотографу или уметнику. Информације о типографији, начину штампања и штампару могу бити дате на одговарајући начин. Разгледнице морају бити правилно изабране у вези са темом, а текст који их описује мора бити тачан.

Лично знање и истраживање може се исказати кроз присуство материјала, који је до сада мало или недовољно истражен. Актуелно знање може се показати коришћењем материјала за који су дате квалификације које је открио сам излагач.

3.3 Стање и реткост

Најбољи могући квалитет за одабрани предмет треба да буде заступљен у изложку. Недостаци у виду савијених углова, огреботина, набора итд. ће утицати на стање,

међутим, извесна толеранција постојаће за старије, поштански употребљене разгледнице. Ово ће бити случај са старијим разгледницама са рукописом на страни слике, пре него што је уведена полеђина за саопштавање порука, када написано није у посебно лошем квалитету са мрљама мастила, размазано, итд.

Реткост је у директној вези са тешкоћама у проналажењу таквих разгледница. Неке "real photo" разгледнице могу бити у одређеном смислу јединствене, јер су често произведене у веома малом броју.

Нека издања разгледница могу бити изузетно тешка за проналажење. Ретке разгледнице, са међународног гледишта, могу се сматрати значајнијим од слике села са неколико стотина становника. Разгледнице тзв. Златног периода (Golden age picture postcards) су често штампане у више издања, са бројним варијацијама. Савремене варијације могу бити третиране као оригинали, а модерни репринти морају бити јасно означени. Ковани објекти, који нису означени као такви, довешће до деградирања изложка од стране жирија.

3.4 Презентација

Текст мора бити атрактиван и укусно уређен. За општи утисак изложка је важна разноврсност у монтажи. Јако обојене стране треба избегавати. Кадрирање или матирање (стављање у оквир или на подлогу) разгледнице може да допринесе бољем визуелном утиску. Илустрације (мапе, цртежи, и сл.) или објекти, који имају директну везу са темом или развојем разгледница, треба користити у ограниченом броју и на начин да разгледница не постане секундарна у изложку.

***

Оцењивање изложка разгледница

Изложак разгледница оцењује жири састављен од стручњака за процену овог материјала. Експонати ће бити оцењени у складу са следећим критеријумима:

- Идеја, план (10) и обрада (20) 30
- Знање и истраживања 35
- Стање (10) и реткост (20) 30
- Презентација 5
- УКУПНО 100

Награде

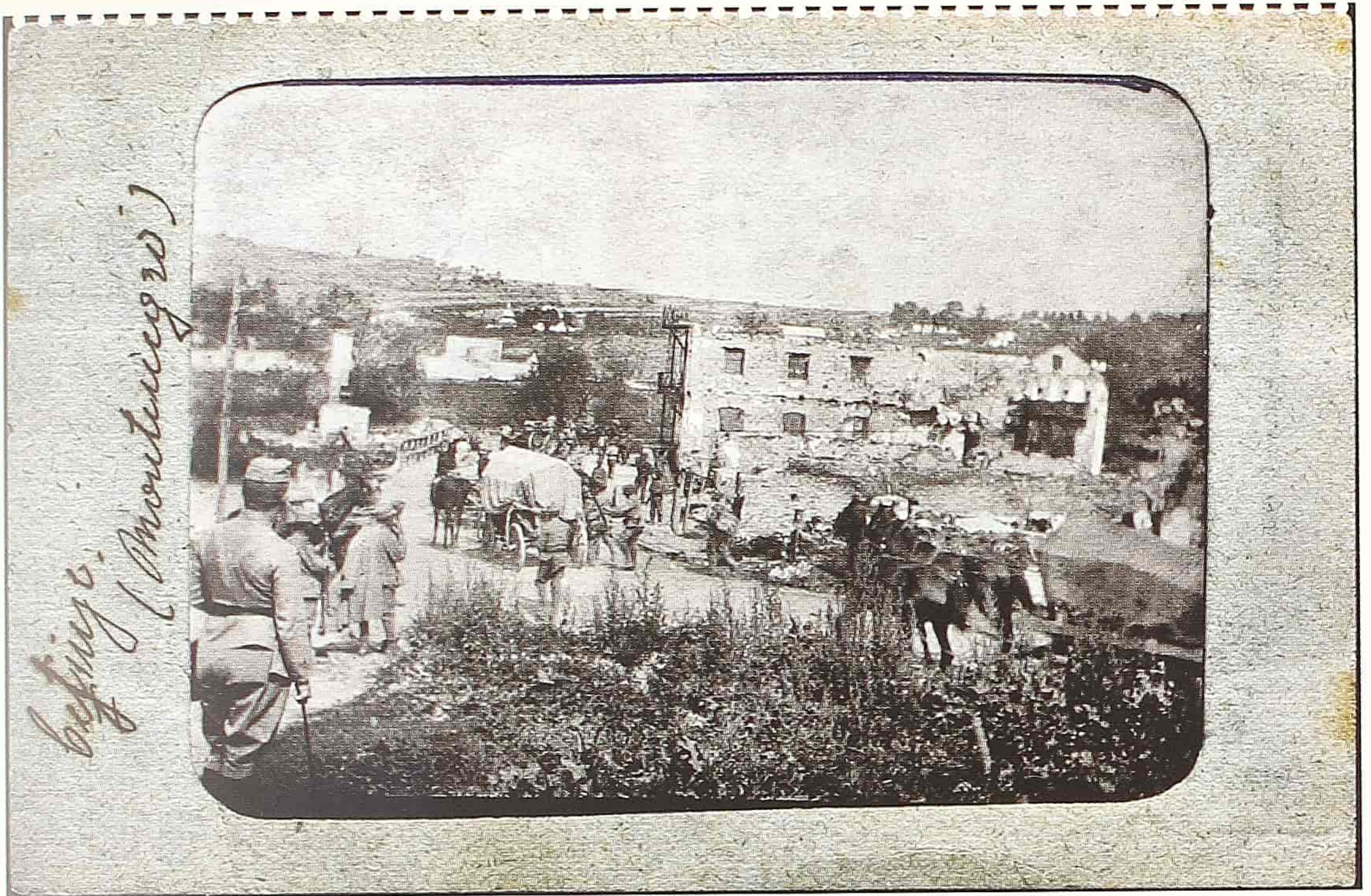
Изложак разгледница се награђује у складу са правилником изложбе који доноси организациони одбор, у складу са важећим правилником Федерације. Излошку разгледница се може доделити посебна награда и похвала жирија.

На крају, приказ завршавамо са неколико објеката једног од могућих избора на тему "Дани аустроугарске окупације Црне Горе (1916-1918)" у избору приређивача.

1916. Ријека Црнојевића: Дани аустроугарске окупације

(приредио В. Беговић)

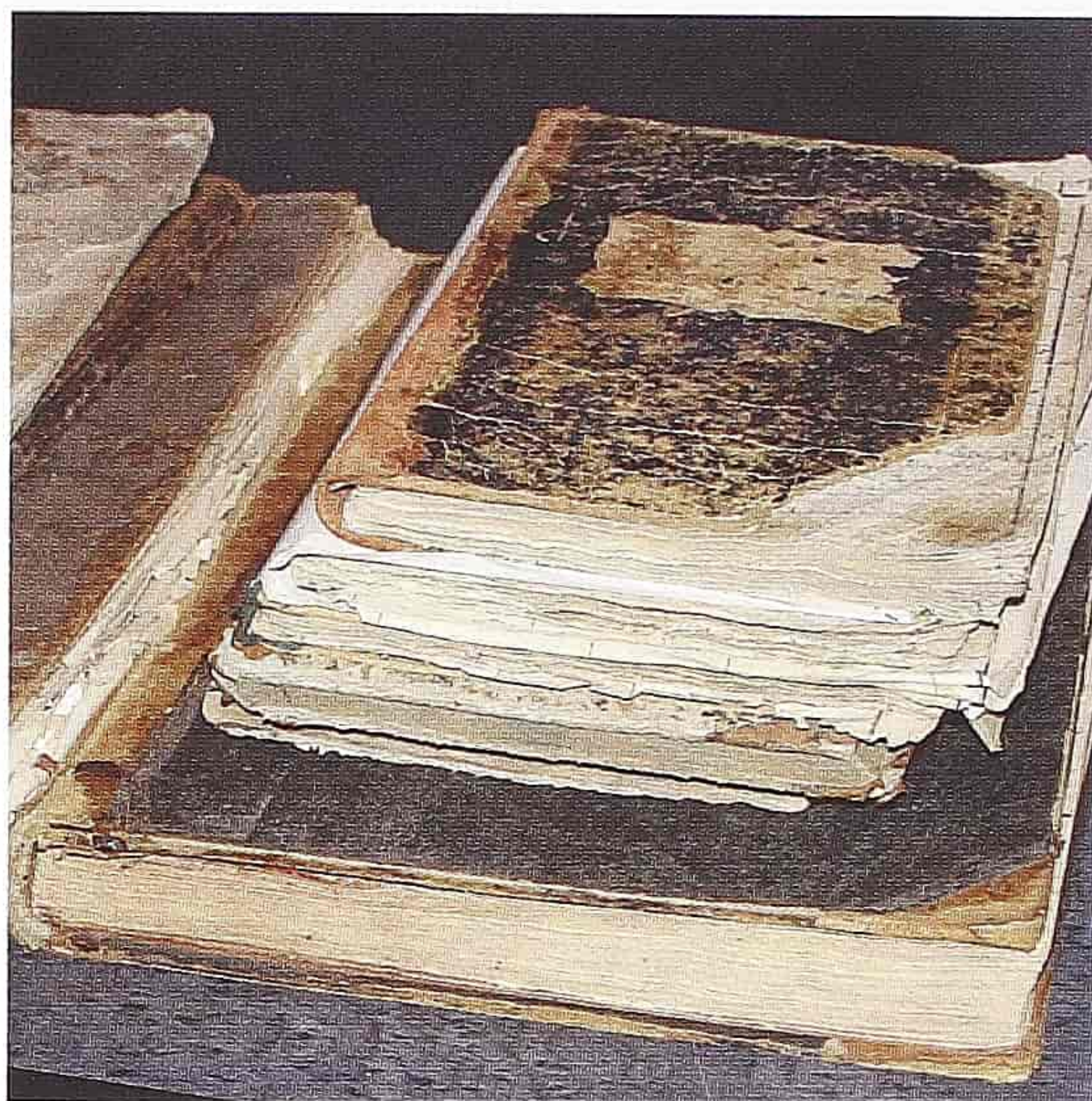

besige. (Montenegro)

1916. Цетиње: Дани аустроугарске окупације - аустроугарски војник са корбачем у рукама

1916. Цетиње: Дани аустроугарске окупације - пред управом Катунско-Ријечке нахије. Табла "Platz commando"

Документа

Атестатори СФС

АЛЕКСАНДАР М. КРСТИЋ

Председавајући Савета атестатора

Адреса: Господар Јевремова 56, 11000 Београд

Tel. 063/201-018, e-mail: filakrst@eunet.rs

Атестатор од 1993 године. Од 18. 02. 2010. атестира пет подручја:

- 1) Србија од 1840 до 1919;
- 2) Барања и Темишвар из периода СХС 1918-1919;
- 3) Краљевина Југославија 1921-1943;
- 4) Југославија провизорије 1944-1945. Република УУ, Србија и Црна Гора. и Србија од 1944. надаље;
- 5) Издања за Трст, Пулу, Ријеку, Зона Б и СТТ Вуја;
- 6) Марке и поштанска историја Црне Горе 1874-1921 укључујући целине и "Бордо" и "Гаета" издања. У наведена подручја су укључене целине и поштанска историја (жигови).

МИОДРАГ Б. МРЂА

Адреса: Рујица 9, 11090 Београд
Tel. +381(0)11/3512 138, e-mail: mrdjab@ikomline.net

Атестатор од 15. 04. 1994. године за подручја:

- 1) Таксене марке Србије, Црне Горе и Краљевине СХС;
- 2) Таксене марке Краљевине Југославије од 1918-1941. године, марке и документа.

БОРЂЕ РАДИЧЕВИЋ

Adresa: Žarkovačka br. 52, 11030 Beograd
Tel.+381(0)11/354 7666; mob. 064 14 99 705
E-mail: didr@Beotel.rs

Атестатор од 26. 02. 2003. године за подручје:

- 1) Босна и Херцеговина од 1878-1918. марке и поштанска историја (жигови) као и претече БиХ Турска и Аустријска администрација XIX век и подручје Санџака.

НИКОЛА ЉУБИЧИЋ

Адреса : Жанке Стокић 46 11000 Београд Тел: 063/839-3893
E-mail: koljaljubicic@hotmail.com

Атестатор од 16. 10. 2016. за подручја:

- 1) Поштанске целине Србије 1873-1919;
- 2) Таксене марке и документа Србије и Југославија од 1880. до 1944;
- 3) Поштанске целине Србије 1873-1919;
- 4) Таксене марке и документа Србије и Југославије од 1880. до 1944.

ЗОРАН Р. БОШКОВИЋ

Адреса: Кнеза Михаила 24, 11000 Београд - Стари Град

Моб. 063 72 75 385

E-mail: z.boskovic@ai.ac.rs и filaberza@eunet.rs;

Атестатор од 28. 09. 1998. године за подручја:

- 1) Република Српска (укључујући локално издање Добој);
- 2) Република Српска Крајина марке и поштанска историја (жигови).

VII седница Управног одбора Савеза филателиста Србије одржана 6. фебруара 2016. године.

Предлаже се да сви наши излагачи са ФИП листе морају периодично да учествују на изложбама. Наш Савез плаћа високу котизацију, а ми не учествујемо на изложбама. Сви излагачи регистровани на ФИП листи су у обавези да пријаве своје изложке у наредне, и сваке три године. Једино тако можемо да скупимо потребан број од шест изложака по изложби. Друга могућност је да смањимо наш број пријављених и евидентираних излагача на ФИП листи.

*Следеће и сваке три године, сви излагачи са ФИП листе
морају да се пријаве и учествују на ФИП изложбама са
својим регистрованим изложком.*

Како се угасило филателистичко друштво у Нишу, чији члан Славољуб Марковић је био и члан УО СФС, самим тим престаје његов мандат, па се указала потреба да се ово упражњено место попуни.

На предлог А. Крстића за новог члана УО изабран је Алекса Глишић, члан друштва у Ваљеву.

ОДЛУКА:

За новог члана УО СФС именује се Алекса Глишић, члан филателистичког друштва у Ваљеву.

ОДЛУКА:

За чланове СА који су навршили 75 година чланарина се смањује на 10 евра (у динарској противвредности), с тим што су и даље дужни да се сваке године обрате Савезу за продужење статуса атестатора, а до навршених 80 година.

ОДЛУКА:

Проширује се област атестирања Александра Крстића за подручје: Марке и поштанска историја Црне Горе 1874-1921, укључујући целине, „Бордо“ и „Гаета“ издања.

На Светској филателистичкој изложби EFIRO 2008, члан Савеза филателиста Србије, Зоран Степановић, према правилима ФИП-а, номинован је за члана жирија на ФИП изложбама и његово име је укључено у листу ФИП акредитованих судија за Поштанску историју.

На Светској филателистичкој изложби PHILATAIPEI 2016, члан Савеза филателиста Србије, Александар Крстић, према правилима ФИП-а, номинован је за члана жирија на ФИП изложбама и његово име је укључено у нову листу ФИП акредитованих судија за Поштанску историју.

Aleksandar Krstic from Serbia is judging in Philataipei 2016 as Apprentice Jurors in the Postal History. FIP confident that because their expertise, knowledge and hard work they he become new FIP Juror.

Number of qualifying exhibits for Commissioners

Country	Exhibits	General	Speciali
Albania	1	3	3
Argentina	33	7	4
Armenia	1	3	3
Australia	121	18	10
Austria	51	10	6
Bahrain	3	3	3
Bangladesh	4	3	3
Belarus	5	3	3
Belgium	26	7	4
Bolivia	9	3	3
Brazil	35	7	4
Brunei	0	3	3
Bulgaria	12	6	4
Canada	48	7	4
Chile	8	3	3
China	159	18	10
Chinese Taipei	48	7	4
Colombia	25	6	4
Congo	0	3	3
Costa Rica	23	6	4
Croatia	9	3	3
Cuba	10	3	3
Cyprus	11	6	4
Czech Rep.	31	7	4
Denmark	41	7	4
Ecuador	9	3	3
Egypt	24	6	4
Estonia	4	3	3
Finland	45	7	4
France	77	12	7
Georgia	0	3	3
Germany	81	12	7
Great Britain	125	18	10
Greece	18	6	4
Guatemala	0	3	3
Honduras	2	3	3
Hong Kong	52	10	6
Hungary	20	6	4
Iceland	7	3	3
India	42	7	4
Indonesia	29	7	4
Iran	8	3	3
Iraq	0	3	3
Ireland	8	3	3
Israel	31	7	4
Italy	41	7	4
Japan	98	12	7
Korea (Rep.)	43	7	4
Kuwait	3	3	3
Latvia	7	3	3
Liechtenstein	3	3	3
Lithuania	6	3	3
Luxembourg	8	3	3

Country	Exhibits	General	Speciali
Macau	2	3	3
Macedonia	0	3	3
Malaysia	17	6	4
Malta	1	3	3
Mexico	4	3	3
Monaco	2	3	3
Mongolia	1	3	3
Montenegro	5	3	3
Nepal	4	3	3
Netherlands	27	7	4
New Zealand	24	6	4
Nigeria	0	3	3
Norway	43	7	4
Oman	0	3	3
Pakistan	49	7	4
Paraguay	7	3	3
Peru	9	3	3
Philippines	7	3	3
Poland	23	6	4
Portugal	17	6	4
Qatar	11	6	4
Romania	29	7	4
RPD Corée	0	3	3
Russia	50	7	4
Saudi Arabia	5	3	3
Serbia	19	6	4
Singapore	24	6	4
Slovakia	7	3	3
Slovenia	8	3	3
South Africa	33	7	4
Spain	57	10	6
Sri Lanka	0	3	3
Sweden	73	10	6
Switzerland	46	7	4
Thailand	36	7	4
Turkey	25	6	4
UAE	19	6	4
Ukraine	14	6	4
Uruguay	11	6	4
USA	232	18	10
Venezuela	6	3	3
Vietnam	1	3	3

Level	General	Special
0 - 10	3	3
11 - 25	6	4
26 - 50	7	4
51 - 75	10	6
76 - 100	12	7
over 100	18	10

1/3 Youth exhibits allowed

3 One-Frame exhibits = 1 normal exhibit

САВЕЗ ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ ФИЛАТЕЛИСТИЧКА ДРУШТВА И КЛУБОВИ

Списак друштава СФС са плаћеном чланарином за 2016. годину:

1. ФД "БЕОГРАД" председник Бора Станковић (води се на њега, преузео Д. Крстић)
2. СФК - Александар Крстић
3. ФД "ПОДРИЊЕ" - Београд - Слободан Меанџија
4. ФД "АЛЕКСАНДАР ТАРАКАНОВ" - ВАЉЕВО - Стеван Новаковић
5. ФК "ФИЛАМОТИВ" - Београд
Васил Мицевски (преузео Милан Јанковић)
6. ДФН "НОВИ САД" - Реља Поповић
7. ДФН "ПАЈА ЈОВАНОВИЋ" - ВРШАЦ - Слободан Путник
8. ДФ "БАЧКИ ПЕТРОВАЦ" - Павел Ломијански
9. УФ "АПАТИН" - Жељко Поповић

ПРЕДСТАВНИЦИ САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ У КОМИСИЈАМА FIP

- Комисија за поштанску историју (Postal History)

Александар Крстић

filakrst@eunet.rs

- Комисија за традиционалну филателију (Traditional Philately)

Предраг Антић

cukiantic@gmail.com

- Комисија за поштанске целине (Postal Stationery)

Никола Љубичић

koljaljubicic@hotmail.com

• Комисија за аерофилателију (Aerophilately)

Ратомир Живковић

ratkoz10@aol.com

• Тематска филателија (Thematic Philately)

Драгош Петровић

dragos.petrovic@gmail.com

• Фискална филателија (Revenue Philately)

Никола Љубичић

koljaljubicic@hotmail.com

• Максимафилија (Maximaphily)

Драгош Петровић

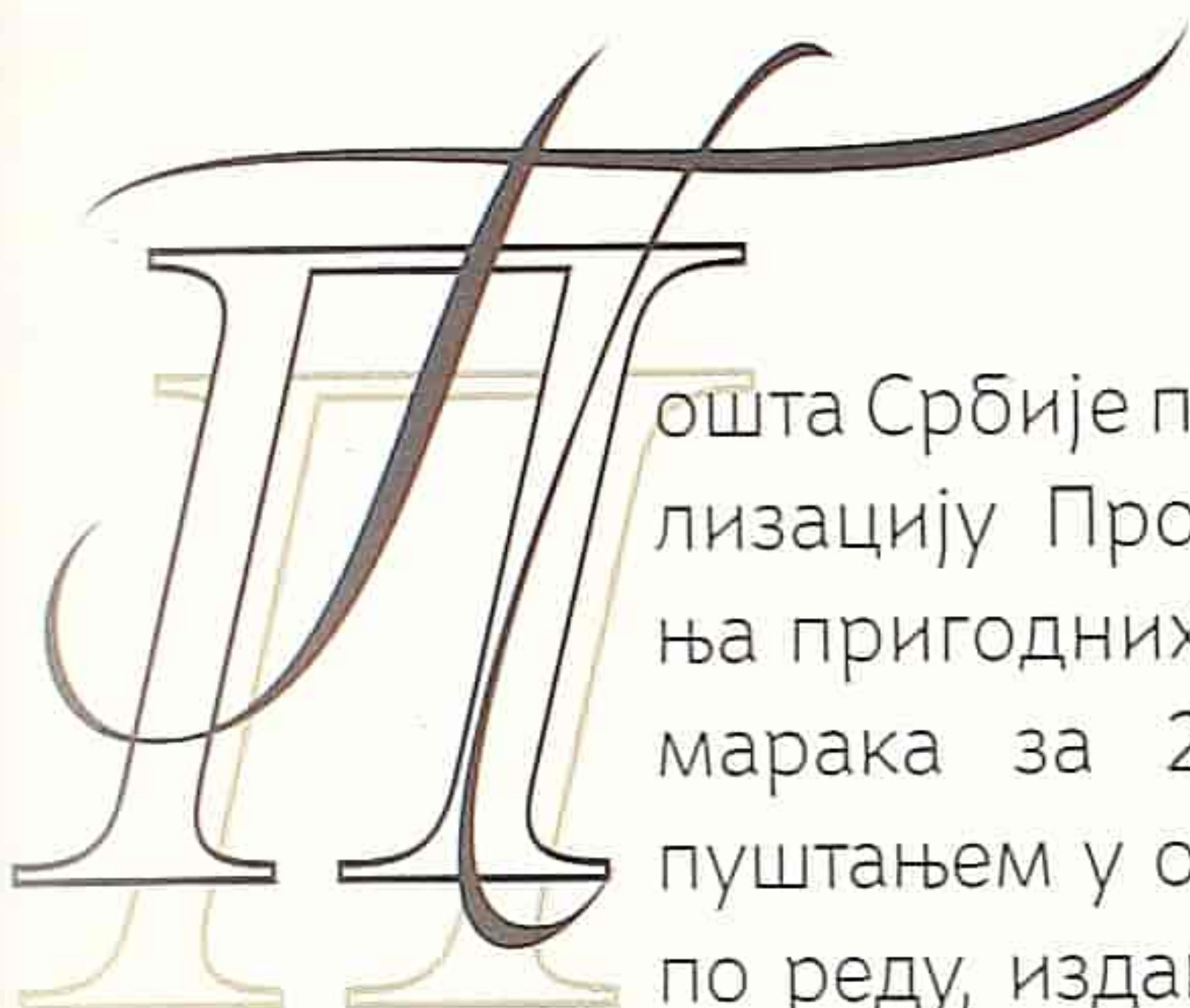
dragos.petrovic@gmail.com

Међународно филателистичко бијенале "Росика 2014": књига проф. Милана Радовановића "Савезници и Срби у Великом рату " (1914-1915) награђена је златном медаљом

Quelques ouvrages exposés à la Biblio-Globus /
A few Exhibits displayed at the Biblio-Globus

НОВЕ МАРКЕ

Пошта Србије почела је реализацију Програма издања пригодних поштанских марка за 2017. годину пуштањем у оптицај, првог по реду, издања „Лунарни хороскоп – Година петла“. Реч је о две марке, номинала 23 и 74 динара, за које је ликовно решење дао академски сликар мр Бобан Савић, креатор марка Поште Србије. Штампане су техником вишебојног офсета, у ЗИН Београд, у тиражу од 175.000 за марку номинале 23 динара и 65.000 за марку од 74 динара. Као мотив на маркама приказан је петла, знак у лунарном хороскопу чија је година 2017, заједно са мотивима из лунарног хороскопа у позадини. Издање прати и FDC коверат, а на шалтерима пошта продаје се у табацима од по 25 комада. Пригодан жиг носи датум пуштања у оптицај, 27. јануар 2017.

Кинески хороскоп спада у најстарије познате хороскопе. Састоји се од 12 знакова од којих сваки влада једном лунарном годином. Ови знаци зодијака носе називе животиња (Пацов, Биво, Тигар, Зећ, Змај, Змија, Коњ, Коза, Мајмун, Петао, Пас, Свиња). Поред основних знакова, у кинеском хороскопу веома су битни и елементи: дрво, метал, вода, ватра и земља. Тип и карактерне црте личности зависе од карактеристика одређене године

(животиње) у којој је тај човек рођен. У 2017. Година петла почела је 28. јануара. Претходне године у знаку петла биле су 1921, 1933, 1945, 1957, 1969, 1981, 1993, 2005.

Издање **Ускрс** објављено је већ 7. фебруара 2017, како би пригодне марке са ускршњом тематиком биле на време доступне свима који овај највећи хришћански празник воле да честитају и традиционалном поштом. Реч је о, уобичајено, две марке номинала 23 и 74 динара, које ове године приказују фреске из Богородичине цркве

манастира Студеница. Мотив на марки номинале 23 динара је „Тајна вечера“, из 16. века, а мотив на марки номинале 74 динара „Распеће Христово“, са западног зида наоса, 1209. година. На пригодном коверту који прати ово издање као мотив приказана је фреска „Цвети“, из 16. века. Уз стручну сарадњу Српске православне цркве, Жичке епархије, издање је графички обрадила Надежда Скочајић, академски сликар-графичар, креатор марка Поште Србије. Техником вишебојног офсета, марке су штампане у тиражу од 215.000 за номиналу 23 динара, односно 100.000 за номиналу од 74 динара. Продају се у шалтерским табацима од по 25 комада.

Манастир Студеница, средњовековни манастир из 12. века уписан је на листу Светске културне баштине (УНЕСКО) 1986. године, а у оквиру манастирског комплекса налазе се Богородичина црква, рашког градитељског стила, задужбина Стефана Немање (после 1183.) са припратом краља Радослава (1234.), црква Светог Николе, Краљева црква Светог Јоакима и Ане, темељи цркве Светог Јована Крститеља,

трпезарија, конак и Ризница. Богородичина црква живописана је 1208/9, али је сачуван мали број неизмењених композиција, док је знатан број измењен приликом познијих рестаурација. Фреска „Распеће Христово“ настала 1209. године сврстава се у дела са највишим уметничким дометом, а фреске „Цвети“ и „Тајна вечера“ припадају доцнијем периоду.

Велики јубилеј из наше историје Пошта Србије обележила је пригодном марком.

Реч је о издању „100. годишњица Топличког устанка“, које је у оптицај пуштено 21. фебруара 2017. Издање има једну марку, номиналне вредности 23 динара, на којој су приказани устаници, са спомеником борцима Топличког устанка у позадини. Марка је у штампана у тиражу од 25.000, у табацима од по 25 комада, техником вишебојне офсет штампе у Заводу за израду новчаница и кованог новца у Београду. Издање има и FDC коверат, а жиг првога дана носи датум 21. фебруар 2017, поштански број 11101 и текст „100. годишњица Топличког устанка“. Ликовно решење дао је креатор марака Поште Србије, академски сликар Бобан Савић, а стручну сарадњу у реализацији овог издања пружио је Дарко Жарић, директор Народног музеја Топлице, виши кустос историчар.

Топлички устанак подигнут је фебруара 1917. и захватио је округ Топлицу и Јабланицу, проширивши се и на друге делове Србије. Крајем 1916. године, команда окупационе бугарске Моравске

инспекцијске области објављује регрутацију свих мушкараца од 19 до 40 година. У Прокупљу и Топлици, регрутација је била планирана од 20. до 27. фебруара 1917. године. За недолазак је била предвиђена смртна казна.

Српско становништво одговорило је устанком. Поручник Коста Миловановић Пећанац, познати војвода из четовања у Македонији (1903-12), послат је септембра 1916. године са Солунског фронта од стране Врховне команде српске војске, са наређењем да подигне устанак када српска војска дође надомак Скопља.

Устанак је започео у Куршумлији, 26. фебруара 1917. године, а 3. марта ослобођено је и Прокупље. Устанак се проширио на целу Топлицу и Јабланицу, Пусту Реку, Копаоник, Ибарску долину, све до Рудника и до Озрена на истоку.

У српској војсци, којом су командовали војводе Коста Пећанац и Коста Војиновић, било је тада 12.762 пешака и 364 коњаника. Ослобођену територију напале су, након две недеље, три окупаторске дивизије које су повучене са фронта. Куршумлија је поново окупирана од Бугара 17. марта 1917, а устанак је коначно угушен између 4. и 7. априла.

Према наводима капетана 2. класе Јована Дурока, а према изворима из архива Историјског одељења Главног ђенералштаба, у устанку је убијено 8.767 особа, од чега само у Топлици 5.383, а попаљено је 43.484 зграде.

25. годишњицу оснивања Организације за црноморску економску сарадњу, BSEC, Пошта Србије обележила је пригодном марком, објављеном 14. марта. Аутор ликовног решења је креатор марака Поште Србије, академски сликар-графичар Јакша Влаховић, а издање је реализовано уз стручну сарадњу Министарства спољних

послова Републике Србије. Тираж издања је 50.000, техника штампе вишебојни офсет, а марка има номиналну вредност од 74 динара. Издање има и FDC коверат, жиг првога дана носи датум 14. март 2017. Организација за црноморску економску

сарадњу (BSEC) је основана на Самиту шефова држава и влада земаља црноморског региона 25. јуна 1992. године у Истанбулу. Иницијатива окупља 12 земаља црноморског региона – Азербејџан, Албанију, Бугарску, Јерменију, Грузију, Грчку, Молдавију, Румунију, Русију, Србију, Турску и Украјину, које са више од 335 милиона становника и преко 19 милиона квадратних километара територије располажу значајним ресурсима за свеобухватни развој држава чланица и региона у целини. Окупљајући земље црноморског региона, BSEC јача економске, инфраструктурне, културне и друге облике сарадње између чланица, чиме доприноси унапређењу мира и стабилности.

Традиционално пригодно издање „Заштићене животињске врсте“, у 2017. години за тему има сове. На четири марке овог издања, номиналних вредности 23, 46, 50 и 70 динара, приказане су сове наших крајева, Кукумавка (lat. *Athene noctua*), Кукувија (lat. *Tyto alba*), Утина (lat. *Asio otus*) и Ћук (lat. *Otus scops*). Издање је уметнички обрадио Мирослав Николић, креатор марака Поште Србије, а стручну сарадњу у реализацији овог издања пружио је Милан Ружић, председник Друштва за заштиту и проучавање птица Србије - Bird-

Life Serbia. Марке су штампане техником вишебојног офсета у табацима од по 20 комада са вињетом у средини табака. Тираж издања, које је штампано у ЗИН у Београду је 65.000, а прате га и два FDC коверта. Жиг првога дана носи датум 16. март 2017, поштански број 11101 и назив издања „Заштићене животињске врсте“.

Кукумавка је мала сова која најрадије живи у близини људи. Бира отворена и мозаична станишта са појединачним дрвећем, пашњаке, камењаре, напуштене зграде, воћњаке, паркове, салаше, људска насеља. Лови крупне инсекте и мале сисаре, ређе водоземце и кишне глисте.

Кукувија је сова средње величине са израженим срцастим лицем. Гнезди се углавном у низијским пределима Србије, бира отворена станишта са доста травнатих површина, а често борави и у људским насељима. Основни плен су јој волухарице, мишеви, пацови и ровчице. Гнезди се на таванима, у рупама зидова, у дупљама дрвећа, стоговима сламе.

Утина је сова средње величине која живи у целој Србији, од низија до високих планина. Храни се углавном малим глодарима,

волухарицама и мишевима. Гнездо не гради, већ користи или преотима стара гнезда сврака, врана или других птица. Утине се током зиме окупљају у велика јата која могу бројати и више стотина јединки, а бораве најчешће у људским насељима.

Ћук је једина права селица међу совама које живе у Србији. Насељава целу Србију, од низија до брдско-планинских предела. Станишта су му отворена и полуотворена, а основни плен су му крупни инсекти, као што су скакавци, зрикавци, бубе, мољци. За гнезда најчешће бира дупље у дрвећу, ређе људске објекте или гнезда других птица.

Издање „**Великани српског глумишта**“, посвећено бардовима српске драмске уметности објављено је 27. марта 2017. године, а аутор ликовног решења за осам марака овог издања је академски сликар, мр Марина Калезић, креатор марака Поште Србије. На осам марака овог издања налазе се портрети Марије Црнобори, Ружице Сокић, Оливере Марковић, Ћузе Стојиљковића, Бекима Фехмиуа, Николе Симића, Драгана Николића и Боре Тодоровића. Свих осам марака носи исту ознаку номиналне вредности – 23 динара, продају се у табачићима од по осам комада са централном вињетом, а тираж овог осмерца, штампаног техником вишебојног офсета, износи 25.000. Уз пригодне поштанске марке у част глумаца, Пошта Србије објавила је и четири пригодна коверата, такође са портретима глумаца. Стручну сарадњу у реализацији овог издања пружио је Саша Груден, испред Удружења драмских уметника Србије.

Марија Црнобори је рођена у Истри, 1. октобра 1918. године. Завршила је Глумачку академију у Загребу у класи професора Бранка Гавеле. На позив Бојана Ступице, 1947. прелази у Београд, у тек основано Југословенско драмско

позориште. Благе појаве и топлог гласа, истинска хероина, Марија Црнобори била је јединствена југословенска глумица. Била је стабилан ослонац репертоара Југословенског драмског позоришта, у коме је провела најбоље глумачке године. Учествовала је и у оснивању Дубровачких летњих игара. За своја изузетна глумачка остварења добила је безброј награда од којих издвајамо: Савезну награду 1945, Октобарску награду Београда 1960, Стеријину награду 1968, Седмојулску награду 1976, Добричин прстен 1992. Написала је и издала књиге Свет глуме, 1991. и Животић, 2011. године. Умрла је у Београду 21. октобра 2014. године

Властимир – Ћуза Стојиљковић је рођен 30. јуна 1929. у Ражњу код Крушевца. Завршио је Позоришну академију у Београду. Професионалну каријеру почиње 1951. у Београдском драмском позоришту, а 1968 прелази у Атеље 212. У Београдско драмско се вратио 1978, а 1985. се поново враћа у Атеље као стални члан. Одиграо је више од 130 позоришних улога, а на филму дебитује 1957. Велику популарност стекао је филмом Љубав и мода, а песмом Девојко мала из овог филма почела је и његова певачка каријера. На слово на слово, тв серија, донела му је и телевизијску популарност. Ћуза Стојиљковић је био господин глумац у правом смислу те речи. Безгранично посвећен послу, предано је радио и са младим колегама, а сцену је схватао веома озбиљно. Умро је у Београду 17. јуна 2015. године.

Бора Тодоровић рођен је 5. маја 1929. у Београду. Дипломирао је Позоришну академију 1956. године у класи професора Јозе Лауренчића. До 1957. члан је Београдског драмског позоришта. Од 1961. члан је Атеље 212, у којем остаје до 1990, када прелази у Звездара театар. На филму је остварио велики број значајних улога, а

за улогу у филму Професионалац 2003. у Кану добија Гран при. Радио је са лакоћом и неуморно, играо се на сцени и у животу. Добио је велики број награда, међу којима и Стеријину награду и награду „Павле Вујисић“, Добричин прстен... Био је оличење београдског духа, шарма и топлине. Умро је 7. јула 2014. године у Београду.

Драјан Николић рођен је у Београду, 20. августа 1943. Дипломирао је на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду. Филмску каријеру отпочиње 1964. године. Главна улога у филму Живојина Павловића, Кад будем мртав и бео из 1967, доноси му велику популарност која се наставља улогама у каснијим филмовима. Позоришну каријеру почео је у Београдском драмском позоришту, а 1967. прелази у Атеље 212 где игра Бергера у мјузиклу Коса, у режији Мире Траиловић. У Атељеу је играо у преко 30 представа. Највећу популарност донеле су му ТВ серије и музичке емисије из раних седамдесетих. Легендарни глумац је, од обожавалаца окарактерисан као „шмекер“, био посебан и као уметник и као човек. Умро је у Београду, 11. марта 2016. године.

Ружица Сокић рођена је у Београду 14. децембра 1934. године. Као девојчица учествовала је у Дечјој радио-драмској групи Радио Београда. Након дипломирања на Позоришној академији 1958, краће време је била члан Савременог позоришта, одакле прелази у Атеље 212. Велика дива нашег глумишта, била је прави позоришни гладијатор. Остварила је преко 200 позоришних улога, глумила је у 40 филмова и у преко 100 телевизијских комедија, драма и тв серија. За своја изванредна остварења Ружица Сокић добила је много награда, међу којима су две Стеријине, две Златне пулске арене,

Седмојулска, награда „Жанка Стокић“, Добричин прстен, Кристална призма, награда „Павле Вујисић“ за животно дело. 2010. објавила је књигу Страст за летењем. Умрла је у Београду, 19. децембра 2013. године. Октобра 2015. године у Југословенској кинотеци у Београду отворен је Легат Ружице Сокић.

Оливера Марковић рођена је у Београду, 3. маја 1925. године. Као девојчица оснива позоришну трупу у којој је главна глумица, редитељ и управник. За време окупације, са вршњацима, ентузијастима, међу којима је и Раде Марковић, на Коларцу, а касније у приватном стану, проба и изводи разне комаде. После рата игра у Омладинском, па у Академском позоришту, а Позоришну академију уписује као прва генерација у класи професора Мате Милошевића. Играла је у Атељеу 212, Народном позоришту, а била је суоснивач Београдске драмске секције 1961. Бавила се и певањем, нарочито је волела романсе. У позоришту је остварила преко 150 улога. Снимила је 63 филма и преко 80 радио и ТВ драма и комедија. Између осталих награда, добила је и две Златне арене у Пули, Октобарску награду града Београда, Седмојулску награду за најзначајнија достигнућа, Добричин прстен. Била је супруга Радета Марковића, глумца и мајка Горана Марковића, редитеља. Умрла је у Београду 2. јула 2011. године.

Беким Фехмиу је рођен у Сарајеву 1. јуна 1936, а Позоришну академију завршио је у Београду, у класи професора Мате Милошевића, 1960. године. Био је члан Југословенског драмског позоришта. Још као глумац почетник скреће пажњу на себе представом Откриће, Добрице Ћосића. Као Бели Бора из филма Скупљачи перја, 1967. прошетао је црвеним тепихом у Кану. Та улога доноси му и насловну ролу у италијанској серији Одисеј. Игра и у домаћим

филмовима, а нижу се и међународна остварења. Након две деценије враћа се позоришту улогама Лењина и Стаљина у представи Мадам Колонтај, са Радом Ђуричин. За свој рад награђиван је великим бројем награда у земљи: две Арене, Цар Константин, Ћеле-кула, а у иностранству: Бергамо – најбољи глумац и друге. Написао је књигу у два дела Блиставо и страшно. Одлучио је да напусти овај свет 15. јуна 2010. године.

драмског репертоара. Остаће упамћен по маестралној улози у представи Буба у уху, која је за 43 године имала више од 2000 извођења, што је забележено и у Гинисовој књизи рекорда. Прославио се улогом Мите Пантића у филмском серијалу Тесна кожа. Због својих комичарских способности и невероватне могућности модификације гласа, Никола је веома често позајмљивао свој глас јунацима цртаних филмова, а до данас остаје запамћено и често понављано,

Никола Симић, рођен у Београду 18. маја 1934. Након завршетка Академије за позориште, филм, радио и телевизију примљен је у ангажман у Југословенско драмско позориште, на чијој сцени је остварио многе улоге из комичног и

оно његово Који ти је враг шефе, Душка Дугоушка. За богатство својих улога Никола Симић је добио и Пулску арену и Стеријину награду и награду „Павле Вујисић“ и многе друге. Умро је у Београду, 9. септембра 2014. године.

ПРОГРАМ

издања пригодних поштанских марака за 2017. годину

Ред. број	Датум	Назив издања	Број марака	Шалт. табак	Номинала РСД	Тираж	Приг. коверат	Макс. карта
1.	27. 1.	Лунарни хороскоп – Година петла	2	25	23.00 74.00	175 000 65 000	1	
2.	7. 2.	Васкрс	2	25	23.00 74.00	215 000 100 000	1	
3.	21. 2.	100. годишњица Топличког устанка	1	25	23.00	25 000	1	
4.	14. 3.	25. годишњица оснивања Организације за црноморску економску сарадњу (BSEC)	1	25	74.00	50 000	1	
5.	16. 3.	Заштићене животињске врсте	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	65 000 65 000 65 000 65 000	2	
6.	27. 3.	Великани српског глумишта	8	8	23,00 x 8	25 000 x 8	4	
7.	10. 4.	Наука	2	10	23.00 46.00	25 000 25 000	2	
8.	13. 4.	Градови Србије	3	8	70,00 x 3	50 000 x 3	3	3
9.	19. 4.	150 година од предаје кључева града Београда кнезу Михаилу Обреновићу	1	Блок	100.00	20 000	1	
10.	27. 4.	Флора	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	45 000 45 000 45 000 45 000	2	
11.	28. 4.	125 година Српске књижевне задруге	1	24	23.00	25 000	1	
12.	9. 5.	Европа – Тврђаве	2	8	69.00 100.00	65 000 45 000	1	
13.	19. 5.	Музејски експонати	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	25 000 25 000 25 000 25 000	2	
14.	1. 6.	Европска заштита природе	2	8	50.00 74.00	45 000 45 000	1	
15.	1. 9.	Љубичевске коњичке игре	1	10	70.00	45 000	1	
16.	29. 9.	Радост Европе	1	8	70.00	25 000	1	
17.	2. 10.	Божих	2	25	23.00 74.00	215 000 100 000	1	
18.	6. 10.	800 година од крунисања Стефана Првовенчаног за краља	1	23	23.00	25 000	1	1
19.	9. 10.	Дан марке	1	25	23.00	25 000	1	
20.	1. 11.	Уметност	6	Карнет	23,00 x 6	15 000	3	
21.	9. 11.	Дечја марка	4	16	23,00 x 4	25 000 x 4	2	

УКУПНО: 53 МАРКЕ

Номинале су подложне променама и зависе од промене тарифе за поштанске услуге у земљи и иностранству. У току реализације Програма могуће су измене и допуне.

САДРЖАЈ

После три године.....	1
Србија у светској класици.....	3
Никола Коља ЉУБИЧИЋ, Нерегистрован железнички телеграфски бланкет – целина Краљевине Србије.....	8
Проф. др Милан РАДОВАНОВИЋ, Непознате српске (?) заробљеничке карте из 1915. године.....	11
Проф. др Милан РАДОВАНОВИЋ, Српски заробљеници и новац.....	19
Сликари, ратници, сведоци.....	34
ИВАН ТАНГЛ, Приказ ретких цензурних штамбиља у употреби у Новом Саду у Првом светском рату.....	39
Ђорђе РАДИЧЕВИЋ, Тарифе и поштанска историја: Демократска Федеративна Југославија 1944-1945.....	43
Војислав БЕГОВИЋ, Библиотека ПТТ музеја.....	65
Горан СУША, Такмичарски изложак у тематској филателији.....	67
Нова излагачка класа – Разгледнице.....	72
Документа.....	78
Специјални прилог “Пошта Србије” – Нове марке.....	85

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656385

ФИЛАТЕЛИСТА: Filatelista часопис Савеза филателиста Србије / Одговорни
уредник В. Д. Ђорђе Радичевић. - Год., бр. 1 (1949)-.

Београд: Савез филателиста Србије, 1949-. - 23 cm

ISSN 0430-4063 = ФИЛАТЕЛИСТА

(Београд)

COBISS.SR-ID 16523778

Савезници и Срби у Великом рату (1916 – 1918)

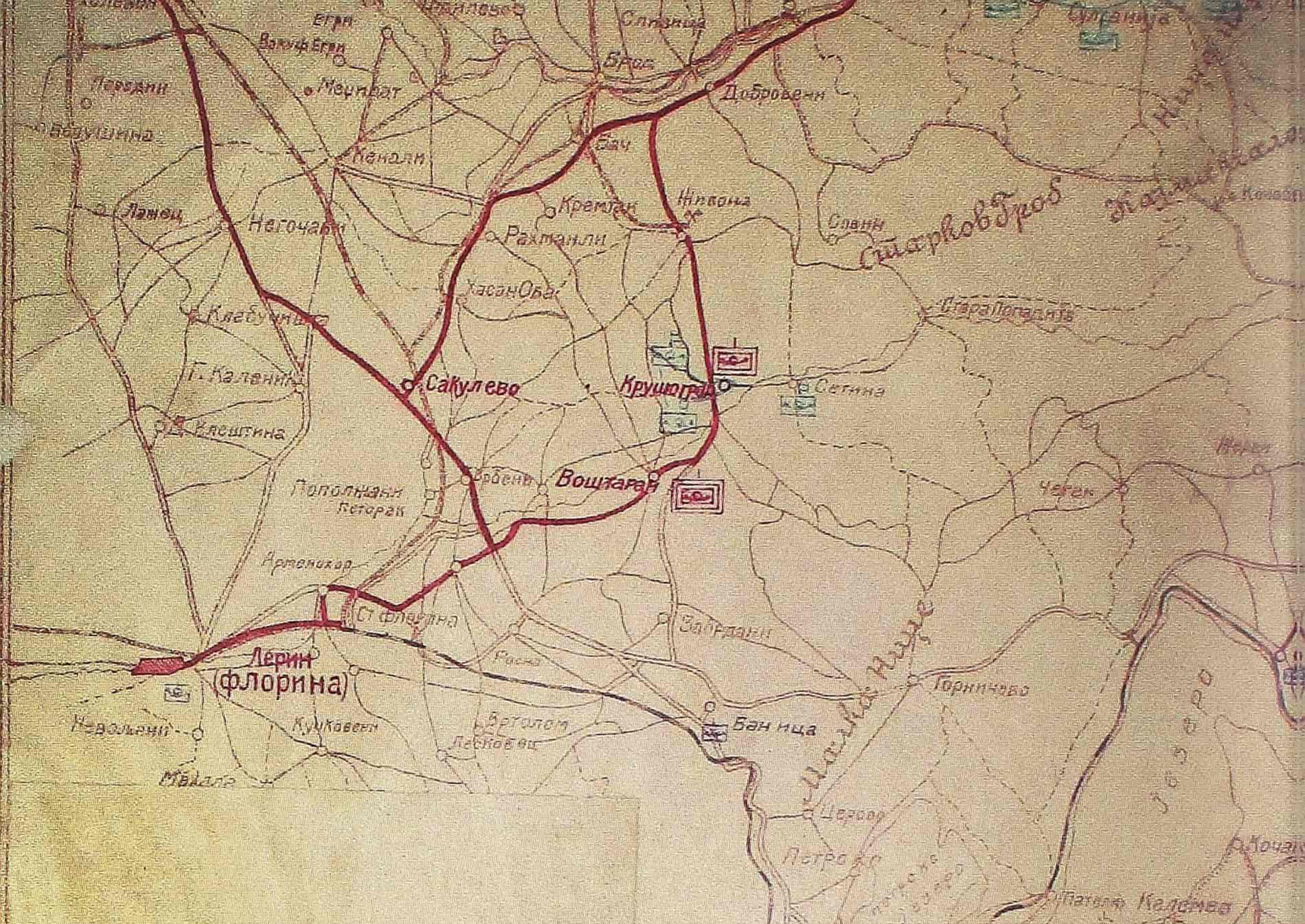
Неми сведоци

Проф. др Милан Радовановић

Београд

2016

САОБРАЋАЈ

Поштански саобраћај одржава се сваки дан железничким возовима од Солуна брзим возом бр. 1 и 2 до Лерина и обратно и мешовитим возовима бр. 420 и 437, 439 до Соровића и обратно а од железничких станица до армија и од армија до дивизија аутомобилима система «Ford».

Од дивизија до пуковених пошта пренос се врши такође сваки дан на колима (арабе) или са товарним коњима. Брзим возом на линији Солун—Лерин преноси се сваки дан значајна писмоносна пошта, новине и аматерна са приватном писмоносном поштом за: I армију, за све њене поште и за Битољ.

Три пута недељно истим возом преноси се пошта за Србију преко Црвеног Крета у Женеви и сва пошта за Крф преко Лерина, путем Лерин—Санти Каранти. Амањетна пошта између Солуна и Крфа два пута месечно, сваке прве и треће недеље у месецу. Размена аматерне поште по пропису, између кондуктера поште Врховне Команде и крфског, врши се у Санти Каранти.

Пренос поште између Лерина и Санти-Каранти врши се три пута недељно аутомобилима Министарства Грађевина а између Санти-Каранти и Крфа врши се талијанским бродом понедељником, средом и петком.

Мешовитим возом на линији Солун—Соровић сваки дан преноси се проста писмоносна, приватна и значајна кореспонденција за све поште до Соровића и сва аматерна пошта за II армију и њене поште као и за војне поште на железничкој прузи.

Саобраћај између пукова и дивизија; дивизија и армија; армија и поште Врховне Команде и привремених пошта и поште Врховне Команде и армијских пошта врши се такође сваки дан.

ЗНАЦИ

- Поштански желез. саобраћај
- Поштански аутомобилски саобр.
- Размена поште коњима и колима

Мапа поштанског саобраћаја (сектор Лерин) на Солунском фронту (сектор Лерин) на дан 1. августа 1918. (Збирка ПТТ музеја)

Map of Postal Traffic on the Salonika front (Florina sector) on August 1, 1918 (A collection of PTT museum)